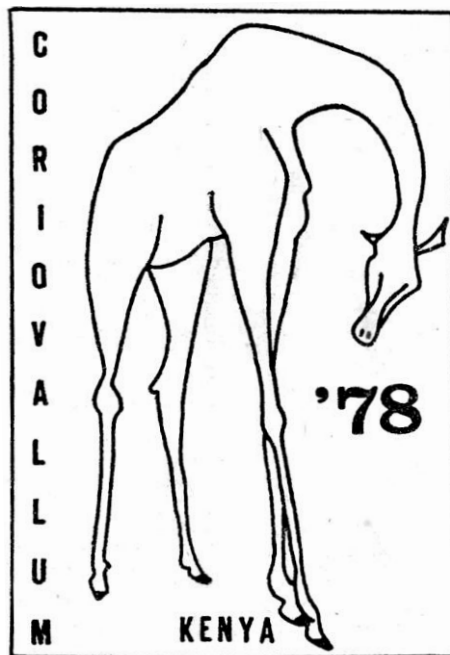

Out-of-the-box in 1978:

Een 'schoolreisje' naar Kenya

Samengesteld door Jos van den Bosch

Teksten:

Loek Rodrigues Lopes

(Reisverslag)

Luc Somers

(Krantenartikelen LD)

Jos van den Bosch

(Dagboek)

e.v.a.

Foto's:

Dries Linssen, e.v.a.

© 2024: Jos H.L. van den Bosch, Valkenburg.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur / uitgever.

Dit boek is opgedragen aan Pater Noud Grol

Missionaris van de 'witte paters'

(Jos van den Bosch)

'Father' Grol, is de enige 'frontsoldaat' van de Heer in het verhaal. Deze 'Groningse man' kende geen grenzen als hij zaken voor elkaar moest krijgen voor 'zijn jongens' in de voorsteden en 'slums' van Nairobi. Hij sleepte de 'parking-boys' van de straat en overtuigde de meisjes dat ze 'netjes moesten naaien', zoals hij het zo plastisch kon verwoorden, hun huishoudgeld bij elkaar werken! Zijn creativiteit in het bedenken van mogelijkheden, kende geen grenzen. Had hij geen stenen om te bouwen dan bouwde hij die school van karton en plastic, maar die kleuter- of lagere school zou er komen. Alles wat er toe deed om de jongeren van de straat te houden bedacht hij, een boksschool bijvoorbeeld. Immers als je kon boksen kreeg je makkelijk een baantje bij de beveiligingsdiensten. Hoeveel schoenmakers heeft hij in de wereld gezet? Niemand zal het weten.

Graag gezien bij de overheid was hij niet, hij was ook erg brutaal als hij zijn zin wilde hebben. Bij de Nederlandse ambassade had hij een wit voetje en er was geen feest waar hij niet met zijn band optrad, vooral met traditionele dansen en leuke liedjes. Loek staat op het perron in Keulen op een trein te wachten en opeens botst hij tegen Pater Grol aan. Hij was in Duitsland om zijn band te promoten en op deze wijze geld te verzamelen voor zijn Undugu-projecten in Nairobi. Was hij een 'heilige'? Geenszins! Na werktijd trok hij zich terug in zijn kloostertuin en genoot hij van een lekker glas. De allerarmsten hadden zijn aandacht in werktijd.

Uit de doodsadvertentie blijkt dat hij in het harnas gestorven is. Een standbeeld zal hij niet krijgen en de Keniaanse autoriteiten zijn hoogstwaarschijnlijk blij dat ze die 'luis in de pels' kwijt zijn. Hij zal node gemist worden maar blijft in de gedachten en herinneringen van onze deelnemers ten allen tijde springlevend en een voorbeeld dat na te streven maar moeilijk na te volgen is.

Ook aan het leven van een dansende en onverwoestbare pater komt een einde. Helaas. Maar hoevelen hebben er geen plezier van gehad. Undugu oyeah!

ARNOLD (NAUD) GROL

is in Mombasa, Kenya, op 73-jarige leeftijd overleden.

De Undugu Society in Nairobi, Kenya en de Undugu Vriendenkring in Nederland gaan door met zijn werk. Dat kan toch niet anders!

Een herdenkingsdienst wordt gehouden op 13 september om 13.00 uur in de Kathedrale Kerk St. Jozef, Radesingel, Groningen.

Undugu Vriendenkring Nederland,
Postbus 668, 3000 AR Rotterdam.

Toegewijd aan zijn missionaris ideaal is, terwijl hij in Mombassa (Kenya) was voor zijn apostolaat onder de gevangenen, plotseling overleden

PATER JEAN BAPTISTE, ARNAUD (NOUD) GROL

Missionaris van Afrika,
Witte Pater.

Geboren te Groningen, 6 februari, 1924.
Overleden te Mombassa (Kenya), 18 augustus, 1997.
45 jaar lang was hij als missionaris werkzaam in Tanzania en Kenya.

Na een plechtige uitvaartdienst op 23 augustus wordt Pater Noud begraven te midden van andere missionarissen op het kerkhof van St. Austin's Parish te Nairobi.

Wij zullen hem gedenken en God danken in een plechtige Eucharistieviering, zaterdag, 13 september, om 13 uur, in de cathedrale kerk van St. Jozef, Kadesingel 4, te Groningen.

Namens de familie:

Mevr. M. C. R. Wijnen-Grol
Jagerspad 29
1251 ZW Laren

Namens de Witte Paters:

Fr. van der Weijst, provinciaal
Postbus 50
5280 AB Boxtel

FATHER NOUD GROL BIJ DE ONTVANGST VAN DE CORIOVALLUM KENYA REISGROEP BIJ HET UNDUGU-PROJECT IN DE 'SLUMS' VAN NAIROBI OP 30 JUNI 1978.

Inhoud

Out-of-the-box in 1978.....	1
Dit boek is opgedragen aan Pater Noud Grol	3
De Coriovallum Kenya Reis Groep 1978	7
Pleisterplaatsen Kenyareis 1978	8
Wat er aan voorafging.....	9
Persoonlijk dilemma	13
Vorbereidingen	14
Missie of ontwikkelingssamenwerking?.....	15
Scholieren zoeken ‘Derde Wereld’ op	16
Deelnemers verdienen reis met werken in fabrieken.....	20
“Goede Morgen”,.....	22
Het is 1978.....	22
Het vertrek	22
Een Studiereis.....	23
Alternatief schoolreisje voor eindexamenkandidaten.....	24
Coriovallum-reis naar het Kenya van 1978	25
Coriovallum College Heerlen helpt projecten steunen in Kenya.....	25
Op weg naar Kenya!.....	26
Vlucht en aankomst	27
Nairobi in 1978.....	29
Nairobi aankomst en ontvangst	32
Malaika Nakupenda	36
Elk Jaar 80.000 inwoners erbij.....	37
Het educatief programma	39
Enkele colleges vooraf.....	43
 Amboseli National Park.....	46
Olifanten kunnen zeer dichtbij komen	50
Oostwaarts.....	53
Tsavo National Park (in 1978).....	55
Mzima Springs de tip voor het Tsavo National Park	59
Taita Hills	61
Tussen de bananenbomen van Taita Hills.....	64
In Nairobi en naar de Ambassadeur	70
Hoofdtak: ontwikkelingswerk Kenya in goede banen leiden.....	71
Westwaarts	73
Mayers Farm Masai.....	73

Mayers Farm en de 'Kedong Masai- manyatta'	74
Westerse cultuur beïnvloedt Masai	82
Masai Mara National Park.....	84
Masai Mara, de 'grote trek'	85
Keekorok Lodge	86
Masai-Mara wild reservaat.....	86
In de Mara	88
Kilgoris	93
De Secondary School Kilgoris.....	98
Bezoek aan het ziekenhuis	104
Heerlense Hulp	105
Kilgoris maakt grote indruk	106
Operaties	106
Scholenverbroedering.	107
Afscheid van Kilgoris	108
Lake Nakuru (1978)	110
Mzee kijkt naar de vogels	111
Bijna hebben we gedanst voor de Mzee.	112
Het afscheid van Kenya	113
Nawoord	115

De Coriovallum Kenya Reis Groep 1978

(foto Dries Linssen)

De complete groep bijeen tijdens een informatiebijeenkomst in het Coriovallum College mei 1978

Pleisterplaatsen Kenyareis 1978

17 daagse reis.

Aankomst en vertrekpunt in Kenya: Nairobi

Oostelijke lus:

Amsterdam, 29 juni

Nairobi, 30 juni en 1 juli.

Mayers Farm, 2 juli.

Amboseli National Park, 3 juli.

Tsavo West National Park, 4 juli

Taita Hills, 5 juli.

Nairobi, 6 juli.

Westelijke lus:

Mayers Farm – Narok, 7 en 8 juli.

Masai Mara National Park, 9 en 10 juli.

Kilgoris, 11, 12 en 13 juli.

Naivasha (Lake Naivasha), 14 en 15 juli

Nairobi, 16 juli

Amsterdam, 17 juli

Wat er aan voorafging.

(Jos van den Bosch)

Op 7 februari 1977, ben ik docent biologie, voor een paar lesuurtjes, aan het Coriovallum College te Heerlen. Het is een leuke bijverdienste aangezien het budget voor mijn uitgebreide studentenleven nogal klein is. Ik studeer nog steeds aan de RWTH te Aken en aangezien ik het aantal lesuren beperkt kan houden tot twee middagen in de week is het goed te combineren met mijn studie, zonder verlies van tijd en colleges die noodzakelijk zijn om het einddoel te halen. Op maandagochtend en vrijdagmiddag is er sowieso weinig te doen in Aken. Ik begin met dit concept in 1973 op het Grotius College in Heerlen ter vervanging van een zwangere collega. Na één jaar was deze vervanging niet meer noodzakelijk, maar ik ben zo goed bevallen vindt rector Sprey dat hij aanbiedt, mij een plek te bezorgen op het Coriovallum College waar ze ook een bioloogdocent zoeken voor een paar uurtjes. Op dat college val ik in een min of meer dwaze situatie. Het is een college bestaande uit drie scholen die elk vrij zelfstandig opereren.

HET PRACTICUM BIOLOGIE SPEELT EEN BELANGRIJKE ROL IN MIJN LESSEN. BENIEUWD HOE HET AFLOOPT EN OF HET LUKT. SAMEN MET ENKELE KENYA GAN- GERS IN SPE KIJKEN WE BELANGSTELLEND TOE. (1978-6 GYMNASIUM.)

De hiërarchie op deze school is ijzersterk. Ik eet mijn bammetje na mijn dagdeel in Aken voorafgaande aan de grote pauze, aan een van de gedekte docententafels, waar elke middag soep wordt geserveerd. Ik kies een willekeurige stoel. Als de pauze begint stromen de docenten de docentenkamer in en eisen hun eigen plek op, ik word naar de zijbank gebonjourd alwaar alleen een lage tafel ter beschikking staat en je uit je hand moet eten. Ik was gaan zitten op de vaste stoel van een geschiedenis docent en deze is daar zeer ontstemd over.

Het lijkt wel of iedereen op dat college ruzie met elkaar heeft. De le-

den van de gezamenlijke directie kunnen elkaar niet luchten of zien. Ook de secties hebben vaak enorme ruzies onder elkaar. Ik kom terecht in de biologie sectie, de enige die onderling en met anderen geen ruzie heeft en geleid word door het sectiehoofd Loek Rodrigues Lopes, die het nogal beruchte stelletje biologen die toch allemaal een apart karakter hebben – buitenstaanders zouden zeggen: “die zijn allemaal gek” - op bewonderenswaardige wijze bij elkaar houdt en de sectie kneedt tot een vredig geheel waarop iedereen jaloers is. Vooral de oecumenische problematiek, verdeelt de vergaderingen van deze katholieke ex- nonnenschool. Het bestuur, allemaal fervente aanhangers van bisschop Gijzen, heeft veel invloed en macht en juist dit katholieke karakter leidt tot veel verdeeldheid en ruzies.

Niet in de sectie biologie. Zijn er weer eens docenten-vergaderdagen waarin gediscussieerd moet worden over het katholieke karakter van de school, dan maakt Loek er een wandel-dag van. We doorkruisen het ‘homeland’ van ons sectie lid, wereldheer en dus onafhankelijk van iedereen, Pastoor Leon Crombach, die in Slenaken in de pastorie woont. Zijn wandelingen worden afgesloten met een copieus diner in zijn favoriete restaurant ‘Berg en Dal’, aldaar. Waarna een greep in de enorme wijnkelder van de pastoor. Iedereen op school, is jaloers. Ik word begeleid door Loek en wij helpen elkaar met het maken van proefwerken en het nakijken er van. Ik vergroei met deze sectie en ga de leden steeds meer waarderen. Riet Willems (biologe en ex non), een fantastische lerares. Dr. Leon Crombach (bioloog, wereldheer en pastoor in Slenaken), een zeer erudiete leraar- type verstrooide professor, John Starren (amanuensis) en Loek Rodrigues Lopes. Later komt daar Eugène Seelen nog bij. Die via

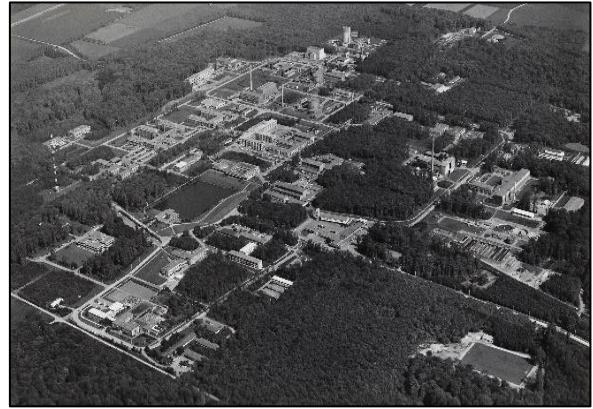
zijn tante, mevr. Seelen, directrice van de HAVO afdeling bij het Coriovallum College aan de bak komt. Deze laatste maakt het zonderlinge zestal compleet want zijn karakter is, net als dat van zijn tante, onbuigbaar en uit staal gegoten. Maar ook hij functioneert ondanks dat hij qua karakter knettergek is, in deze sectie. Zijn manier van lesgeven leidt vaak tot hoofdschudden bij de andere sectiegenoten. De goede sfeer in de sectie is helemaal toe te schrijven aan de onovertroffen manier waarop Loek de rol van sectiehoofd speelt.

Loek reist heel veel. Hij heeft er een hobby van gemaakt om reizen voor biologen en artsen te organiseren, waardoor hij in staat is om voor weinig geld, verre oorden te bezoeken. Er is samen met een collega uit het Noorden, bioloog Wim Krommenhoek (de Bilt), een Stichting opgericht, de 'Stichting Laatste Paradijzen Reizen' die secretariaat houdt in Maastricht, ten huize van Mevr. Hill Regout, groot voorvechtster van de bescherming van natuur en milieu en al zeer vroeg deelnemster aan de door Loek georganiseerde reizen. Hier maak ik voor het eerst kennis met de onvoorwaardelijke toewijding die sommige vrouwen voor Loek hebben, hij is echt een 'versierder'. Zijn leefstijl doet menige collega op school de wenkbrauwen fronsen. Hij rijdt in zijn sportwagen onder een vrachtwagen: 'total loss'. Daarna rijdt hij opeens in een grote 'amerikaan'. Dat feit leidt tot spanningen met de algemeen directeur dhr. Huyts die geen auto naast zich duldt op de parkeerplaats die duurder lijkt dan zijn Lancia, toentertijd een peperdure auto. Loek krijgt opeens meer toezicht bij de proefwerken en pas als hij zijn auto elders parkeert word hem deze last weer ontnomen. Hij parkeert zijn levensgrote 'amerikaan', die hij voor een habbekrats van zijn zwager heeft overgenomen, op een andere plek. Die auto leidt tot vreemde reacties. Loek is bijna dood gebleven bij het verkeersongeluk waarbij hij in zijn sportwagentje onder die vrachtwagen is geschoven. Vanaf dat moment wilt hij alleen maar meters staal voor zijn voorruit.

OP EXCURSIE MET 5 VWO (LENTE 1977) CAP GRIS NEZ, NOORD FRANKRIJK. DE VOGELTREK.

ik ook stink-jaloers zou zijn, hoe dat nou toch mogelijk is. Ik zeg hem dat Loek de auto geërfd heeft. Waarop hij antwoordt: "de duivel schijnt toch ook altijd op de zelfde hoop, eenmaal een Jood altijd een Jood". Ik ben ontzet over deze vooroordelen en dit gruwelijke antisemitisme. Diezelfde administrateur echter, regelt de betaling voor ons, van de cursus voor derdegraads biologieleraren. Loek en ik geven samen met onze amanuensis Jean Starren, in de bio-lokalen van het Coriovallum College een cursus voor leraren van het lager onderwijs die een akte willen halen zodat ze op het lagere niveau van de middelbare school les kunnen geven in het vak biologie. Het is zo geregeld dat Loek, Jean en ik ons salaris dat nogal verschilt in hoogte in één pot doen en dat gedrieën door die administrateur laten verdelen waardoor we ieder hetzelfde verdienen. In 1975 rond ik mijn studie af in Aken en heb de keuze, promoveren? Of ga ik het bedrijfsleven in, óf blijf ik leraar. In Jülich zit ik alleen met een foeilelijke secretaresse en mijn zeepokken. Een begeleider zoals Dr. Krischer krijg ik van zijn leven niet meer, hij gaat naar München.

KERNFORSCHUNGS ANLAGE JÜLICH

De keuze is snel gemaakt, Een baan bij Medtronic, daar heb ik ook geen zin in, want de concurrentie onderling, is daar enorm. Het onderwijs bevalt mij wel, ik heb per slot van rekening al vijf jaar les gegeven en dat gaat voorspoedig. Ik moet wel nog (even) de pedagogische-didactische aantekening halen. Dat zal begeleid moeten worden door een ervaren collega. In de sectie verklaart Loek zich meteen bereid om die taak op zich te nemen. Wij tijgen gezamenlijk naar Nijmegen - immers een Duitse acte telt niet - om daar het vermaledijde papiertje te gaan halen, dat mij 25% meer salaris zal opleveren.

Loek is de universiteits-mores van een tiental jaren geleden gewend en ik de manier van doen in Aken. Netjes gekleed, in pak, gaan wij naar Nijmegen. Daar kijken wij onze ogen uit. Wij komen terecht in een enorm instituut waar ergens in de verte één man, het type langharig werkschuw tuig, in een hokje zit. Wij laten hem links liggen en stiefelen het instituut in. Dat instituut is verder helemaal leeg, allemaal klaslokaaltjes en kantoren, maar er bevindt zich verder niemand. Dus, terug naar de ingang en dan maar naar die schooiër aan het begin van de gang. Deze stelt zich voor als zijnde de lector voor de didactiek en pedagogiek voor de biologie en bij hem moeten we zijn. We zijn stom verbaasd dat een lector er zo kan uitzien.

COLLEGA RIET WILLEMS EN IK.

De eisen zijn minimaal, het begint met zijn constatering dat ik toch al vijf jaar lesgegeven heb. "Aan u kunnen we toch niets meer verpesten, toch?!" is de reactie. Ik moet een boekje lezen en een script van hun hand en dan moeten we terug komen voor een gesprek. "Oh, het examen", stelt Loek, "nee, geen examens... nee, daar doen we niet meer aan, gewoon een gesprek, meer niet". En dan krijg ik mijn papiertje en 25% meer salaris, immers van tweede-graads naar eerstegraads. Twee maanden later gaan we voor een kwartiertje naar Nijmegen en na een kort gesprek, waarin ik op basis van goede argumenten hun script tot de grond toe afbreek, krijg ik

mijn papiertje en heb ik Loek getrakteerd op een geweldig etentje in een duur restaurant. Twee maanden later krijg ik van de minister mijn eerstegraads bevoegdheid.

Ondertussen komt Loek steeds in grote moeilijkheden bij zijn eigen lessen. Hij is zo enthousiast over zijn verre reizen dat hij in de les alsmaar daarover vertelt en filmpjes laat zien. De onderwerpen sluiten ook geweldig aan bij de te bespreken biologisch en medische onderwerpen die natuurlijk net geen examenstof zijn. Maar zijn verhouding tot de leerlingen is zo geweldig, iedereen draagt hem op

MIJN ZON MAARTEN WORDT GEDOOPT DOOR MIJN COLLEGA PASTOOR CROMBACH 1977.

handen, zodat hij makkelijk voor elkaar krijgt om op zaterdagochtend een aantal extra uren examenstof te doceren voor zijn klassen waarvoor iedereen ook naar school komt. Daarna duiken ze samen bij Bijsmans het café in, iedereen vindt het geweldig., de opkomst is 100%.

Tijdens een van die lessen vraagt één van zijn leerlingen waarom hij 'niet ook eens zo'n reis voor zijn leerlingen wil organiseren?'. Loek neemt de suggestie serieus en enige tijd later, op 7 februari 1977, gaat een brief aan de ouders uit met het voornemen om voor leerlingen die er zelf voor werken en die het eindexamen halen, in 1978, een reis naar Kenya te organiseren. De sectie kijkt ver-

baasd op, Loek rekent op hun ondersteuning van dit unieke project. Riet Willems en Leon Crombach verklaren zich solidair

maar gaan in ieder geval niet mee vanwege het nogal ruige karakter, het slapen in tenten, het zitten in gewone bussen, het zelf koken etc. Maar ze ondersteunen hem in ieder geval. Jean Starren is chronisch ziek en kan sowieso niet mee en Eugène Seelen wil ook best graag mee. Zijn voornemen struikelt en loopt uit op een groot verschil van mening als blijkt dat een 'ettertje' uit 5 VWO ook meewil. Daar is iedereen die hem kent op tegen. Maar Loek en ik kennen die jongeman niet en wij stellen dat iedereen die aan de voorwaarden voldoet, mee mag. Meteen ontstaat er een enorme woordenwisseling tussen Seelen, Crombach en Willems enerzijds en Loek anderzijds. Na afloop van die bijeenkomst zit Loek verslagen in de docentenkamer en het huilen staat hem nader dan het lachen. Ik troost hem en geef hem mijn volle medewerking omdat ik ook al heb ervaren hoe verschillend leerlingen kunnen zijn in en buiten het klaslokaal. Later, bij de organisatie van het Cabaret op Stella Maris zijn juist de ettertjes, tijdens het cabaret, de pareltjes, die geweldig meewerken en ongevraagd helpen als het noodzakelijk is.

Wij gaan de organisatie samen doen en zo kom ik in het bestuur van de door ons opgerichte 'Stichting MB excursies' terecht (MB = Mondiale Bewustwording). Ik word zelfs penningmeester. Mevr. Regout wil graag als secretaresse functioneren. Overigens, ons vermoeden dat de vervelende leerlingen zich best wel eens anders zouden kunnen gedragen op reis, word bewaarheid want juist hij is de meest geweldige en behulpzame deelnemer, die ons gaat begeleiden. Helaas is het tegenoverstelde ook het geval, enkel 'geweldige' leerlingen blijken op reis ongelofelijke etters en egoïsten te zijn.

PRACTICUM IN HET LOKAAL BIOLOGIE - CORIOVALLUM 1977

Seelen wordt steeds meer een zonderling, waar niemand graag mee te doen heeft en hij is te vroeg overleden. Terwijl de reizen die volgen een enorme toegevoegde waarde blijken voor het geven van mijn lessen, zinkt Seelen weg in duistere diepten en iedereen verafschuwt zijn manier van onderwijs geven. Daarbij wordt zijn alcoholgebruik chronisch.

In 1978 wordt duidelijk dat het Coriovallum College zijn bestaansrecht zal verliezen en de directeur van de HAVO, Toon

Wegman, fluistert mij in het oor, dat als ik wil blijven lesgeven, ik moet uitkijken naar een andere plek, want de kans dat ik op het Coriovallum College een vaste aanstelling zal krijgen, is nihil. Zijn blik is vooruitziend want inderdaad het Coriovallum College zal verdwijnen en opgaan in het nieuw te bouwen Sintermeerten College in de periferie van de stad Heerlen.

Bij mijn afscheid van het Coriovallum College, ik ga naar het Stella Maris College in Maas-tricht/Meerssen, schreit Loek poëtische tranen en dat is logisch want onze samenwerking is van een enorm groot voordeel voor beiden en vooral ook heel prettig.

Uiteraard zien we elkaar daarna nog heel vaak bij de voorbereidingen van de vele reizen die volgen, onder de paraplu van de Stichting MB-excursies.

Persoonlijk dilemma

(Jos van den Bosch)

Al 14 jaar ging ik in 1978 gebukt onder de ziekte Diabetes mellitus (1964). Ik spuit mijn insuline en laat er niets voor liggen. Uiteraard houd ik wel rekening met mijn ziekte ten aanzien van mijn dieet. Ik ben voorzichtig met eten en drinken. Diabetes toentertijd, is een ziekte die je beleeft, je spuit een bepaalde hoeveelheid insuline, die in overleg met de internist word bepaald en dan zie je wel waar het schip strandt. Als je maar altijd een hoeveelheid suiker bij je hebt i.v.m. hypo's. Het spuiten op zich is primitief en niet te vergelijken met de huidige methodes. De stalen spuit, die elke dag uitgekookt moet worden, is in de eerste helft van de jaren zeventig vervangen door wegwerpspuiten van plastic. De naalden moeten ook uitgekookt worden en die worden tamelijk bot na enkele keren gebruikt te zijn. De weegwerpnaalden zijn korter en blijven altijd even scherp. Deze aanpassingen alleen al, zijn een absolute voorwaarde om dit avontuur aan te kunnen gaan. De naalden blijven verhoudingsgewijs groot en de injectie is vaker pijnlijk. Maar wat doe je als je geen keus hebt?

Ik stel de vraag voorzichtig aan mijn internist, dr. Moors in Heerlen, of ik eigenlijk wel mee mag/kan gaan met deze reis. Immers het zal tamelijk primitief zijn. Mijn actieve levensstijl zorgt ervoor dat mijn suikerwaarden in de urine (de enige meetmethode toentertijd) altijd laag zijn en ik meestal na vakanties er veel beter in zit. Hij wijst mij op de risico's, maar als duidelijk word dat er twee huisartsen mee zullen gaan, gaat hij overstag en zegt: "Als jij niet zo'n witte raaf was dan had ik geweigerd, maar ja!" Met een enorme voorraad plastic spuiten en naalden ga ik op pad. Geen enkele douanier heeft ooit gevraagd wat ik met al die spullen aan moest.

Dat er twee huisartsen meegaan is erg comfortabel. Bij het begin van de eerste lus vanuit Nairobi vergeet ik de tas met al die spuiten en zit ik onderweg zonder mogelijkheid om die insuline binnen te krijgen. "Geen probleem", zegt dr. Ruud Panhuysen, "Kom elke morgen maar even naar mijn tent dan spuit ik je die insuline wel in met een spuit van mij, ik heb er genoeg als reserve". Ik voel mij als een pasja, elke morgen hoef ik niet zelf te spuiten, wat een luxe met mijn spuitangst.

Met deze reis lever ik het bewijs dat je heel veel kunt ondanks die afwijking diabetes. Ik ben heel gelukkig dat ik in de gelegenheid ben gesteld om die reizen op zo'n jonge leeftijd te maken, naarmate je ouder wordt nemen de diabetes gerelateerde problemen immers toe. Het heeft mij altijd enorm gemotiveerd en heeft verhinderd dat ik, zoals zovelen rond om mij, volledig de weg kwijt was., na tien jaar onderwijs ervaring.

TIJDENS DE VOORBEREIDINGEN WERDEN ALLE TENTEN EN HET EQUIPMENT GECONTROLEERD. DIT VOND ALTIJD PLAATS OP DE SPORTVELDEN VAN HET CORIOVALLUM COLLEGE.
(LOEK RODRIGUES LOPES EN JOS VAN DEN BOSCH)

Loek en ik hebben dan later, samen, de Stichting MB-Excursies opgericht en we hebben heel veel reizen georganiseerd voor leerlingen. Zodoende ben ik ettelijke keren in Kenya geweest en in Nepal. Verder in Tanzania en Ethiopië, Nepal, Indonesië en Egypte. Dat is allemaal te danken aan die ene leerlinge die vroeg: “Kunt u ook niet eens zo’n reis voor ons organiseren”

Ik heb geweldige mensen ter plekke leren kennen, lieden waar ik met weemoed aan terugdenk. Het zijn allemaal geweldige gidsen die maar al te graag met mij wilden samenwerken. Ik heb ook als reisleider enorm veel geleerd. Plannen en vooruitzien, maar ook simpele zaken zoals: begin nooit een discussie vóór het eten, wacht er mee tot iedereen gegeten heeft. Behandel iedereen als je gelijke maar gebruik je autoriteit en je overtuigingskracht als er dwarsliggers bij zijn. Raak nooit in paniek en als iets niet loopt zoals het zou moeten, je gids vindt het net zo erg!

Voorbereidingen

(Loek Rodrigues Lopes)

7 februari 1977 ging ons eerste schrijven de deur uit. Aan de ouders en aan de aspirant-deelnemers aan de Kenya Reis 1978. Onder het motto: “Porque eres libre para airealizar sus suenos”. (Omdat je vrij bent je dromen te realiseren), aldus Oswaldo Guyasamin, groot dichter en filosoof uit Ecuador. Zelf ervoor werken geeft meer bevrediging, het wordt dus geen vakantiereisje maar veel meer een studiereis.

Het doel: is: leren relativeren van de eigen maatschappij door een confrontatie met de ‘Derde Wereld’. We zullen onder andere bezoeken brengen aan een universiteit en lezingen voorgeschoteld krijgen. Ons verdiepen in het ontwikkelingswerk. We zullen scholen en ziekenhuizen bezoeken. Ontmoetingen hebben met de lokale bevolking. We zullen kijken op plantages en in achterbuurten. Maar we zullen ook genieten van de ‘Laatste Paradijzen’, de nationale parken.

Het is géén reis voor de ‘happy few’, iedereen mag en kan mee. De totale prijs bedraagt ongeveer 1700 gulden (‘all-in’, nu zo’n 773 euro).

We zullen zelf de tenten mee nemen, we gaan zelf koken en kamperen i.p.v. verblijven in dure lodges. We moeten Afrika meer ondergaan en beleven, in de voetsporen van Stanley en Livingstone. Staan er ’s avonds olifanten rond je tent, dan kun je wel een beetje moed gebruiken. Het wordt een groot avontuur. We hopen dat jullie het mogen uitdragen, als je daar straks weer thuis bent, geef dan je ervaringen door, zodat de ‘Derde Wereld’ dichterbij komt.

HET OUDE CORIOVALLUM COLLEGE – VOORMALIG CLARA COLLEGE - TE HEERLEN

Missie of ontwikkelingssamenwerking?

(Jos van den Bosch)

De betrokkenheid bij de 'Derde Wereld' is in de zeventiger jaren erg groot. Vooral het missionaire aspect van de paters en nonnen die hun werk doen in de ontwikkelingslanden berust in Limburg nog steeds op de hoop de 'wilden' te kerstenen en zo te behouden voor het geloof. Veel leerlingen hebben ergens nog wel een Heerom. Op de scholen worden vaak inzamelacties gevoerd om deze, meestal familieleden, te steunen. Maar het leeft niet meer zo hevig bij de jongeren, daar zet de de-secularisatie door. Die vinden het sturen van paters en nonnen tamelijk onzinnig. De aanpak via het ontwikkelingswerk van de derde wereld door gouvernementele organisaties begint daarom veel terrein te winnen en deze instanties ondersteunen dan ook weer non-gouvernementele organisaties de zgn. Ngo's. Dit leidt er toe dat wij, omdat we die reis naar Kenya willen organiseren in contact komen met het ministerie van Buitenlandse Zaken afd. Ontwikkelingswerk. Als ik een artikel vind dat me geschikt lijkt voor toevoeging aan onze uitgebreide info-map, dan hoef ik maar een seintje te geven naar Den Haag en het pakket kopieën ligt al in mijn brievenbus.

Loek en ik gaan ettelijke keren naar Den Haag om te overleggen. Uiteraard zijn het langere ritten, vanuit Zuid Limburg, maar Loek rijdt graag en zijn Amerikaan is uittest comfortabel en zuinig. En uiteraard moeten we daarna ergens gaan eten, altijd gezellig!

Loek is een 'Draufgänger', want hij ziet de wereld altijd zonnig en hij ziet nooit beren op de weg. Wat dat betreft zijn we een goed koppel en vullen elkaar aan. Als we voor een vergadering met BZ. in Den Haag, geen parkeerplaats kunnen vinden, zegt hij: "Ga jij achterin zitten. Met deze auto denkt iedereen dat we van het 'Corps Diplomatique' zijn omdat we het ministerie van Buitenlandse Zaken bezoeken zal dat wel goed komen. In deze constellatie, auto met chauffeur, durft geen agent ons een bekeuring te geven!" En verdomd, het lukt nog ook! Wij parkeren doodleuk in een verboden zone, zonder gevolgen.

De hulp van BZ is geweldig, met hen wordt het programma gemodelleerd. De info-map is dik en actueel. Zelfs de ambassadeur in Nairobi was er van onder de indruk. We krijgen via BZ en de ambassade ook veel officiële contacten en daardoor forse kortingen door ministeriële schrijvens die we in Kenya kunnen overleggen.

Of de indrukken, opgedaan in Kenya, het zicht van de leerlingen op de materie veranderd heeft is zeker, maar of dat altijd in positieve zin is veranderd, betwijfel ik. Dat het bepalend is geweest voor

carrière keuzes en motiverend is geweest om je best te doen, is voor mij en absolute zekerheid. Met genoeg heb ik verschillende levenspaden, stilletjes, gevolgd en het heeft mijn vermoeden bevestigd: het was de moeite!

DE VOORBEREIDINGEN: CONTROLE VAN DE TENTEN IN DE GYMZAAL VAN HET CORIOVAL-LUM COLLEGE OMDAT HET BUITEN REGENT.

Scholieren zoeken 'Derde Wereld' op

(Luc Somers, LD, 7 april 1978.).

Leerlingen van het Coriovallum College gaan naar Kenia.

Nog niet veel tijd gehad om dieper in te gaan op deze voor hen unieke kans om de 'Derde Wereld' beter te leren kennen. "Ook al zou ik zakken als een baksteen, dan ging ik nog mee naar Kenia". Deze spontante uitlating van de (6 Atheneum) scholiere Saskia Beyersbergen (17) typeert de algemene stemming onder de ruim vijftig leerlingen van het Heerlense Coriovallum College, die van 29 juni tot en met 17 juli een unieke reis zullen maken naar Kenia. Het is bepaald geen schoolreis die de bioloog en Afrikakenner Loek Rodrigues Lopes voor zijn leerlingen heeft uitgestippeld. Het is een gemotiveerde reis, een waardige afsluiting van wat een middelbare school probeert mee te geven aan leerlingen. Deze Kenyareis betekent een regelrechte confrontatie met een stuk derde wereld. Het is gewoon een unieke ervaring zegt hij.

LOEK RODRIGUES LOPES (DOCENT), LOEK WINTER (18), SAKIA BEYERSBERGEN (17), TIM ZWANIKKEN(18), BERT WOUTERS(19), ANETTE SCHLÖSSER (17), YOLANDE VAN DINTHER (18), FRANK VELTHUIS (17) EN MARION BEEKMAN (18), ALLEN LEERLINGEN VAN 6 ATHENEUM EN HAVO LEERLING FRED PATELSKI (17) EN JOS VAN DEN BOSCH (DOCENT).

De leerlingen hebben echter nog niet veel tijd gehad om dieper in te gaan op deze voor hen unieke kans om kennis te maken met het ontwikkelingsland Kenya. Ze beseffen terdege, dat ze deze ervaring maar één keer in hun leven zullen meemaken, maar hun hoofd staat heel ergens anders naar. Ze zitten midden in de eindexamentijd. Dat papiertje halen is voor hen nu het belangrijkste. Na 31 mei zullen de voor het merendeel eindexamenkandidaten zich pas echt met 'Kenya' gaan bezig houden. Dan paas is het centraal schriftelijk examen achter de rug. Toch is een achttal leerlingen bereid om tussen de blokperiode door nu al over de reis te komen praten ten huize van de initiatiefnemer Loek Rodrigues Lopes. Het zijn Loek Winter (18), Sakia Beyersbergen (17), Tim Zwanikken(18), Bert Wouters(19), Anette Schlösser (17), Yolande van Dinther (18), Frank Velthuis (17) en Marion Beekman (18), allen leerlingen van 6 Atheneum en Havo leerling Fred Patelski (17).

Voor Loek is de confrontatie met de lokale bevolking het meest interessante deel van de reis. Ik kan me voorstellen, dat ik daar als "westerse bink" vaak met open mond naar allerlei toestanden sta te kijken. Verschillende dingen zullen inderdaad niet leuk zijn om aan te zien, zoals de armoede waarin die mensen leven. Van de andere kant krijg je misschien ook bewondering voor de manier waarop deze mensen met weinig, toch gelukkig zijn" meent hij.

Loek Winter gaat na zijn eindexamen hoogstwaarschijnlijk medicijnen studeren. Op de vraag of hij misschien geïnspireerd door zijn indrukken tijdens de Kenyareis, later na zijn studie aan een ontwikkelingsproject zou willen meewerken, kan hij nog niets concreets antwoorden. "Volgens mij moeten de projecten anders worden aangepakt. De meeste gaan de mist in omdat er te weinig rekening gehouden wordt met zaken als geloof en tradities" Je komt er niet meteen terecht in een paradijs. Voegt Tim Zwanikken daaraan toe: "Als ontwikkelingsmedewerker moet je volgens mij met de instelling gaan van "als ik al één persoon heb geholpen of iets heb geleerd kan ik al tevreden zijn, je moet gewoon erg goed gemotiveerd zijn".

Tijdens de reis zullen de Kenya-gangers kennis maken met een aantal plaatselijke wetenschapsmensen, artsen en missionarissen die zullen praten over de problemen in het land. Ze zullen worden geconfronteerd met een aantal ontwikkelingsprojecten, missieziekenhuizen, veldwerk en uiteraard ook met de lokale bevolking zoals de Masai. Maar ook worden de natuurparken bezocht. Parken die qua onderhoud enorme problemen met zich mee brengen. Bovendien zullen de leerlingen studenten van de universiteit van Nairobi en middelbare scholieren van de Secondary School in Kilgoris ontmoeten.

Het achttal beseft dat de safari beslist geen luxueuze grootste touringcarreis zal worden. Er zal worden gekampeerd op enkele campings maar vooral ook midden in de bush met alle gevolgen van dien. Loek Rodrigues Lopes: "Een reis van deze opzet zal er waarschijnlijk wel geen tweede keer worden gemaakt. De voorbereidingen hebben enorm veel tijd in beslag genomen. Elke dag ben ik met mijn collega Jos van den Bosch, ermee bezig geweest. Dat kunnen wij een tweede keer gewoon niet meer opbrengen. Wel leeft bij ons op school de gedachte om in de toekomst elk jaar zo'n reis naar een bepaald ontwikkelingsland te maken maar dan wel met een minder grootste aanpak. Het zou mij enorme voldoening geven als de leerlingen gaan beseffen dat de mensen daar in zekere zin gelukkiger en tevredener zijn. Ook wij in deze in deze moderne wereld zullen op een gegeven moment de buikriem moeten aanhalen. Daar ben ik van overtuigd" aldus zegt de heer Rodrigues Lopes beslist.

Aan de reis zullen naast het vijftigtal leerlingen ook zo'n vijftien begeleiders deelnemen. Dit zijn hoofdzakelijk leraren van het Coriovallum College, maar ook de huisarts dr. H. Pieck en tandarts dr. P. Jongen, die voor de medische begeleiding zullen zorg dragen. In het Limburgs Dagblad zullen regelmatig verslagen van deze reis verschijnen. Leuk aspect van deze reis is, dat meer dan zeventig procent

DE OPBRENGST VAN DE VERKOOP VAN DEZE KAARTEN ZAL RECHTSTREEKS IN KENYA WORDEN OVERGEDRAGEN TEN BEHOEVE VAN
VERSCHILLENDE PROJECTEN

van de leerlingen voor de reis gewerkt en gespaard hebben en haar dus zelf bekostigen. Loek Rodrigues Lopes: “Hieruit blijkt wel de gemotiveerdheid van de jongens en meisjes. Het vooruitzicht op zo’n reis stimuleert hen bovendien nog eens extra om dat begeerde einddiploma te halen”, lacht hij.

Het Heerlense gezelschap wil bovendien niet met lege handen in Kenya aankomen. Door middel van een kaartenactie heeft men inmiddels al zo’n tienduizend gulden verzameld. Gedeelten van dit bedrag zullen in Kenya worden overgedragen aan de leiding van de missiepost en het ziekenhuis in Kilgoris dat geleid wordt door Heerlense zusters. Verder zal het geld worden gegeven aan een middelbare school in Kilgoris ten behoeve van studiebeurzen, aan een lagere school voor de aanschaf van noodzakelijke middelen en aan de Kenya Wildlife Society.

Loek Rodrigues Lopes: “Het zou echt prachtig zijn als we een groter bedrag konden aanbieden. Het is tenslotte voor een goed doel”. Dit kan door geld te storten op giro nummer 1****5 ten name van Coriovallum College Klompstraat 30, Heerlen. Onder vermelding van Kenya CC 1978

ANIMATOR EN ORGANISATOR LOEK RODRIGUES LOPES MET IN ZIJN HANDEN EEN HOUTSNIJWERK (MAKONDE), MEEGEBRACHT VAN EEN EERDERE REIS NAAR TANZANIA.

MAKONDE KENIA 1978

anten kunnen zeer dichtbij komen

ergelaten vanwege de heeft, gaan we op weg enya Coriovallumreis

Druut is een jongerenrubriek voor vetkuiven, spijkerbroekfanatici, new wavers, studenten, werkloze en werkende jongeren, punkies en junkies, schizofrene mafkezen, fijne meiden, partiëleerplichtigen, discofielen, soukikkers, trippers en dus voor jou.

Samengesteld door:

- Irma van Veen
- Tjeu Seeverens

Correspondentieadres: Eynattenweg 43, Gulpen

zes, gaan we op stap voor onze eerste echte „game-run”. Het is een belevenis de beesten in hun doen en laten te kunnen gadeslaan. We zien weer girafes, gnoes, zebra's, antilopen en impala's, maar we volgen enige tijd een leeuw. We zijn op het spoor van dit dier gekomen, omdat de „ranger” (gids) gieren en maraboes (aas-etende ooievaars) in de lucht heeft zien cirkelen. De chauffeurs doen prima werk. Ze rijden ons door de meest ontoegankelijke gebieden. Weer bij ons kamp aangekomen, blijken de apen flink te hebben huisgehouden. Er ontbreken enkele potten en pannen en de beesten hebben een flinke voorraad eten meegepikt.

Tekst:
Luc Somers
Foto's:
Dries Linssen

PARADIJS IN UITGESTREKTE WOESTENIJ

Mzima Springs hoofdattractie van het Tsavo National Park

Vog onder de indruk van olifantenavontuur en de „game-run” in Amboseli wordt na rijp overleg beliddags te gaan zwemmen, s aan de Kenya Coriovalvinden het prima, want we

pauw. Je vraagt je af waar ze vandaan komen. In de verre omtrek is geen hut te zien en op eens staan ze voor je. De lucht gaat door een woest en heuvelachtig gebied. Heel anders dan het vlakke landschap in het Amboseli National Park. Op een gegeven moment rijden we door een gebied dat zeer recent door vulkanen

Deelnemers verdienen reis met werken in fabrieken.

(Door 'één van onze verslaggevers' AD)

In mei 1978 schrijft 'één van onze verslaggevers' in het Algemeen Dagblad: Heerlen – Opgewekt zijn 55 geslaagde eindexamenkandidaten van het Coriovallum College uit Heerlen gisteren naar Kenya vertrokken voor een 19-daagse schoolreis “Het wordt geen safaritrip maar

een soort studiereis. De inspanning zal groter zijn dan de ontspanning maar de 38 meisjes en 17 jongens weten waar ze aan beginnen. Twee jaar hebben ze zich erop voorbereid” legt biologieleraar Loek Rodrigues Lopes (40) uit Heerlen die de reis organiseerde.

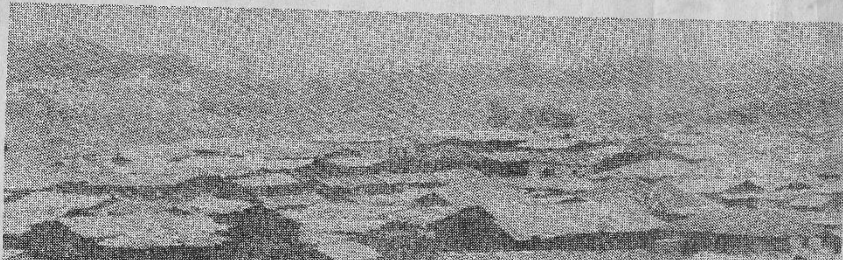
De Coriovallum-leerlingen en hun begeleiders (onder wie twee artsen en een tandarts) gaan niet met lege handen naar het Afrikaanse land. In de hoofdstad Nairobi wordt een cheque ter waarde van 17.000 gulden overgedragen. Dit geld werd tijdens acties ingezameld. Bagage die als geschenk wordt meegenomen en achtergelaten, onder meer honderd blikken eiwitrijk voedsel, 35 trainingspakken en vijf schrijfmachines. Twee jaar geleden werd het plan geboren om een schoolreis naar Kenya te maken. Biologieleraar Rodrigues Lopes vertelde tijdens de lessen boeiende verhalen over zijn belevenissen tijdens zijn reizen naar verre landen. Een van de leerlingen opperde toen het idee dat Rodrigues Lopes, die vaker reizen voor biologen had georganiseerd – ook voor zijn leerlingen eens een reis naar een ver onbekend land zou uitstippelen. Dat land werd Kenya.

“Met het werken in fabrieken en winkels en het poetsen van auto’s bracht driekwart van de deelnemers de 1732 gulden bijeen die de reis per persoon kost.. We hebben een druk programma. We brengen enkele dagen door in de achterbuurten van Nairobi, we bezoeken ziekenhuizen en middelbare scholen. We gaan lezingen in het Nationale Park bijwonen. We slapen niet in dure hotels maar in tenten. Met deze reis kunnen we ook een bijdrage leveren aan hun vorming zodat de leerlingen een betere kijk krijgen op de Derde Wereld”, aldus Rodrigues Lopes.

vrijuit 4

KENYAANS HOOFDSTAD NAIROBI: **Elk jaar 80.000 inwoners erbij**

HEERLEN - Nairobi, de hoofdstad van het ontwikkelingsland Kenya, is als al die andere grote steden van landen in de derde wereld. De eerste indrukken van de stad vallen in eerste instantie positief uit. Maar achter die facade van prachtige hotels, hoge bankgebouwen, schitterend aange-

vrijuit 2

Het meest imponerende volk van Oost-Afrika

Westerse cultuur beïnvloedt Masai

van
Taita Hills

feet. De man wordt door iedereen geëerd en zijn aanwijzingen of adviezen worden ook door iedereen opgevolgd. Na het dansen wordt hij door zijn vrouwen (een stuk of acht) naar een stoel gevoerd waar hij de rest van de tijd dan ook lekker blijft zitten. Ook hij geniet van het optreden van

Kenyagangers vieren groot feest met lokale bevolking

NOG MEER KRANTENKOPPEN UIT DEZELFDE PERIODE IN 1978

“Goede Morgen”,

(Kollum hoofdredacteur Limburgs Dagblad, mei 1978)

Pater Arnoud (Naud) Grol, werkzaam in Nairobi, in Kenya, heeft aan het Coriovallum College een brief geschreven. Dat is een duidelijke zaak. Want een groot aantal leerlingen van dit college vertrekt donderdag naar Kenya, niet om vakantie te vieren, maar doodeenvoudig om geconfronteerd te worden met de Derde Wereld, met de werkelijkheid van het ontwikkelingswerk, niet vanuit de denktrant van het westen maar luisterend en ervarend wat die ‘Derde Wereld’ zelf te zeggen heeft en waarmee deze ‘Derde Wereld’ zwoegt. Dat is eerder een opgave en geen trip. Nu heeft pater Grol van de komst van de Heerlense leerlingen gehoord en haastje-repje heeft hij een brief gestuurd. Wat staat daar in? Gewoon: “Beste vrienden, ik had graag dat u wat gitaren en een elektrische gitaar verzameld en een paar type machines. Dat behoeven geen nieuwe dingen te zijn. De mensen hebben die soms thuis liggen. Ze doen er niets meer mee en wij kunnen dit soort zaken hier goed gebruiken. Ook trainingspakken zijn bij pater Grol enorm welkom. Loek Rodrigues Lopes, de leraar die met een hele staf de hele reis heeft klaargestoomd heeft mij de smeekbrief toegespeeld. Want zeg nou zelf, pater Grol vraagt gewoon harstikke eenvoudige dingen, een gitaar, een typemachine, een trainingspak. Daar heb je houvast aan. Het is zo’n rompslomp om deze allemaal te versturen. Vandaar zijn smeekbede: “Jongens en meisjes, als jullie toch komen, neem dan wat mee. Dan heb ik dat tenminste!”. Ik voldoe gaarne aan het verzoek van pater Grol. Wie heeft een gitaar, een typemachine, een trainingspak beschikbaar? Stuur het maar naar het adres van Rodrigues Lopes, dr. Ir. Ross van Lennepstraat 18 in Heerlen, Welten. Goedemorgen!

Het is 1978

(Jos van den Bosch)

Even opfrissen!

25-06: Het Nederlands voetbalelftal verliest na verlenging met 3-1 van gastland Argentinië in de finale van het WK voetbal 1978. Op 26-06: In Den Haag demonstreren zo'n vijftigduizend ambtenaren tegen bezuinigingen op de ambtenarensalarissen.

Een kilo aardappelen kost f 0,48 (€ 0,22). Eén liter bier f 1,56 (€ 0,71)
Nederland heeft 13.898.000 inwoners. De bevolkingsgroei is 88.000 per jaar
Modaal inkomen is f 13.613,00 (€ 6.177,31) per jaar.

De populairste voornamen van 1978 zijn voor de meisjes: Maria en Johanna. Voor de jongens Johannes en Jeroen.

Dit is het land dat we voor 3 weken verwisselen voor een ander!

Het vertrek

(Luc Somers LD 30 juni 1978)

Drieënvijftig geslaagde eindexamenkandidaten en achttien docenten van het Heerlense Coriovallum College zijn gisterenmiddag vertrokken voor een reis naar Kenya. Ze zullen daar 17 dagen blijven om de problemen en de mogelijkheden van dit ontwikkelingsland te leren kennen.

De trip is dus niet zomaar een ‘toeristenreisje’. Het is de bedoeling dat ze contacten leggen met de plaatselijke bevolking. Ook zullen ze onder andere missieposten en ziekenhuizen bezoeken. Het idee voor deze reis is afkomstig van de biologieleraar Rodrigues Lopes. Eerst organiseerde hij zulke ‘uitstapjes’ voor volwassenen, maar op aandringen van de leerlingen verklaarde hij zich bereid ook voor hen een dergelijke trip uit te zetten. Overigens wordt de Kenya-reis gezamenlijk door het hele gezelschap bekostigd.

Een Studiereis

(Artikel in het AD)

Opgewekt zijn op 30 juni 56 geslaagden eindexamenkandidaten van het Coriovallum College uit Heerlen gisteren voor een 19 daagse schoolreis naar Kenia vertrokken.

“Het wordt geen safaritrip maar een soort studiereis. De inspanning zal groter zijn dan de ontspanning, maar de 38 meisjes en 17 jongens die deze reis maken weten waar ze aan beginnen. “Twee jaar hebben ze zich erop voorbereid” legt biologieleraar Loen Rodrigues Lopes (40), die deze reis organiseerde, uit.

De Coriovallum-leerlingen en hun twintig begeleiders (onder wie twee artsen en een tandarts) gaan niet met lege handen naar dit Afrikaanse land. In de hoofdstad Nairobi wordt een cheque ter waarde van 17.000 gulden overgedragen. Dit geld werd tijdens acties ingezameld. Bagage, die als geschenk wordt achtergelaten, bevat onder meer honderd blikken eiwitrijk voedsel, 35 trainingspakken en vijf schrijfmachines.

Twee jaar geleden werd het plan geboren om een schoolreis naar Kenia te maken. Biologieleraar Rodrigues Lopes vertelde tijdens de biologie lessen, boeiende verhalen over zijn belevenissen tijdens zijn reizen naar verre landen. Een van de leerlingen opperde toen het idee dat Rodrigues Lopes – die al vaker reizen voor biologen had georganiseerd – ook voor zijn leerlingen eens een reis naar een ver onbekend land uit te stippelen. Dat werd Kenya.

Met het werken in fabrieken en winkels en het poetsen van auto's bracht driekwart van de deelnemers de 1722 gulden bijeen, die de reis per persoon kost.

“We hebben een druk program. We brengen de eerste dagen door in de achterbuurten van Nairobi, we bezoeken plantages, ziekenhuizen en middelbare scholen. We slapen niet in dure hotels maar in tenten. Met deze reis hopen we ook een bijdrage te leveren aan de vorming zodat de leerlingen een betere kijk krijgen op de “Derde Wereld” aldus Rodrigues Lopes.

IN HET AD EN LD STOND DEZELFDE FOTO.

Alternatief schoolreisje voor eindexamenkandidaten

(Conny Sluysmans, Telegraaf)).

Het origineelste schoolreisje zal deze zomer gemaakt worden door leerlingen van het Coriovallum College te Heerlen.

Die gaan maar liefst met zijn vijftig, plus twintig begeleiders naar Kenia in Afrika. Ze vertrekken donderdag 29 juni en worden maandag 17 juli weer in Heerlen verwacht. Bijna twee jaar lang hebben ze zelf gespaard om de benodigde reissom bij elkaar te krijgen. Die bedraagt fl. 1732,-- alles ingegrepen. Ze nemen hun eigen tenten mee en weten dat het niet gaat om een toeristische reisje met gelegenheid om aan de stranden op hun rug in de zon te liggen.

Nee, de idealen liggen hoger. En dat is in hoofdzaak te danken aan de biologieleraar Loek Rodrigues Lopes, die al jaren geleden begonnen is met organiseren van de 'Laatste Paradijzen Reizen' voor biologen en biologische geïnteresseerden. Voor hem wordt het de twaalfde keer naar Kenya. Hij is 40 jaar oud en doceert al 18 jaar aan het Coriovallum College.

Dromen

Met zijn verhalen had hij bij zijn leerlingen de hele wereld in de klas gebracht en toen was er een, twee jaar geleden, een leerling van de vierde klas van het Atheneum, die hem vroeg, of hij niet eens een Afrika-Reis voor scholieren wist te realiseren. Dat dacht Loek Rodrigues Lopes, zou dan niet voor de 'happy few;' moeten zijn maar voor iedere geïnteresseerde, haalbaar. Bovendien gaat hij van het standpunt uit dat een mens veel meer genoeg ondervindt, als hij zelf gewerkt heeft om het te kunnen realiseren. Dat je die vrijheid hebt om je dromen te realiseren. Hij vindt ook dat zijn leerlingen die vrijheid hebben hun dromen te realiseren en daarom begon hij, gesteund door anderen, aan de voorbereidingen van een gigantisch project waarover hij deze week in zijn huis aan de rand van Heerlen urenlang met ongelofelijk enthousiasme heeft verteld.

Ze willen Afrika zien. Best. Maar dan ook het echte Afrika. Niet de toeristische trekpleisters, maar ook de missie, de achterbuurten en de slums in de steden. Ze moeten hun eigen reisgeld verdienen, - en méér dan dat - bij elkaar krijgen. Ze hebben als inpakker en inpakster gewerkt bij de Sfinxfabrieken in Maastricht, ze hebben verdiend bij een brood- en bandenindustrie, ze hebben auto's gewassen en op baby's gepast en toen ze zoveel geld bij elkaar hadden, hadden ze gemakkelijk 'nee' kunnen zeggen tegen de reis en een er bromfiets of een geweldige stereo installatie voor kunnen kopen. Maar dat deden ze niet, want ze zijn werkelijk gemotiveerd. Er zullen ook twee artsen en een tandarts de reis mee maken met het benodigde veld equipment voor onvoorziene omstandigheden..

Organisatie

Loek Rodrigues Lopes filosofeert: "die kinderen dromen zoals ikzelf gedroomd heb en ik moet het waarmaken dat het voor hen een geweldige sprong in de ruimte zal worden". Er moest oneindig veel georganiseerd worden. Verzekeringen, vaccinaties, bustochten, mateloos veel correspondentie, toestemming vragen voor dit en voor dat, ga zo maar door, maar we hebben het voor elkaar gekregen. Razend enthousiast vertelt hij: "Jongens, ik ga 't waarmaken!" En hij zorgde voor dat dat gold zowel voor de zoon van de timmerman als voor de zoon van de arts.

Trouwens niet alleen voor de zonen maar ook voor de dochters, want ongeveer 60 procent van de leerlingen die meegaan zijn meisjes en 40 procent zijn jongens. Toen ze eenmaal het geld bij elkaar hadden zei hij: jongens en meisjes, we moeten daar niet alleen met lege handen aankomen! Toen zijn ze acties gaan voeren. Tienduizend ansichtkaarten hebben ze verkocht, waarvan de kostprijs zoiets van 2,5 cent was en de verkoopprijs is een gulden, dus dat tikt lekker aan. Er waren ook ruimhartige mensen die voor zo'n kaart 25 gulden boden. De school organiseerde een 'Derde Wereld Dag', al met al heeft dat tot gevolg gehad dat ze nu met zeventienduizend gulden extra in Kenya zullen arriveren, waar onder anderen de mensen in de krottenwijken van zullen profiteren.

Behalve dat neemt iedere leerling vijftien ballpoints mee om uit te delen onder de Afrikanen. Daar staat op gedrukte. "Coriovallum- Kenia 1978".

En verder gaan er 80 blikken eiwitrijk voedsel mee en 35 kilo babykleden.

Het is duidelijk dat het een schoolreisje wordt dat zijn weerga niet kent. En dat alles omdat Loek Rodrigues Lopes in een brief aan de ouders schreef: “ze zijn er nog op dit ondermaanse, de LAATSTE PARADIJZEN met hun oneindige ruimten. Hun Masai dorpen, hun waaierpalmen en metershoogs olifantsgras, hun bloemstengels als lantaarnpalen, hun wildparken en hun eindeloze vlakten waarin het ritme klinkt van de zwarte man. Behalve bioloog en organisator zit er ook nog een schrijver in hem verborgen. Misschien wordt hij dat later nog eens als hij wat meer tijd krijgt.

Coriovallum-reis naar het Kenya van 1978

(Luc Somers LD)

De komende vijf weken zal elke zaterdag op de ‘Druit-pagina’ een verslag verschijnen over de unieke reis die Limburgse jongeren naar het ontwikkelingsland Kenya hebben gemaakt. Een en ander zal geïllustreerd worden met foto's van Dries Linssen.

De serie verhalen over de Kenya Coriovallum reis zal zaterdag geopend worden met een verslag over de hoofdstad Nairobi. In deze stad verrichten vele Nederlanders, waaronder met name de Groningse pater Grol fantastisch werk onder de armen in de sloppenwijken. Op de foto links is een voorbeeld te zien van de plastic bouwsels waarin deze mensen plegen te leven. Op de achtergrond staan stenen huizen die pas gebouwd zijn in het kader van een huisvestingsproject, mede op touw gezet door Nederlanders. Een en ander in schril contrast met het prachtige huis en de weelderige tuin van de Nederlandse Ambassadeur in Kenya. Hier werd de Coriovallum groep hartelijk ontvangen en werd er gedanst door de dansgroep van pater Grol. Deze bestaat uit jongens en meisjes uit de sloppenwijken van Nairobi

Coriovallum College Heerlen helpt projecten steunen in Kenya

(Luc Somers LD)

Kenyaans schoolhoofd zeer enthousiast.

“De heer Odino van deze school is dolenthousiast over onze toezeggingen Heerlen – nog zo'n zes weken en de 76 deelnemers aan de Kenya-reis, georganiseerd door de biologen Loek Rodrigues Lopes en Jos van den Bosch, leraren aan het Coriovallum College in Heerlen, zullen zich opmaken voor het vertrek op donderdag 29 juni. Nu al kan worden gezegd dat de voorbereidingen voor deze groot-scheepse operatie grotendeels rond zijn. Het reisprogramma zit fantastisch in elkaar en iedereen weet waar hij aan toe is. Het wordt bepaald geen luxe touringcarreis, dat is duidelijk. Maar de motivatie is er, bij de organisatie, de begeleiding en niet te vergeten bij de leerlingen. De meesten van hen zijn nog druk bezig met hun eindexamen besognes. Maar de gedachte dat zij zeer binnen kort met eigen ogen een ‘Derdewereldland’ zullen aanschouwen, begint hen steeds meer te boeien. Loek Rodrigues Lopes; “Natuurlijk moeten in de laatste weken nog vele dingen worden geregeld, maar een van de belangrijkste dingen is wel dat we graag in Kenya zoveel mogelijk geld, bestemd voor tal van projecten, rechtstreeks aan de verantwoordelijke mensen willen overdragen. Die mensen zitten erom te springen! We hebben op school al verschillende activiteiten gehouden om geld bij elkaar te krijgen voor dit ‘Derde Wereldland’. Dat geld is niet bedoeld voor de reis Maar voor projecten, zoals een missiepost en ziekenhuis in Kilgoris, dat nota bene door Heerlense zusters wordt gerund”. Ook zal er geld beschikbaar worden gesteld ten behoeve van een middelbare school in Kilgoris. Loek Rodrigues Lopes: “De heer Odiono van deze school is dolenthousiast over onze toezeggingen dat wij voor 31 leerlingen een studiebeurs zullen verzorgen, zodat zijn in staat zullen zijn deze school af te maken wat veel van deze jongeren hebben ofwel geen ouders ofwel de ouders zijn ziek wat tot gevolg heeft dat er geen geld voorhanden is om de studie van de kinderen te betalen. Daarnaast zullen wij hem een bedrag schenken ten behoeve van de bibliotheek van de school die hard aan uitbreiding en verbetering toe is. De man heeft me nu al herhaaldelijk geschreven en hij vindt het prachtig dat we een bezoek van een paar dagen aan zijn school zullen brengen. Een ideale gelegenheid om kennis te maken met Kenyanse studenten. Tijdens het bezoek

aan deze school in Kilgoris zal een van de Kenyaanse leraren een lezing houden over Kenya en de bevolking.

Een ander docent zal praten over de Masai (een stam behorende tot de Nilo-Hamieten). "Daar tegenover staat dat zij ons verzoeken een lezing te houden over de waterwerken in Nederland". Vertelt Loek Rodrigues Lopes. Uit de brieven die ik van de heer Odino heb gekregen, valt duidelijk op te merken dat zij daar enorme belangstelling voor hebben. Ook vraagt hij aan ons of het mogelijk is of een van ons iets gaat vertellen over de dijken. Daarnaast zullen er sportwedstrijden gehouden worden en er zal worden gemusiceerd en gedanst. De organisatie heeft dan ook ijlings een dans en muziekgroep geformeerd om vooral maar te voorkomen dat men een modderfiguur zal slaan. "Ja wat dat betreft zullen zij er wel meer van terecht brengen".

Op naar de 20.000

Verder zal er geld worden gegeven ten behoeve van de Kenya Wildlife Society en aan een lagere school voor de aanschaf van noodzakelijke middelen. Op dit moment heeft het Coriovallum College zo'n vijftienduizend gulden verzameld. Dit bedrag heeft men bijeen gekregen door giften van leraren, de verkoop van speciaal vervaardigde kaarten en door het houden van een 'Derde Wereld Dag' op school, waar werd gebakken, gekind, verkocht en gerommeld voor financiële steun voor de genoemde projecten in Kenya. "We kunnen echter best wel méér geld van uit onze Westerse beschaving persoonlijk aan de mensen daar in Kenya overdragen. We moeten nu gewoon streven naar een bedrag van twintigduizend gulden" men kan altijd nog geld storten op gironummer 1****5 ten name van Coriovallum College Klompstraat 30 te Heerlen.

Op weg naar Kenya!

(Luc Somers LD)

Met twee ferme stoten op de claxon zetten zich gisterenmiddag om half twee de bussen in beweging met de 76 middelbare scholieren overwegend van het Coriovallum College, voor een twintig daagse reis naar Kenya. De twee bussen die voor het Coriovallum College stonden opgeteld reden naar Schiphol, waar de scholieren in het vliegtuig naar het vliegveld van Frankfurt stappen om van daaruit met een Jumbo naar het vliegveld van Nairobi in Kenya te vliegen. Als extra bagage nam men nog vijfendertig trainingspakken, vijf type machines en twee gitaren mee voor pater Grol, die in Nairobi werkt.

Twee biologie leraren van het Coriovallum college, Loek Rodrigues Lopes en Jos van den Bosch organiseerden de reis naar Oost-Afrika. Aan de groep zijn een arts en een tandarts toegevoegd die als

HET KLOOSTER VAN DE 'KLEINE ZUSTERS VAN DE HEILIGE JOZEF' IN HEERLEN

dat nodig mocht zij hulp kunnen bieden. Het wordt beslist geen vakantiereis daar de jongelui worden geconfronteerd met de problematiek van de Derde Wereld. De 78 middelbare scholieren brengen onder meer een bezoek aan de missiepost van Kilgoris, waar enige dagen halt wordt gehouden. De Kleine Zusters van de Heilige Jozef uit Heerlen leiden daar een ziekenhuis en een school. Er wordt een uitwisselingprogramma op touw gezet dat bestaat uit dans, muziek en sport.

Vlucht en aankomst

(Loek Rodrigues Lopes)

MET DE GROEP OP SCHIPHOL

(29-30 juni) Via een wenteltrap naar de bar bereik je de computeriseerde jumbo cockpit. Alle leerlingen (55) en begeleiders (29) zijn er getuige van. Voor velen is het de eerste vlucht. Het lijkt wel een "theater". "Hoe komt dat los van de grond?" Angst ontbreekt. Dit is té groot, dit lijkt zo machtig 30 meter lange vleugels steken wit in de sterrenhemel. De film begint. Het eten is voortreffelijk. Niemand slaapt, we plukken met of zonde stereo muziek de vruchten van de technische revolutie. Columbus en de gebroeders Wright --- leefden zij niet gisteren?

DE KILIMANJARO IN VOGELVLUCHT

DEZE EERSTE REIS WORD MET LUFTHANSA GEVLOGEN. VOOR DE EXTRA BAGAGE WORDEN GEEN EXTRA KOSTEN IN REKENING GEBRACHT.

(Jos van den Bosch)

Het duurde enige tijd voordat die berg bagage ingecheckt is. Goed dat Loek de zaak van te voren aangekaart heeft en ook stickers heeft laten maken met een giraffe erop voor de 'Coriovallum Kenya reis '78', die overal duidelijk op de bagage geplakt zijn. Dat vergemakkelijkt de afhandeling enorm. We gaan 'en groupe' door de douane en we zijn daarmee zo'n twee uur kwijt. Tot overmaat van ramp verliest 'n sukkel ook nog z'n instapkaart, nou... een voorspoedig begin!

De taxfree shop word leeggeroofd door de aankoop van vele flessen Bols voor gebruik als relatiegeschenk tijdens de reis en andere alcoholica voor eigen intern gebruik. Iedereen sjouwde met ettelijke flessen. De Cityhopper had vertraging! In die cityhopper zouden we de zon gaan zien maar niet lang want het wolkendek was dik en Frankfurt ligt dichtbij. Het personeel van Lufthansa stond vreemd te kijken toen er opeens een groep van 74 mensen voor de incheckbalie stonden voor de vlucht LH 078 van 19h35 naar Johannesburg. Men kneep gelukkig een oogje dicht vanwege het goede doel!

Wat een machine is zo'n Jumbo! Je kunt van achteren het begin niet zien. De bediening is perfect!. 'Die Moldau' die in stereo in je oren klinkt op zo'n 29.000 voet hoogte over Zagreb raast, met 1000 km. per uur. Een heerlijk diner. Die gekke Loek trakteert op een fles champagne 'Veuve Cllqout', hij smaakt voortreffelijk. Daarna, bij de film, voelde ik me toch niet zo lekker en probeer iets te slapen, wat in die heerlijke stoelen toch ontzettend moeilijk gaat. Er zijn veel luchtzakken, dat draagt ook niet bij aan je gesteldheid. Wanneer je in zo'n vliegtuig zit en je kijkt om je heen dan zitten er types bij, die helemaal niets bij zich hebben. Indiërs en zwarte mensen, alles door elkaar. Om vijf uur vliegen we boeven Ethiopië. Er ontluikt een blauwe streep, die allengs tot een oogverblindende vuurbol uitgroeit. Het ontbijt wordt om half zes geserveerd en is voortreffelijk. Exact om 7 uur raken de banden de grond in Nairobi. Dan begint de afmattende maar enthousiasmerende vuurdoop!

Nairobi in 1978

(Toeristische folder)

Nairobi is de hoofdstad van Kenya, 459 km. verwijderd van de Indische Oceaan en 140 km. ten zuiden van de Equator. Het heeft een bevolking van meer dan een half miljoen mensen en het is de grootste stad in Oost en Centraal Afrika. De stad in de zon' geniet een bijna perfect klimaat, de tropische temperaturen worden getemperd door de hoge ligging (1700 meter). De dagtemperaturen nooit oncomfortabel hoog en de nachten zijn koel en verfrissend.

PRACHTIGE BOUGAINVILLE-BLOESEM

Nairobi is een uitdrukking in het Masai en betekent: 'de plek van het koele water'. Het is ook een stad van bloemen, met opvallende overvloedige kleuren van bougainville en gouden regen, oleanders, hibiscus en andere struikgewassen. Nairobi is ongeveer 70 jaar oud. Het begon per toeval toen een *Royal Engineers* sergeant de plek uitkoos voor een depot van de Mombassa-Uganda spoorlijn. De kop van de spoorweg bereikte Nairobi in 1899 en de kampbewoners, handelaren, avonturiers en settlers maakten van het kampement hun hoofdkwartier. Acht jaar later, in 1907, werd het de hoofdstad van Kenya in plaats van Mombassa.

De huidige moderne stad, die begon als een klein spoorweg depot, ontwikkelde zich in omvang en importantie tot dat het in 1909 een gemeente werd en daarna in 1950 een stad bij Koninklijk Besluit. Vandaag de dag is Nairobi de grootste stad tussen Cairo en Johannesburg. Met een bevolking van meer dan 500.000 inwoners (In 2015: 3.363.000 inwoners), internationale hotels, wolkenkrabbers, kantoor blokken, kantoren van luchtvaartmaatschappijen, prachtige parken, en tuinen en indrukwekkende publieke gebouwen. De sport faciliteiten zijn voortreffelijk.

Waard om te bezoeken zijn het nationaal Museum en het daarbij gelagen 'slangen park' en de volière. Het museum heeft een uitgelezen tentoonstelling over Oost Afrikaanse fauna, vogels, vissen, reptielen, vlinders, nachtvlinders, prehistorische vondsten en mineralen. Er is altijd een expositie van ornamenten, wapens en hoofdtooien van verschillende stammen waaronder de traditionele leeuwenmanen hoofdtooi van de Masai krijgers. Je kunt er Joy Adamsons originele schilderijen zien van al die verschillende stammen in Kenya zoals ook haar botanische prenten.

Het slangen park heeft een prachtige collectie van levende slangen uit Afrika en Azië in glazen kooien en kuilen. Verder schildpadden, krokodillen en andere reptielen.

Het Arboretum, net buiten de stad heeft een exclusieve collectie van inheemse en exotische bomen, terwijl de centrale parken en stadsparken vele andere bloemen, struiken en succulenten van Oost Afrika.

Andere interessante plakken zijn het stadhuis, het parlement, het hoge gerechtshof, de Mc.Millan Memorial Bibliotheek, de Universiteit, van Nairobi, Rooms-katholieke en Anglicaanse kathedralen en de prachtige zilver witte Jamia moskee. Achter de moskee ligt de naar specerijen geurende bazaar en vlak daarbij de gemeentelijke markt met de fruitstallen, bloemen, groenten, handgeweven manden en houtsnijwerk.

Nairobi heeft een bloeiend Nationaal Theater met een professioneel repertoire dat ook gepresenteerd word in Londen en New York. Je vind er klassieke muziek, jazz bands, kunst, nachtclubs exquisite restaurants. Nairobi heeft het allemaal, de bezoeker zal er meer dan genoeg entertainment vinden.

De winkels zijn geopend van 8 uur 15 tot en met 17 uur 30. De meeste sluiten voor de lunch van 1 tot 2. Sommigen blijven open op zaterdag middagen en zondag morgen, vooral de souvenir winkels en de gemeentelijke markten.

Ivoor, koperwerk, Oost Afrikaanse edelsteen, hand geprinte katoen stoffen met originele Afrikaanse designs, wildlife, houtsnijwerk, lokale keramiek, originele vloerkleden en in goudzijde uitgevoerde sari's uit India trekken gretige kopers. (2023: de handel in ivoor is verboden)

NAIROBI 1978

Nairobi is de basis voor vakantie en safari voor bijna alle bezoekers van Oost-Afrika. Van de hoofdstad uit kunt u uw reis plannen, kopen wat u nodig heeft en elke reis boeken die u maar wilt.

Opmerking:
(J. van den Bosch)

Na de onafhankelijkheid vindt er een segregatie plaats in de oorspronkelijke bevolking. Er ontstaat een langzame transformatie en een zonering in bevolkingsgroepen naar een indeling volgens inkomen en status, m.a.w. een sociaaleconomische scheiding. Er was een enorm verschil in stand en welvaart tussen de Engelse kolonisator en de oorspronkelijke bevolking. Wat opvalt is dat na de zelfstandigheid die scheiding is gebleven alleen niet met de inmiddels vertrokken kolonisator, maar tussen de rijke en arme, eigen bevolking en de verschillende stammen. Het verschil in inkomen en de daarmee verbonden exclusiviteit in stand tussen bevolkingsgroepen en vooral ook tussen stammen is verbazingwekkend groot te noemen. De rijkere inheemse bovenlaag gedraagt zich afstandelijker en exclusiever dan de oorspronkelijke kolonisator. Het verschil in welvaart is veel groter geworden, zo voelt het wel!

‘Coriovallum expeditie’ gezond en wel in Nairobi

(Luc Somers, LD)

Na lang wachten is de ‘expeditie’ van het Coriovallum College vrijdag gezond en wel in Nairobi geland, om precies te zijn ’s morgens om 7 uur.

Het was een heel karwei de groep van 76 personen door de formaliteiten te loodsen en enkele koffers zijn nog met de muziek mee, maar alles komt terecht. In feite begint de Coriovallum College reis nu pas.

MATHARE VALLEY.

De aankomst in de gebouwen van de universiteit in Nairobi was hartverwarmend. Allen doen hun best om de Nederlandse gasten tevreden te stellen. Gisteren is meteen een bezoek gebracht aan de Groningse pater Noud Grol (55), die al jaren werkt in de krottenbuurt van Nairobi en in de sloppenwijk Mathare Valley. We hadden voor hem gitaren, typemachines en trainingspakken meegebracht. Waar-mee hij ongelooflijk blij was. Het is werkelijk ondenkbaar wat deze Nederlander bij deze arme mensen teweegbrengt: hij helpt ze weer in het leven geloven.

Samen met pater Grol en nog twee fantastische Nederlanders Govert Verbeek (40) uit Rotterdam en Peter Erkelens (32) uit Eindhoven hebben we huisvestingsprojecten bezocht in de krottenwijken. Daarover zal ik op een later tijdstip verlag doen.

DE DRIVERS EN GIDSEN. VAN LINKS NAAR RECHTS: MOHAMMED, JAIME, EDDY, JOHN EN DE CHEF FREDERIC.

Nairobi aankomst en ontvangst

(Loek Rodrigues Lopes).

Nairobi 07h15 lokale tijd, bewolkt, zoals meestal.

Bij de vliegtuigtrap staat Drs. Van der Velden in opdracht van de Ambassadeur. Hij heet ons welkom namens hem. Er zijn acht koffers zoek! Die komen nog wel, over een dag of twee. Bij de formaliteiten helpen de deelnemerslijsten op een geweldige manier. Ik heb ook lijsten met paspoortnummers gemaakt en die doen wat je ervan verwacht. Iedereen laat de administratie over zich heen komen, enkele formulieren zijn al in het vliegtuig ingevuld, zoals die geldwissel formulieren die ons de hele reis zullen blijven achtervolgen om dan, bij vertrek, gestempeld en wel in de prullenbak te worden gegooid.

De 2 bussen staan al klaar.

We maken kennis met onze belangrijkste begeleiders: de chauffeurs. We roepen allemaal 'hoera'!

Jaime is goedlachs en dik. John lijkt een grapjas. Frederic is de baas met de bril. Eddy is de jongste. *Last but not least*, Mr. Mwachala, de grote baas, ende directeur van de afdeling Exclusive Tours van Kenya 's grootste Touroperator de 'U.T.C'.

De voorruit van de bus is eruit. "Dat gebeurde vannacht. Deze bus komt uit Mombassa", zegt Mwachala, "het wordt straks gerepareerd".

Het is verbazingwekkend fris, hier in Afika! De temperatuur ligt rond de 10 graden celsius. De zon kwam op om half zeven. Het is bewolkt maar droog.

De luchthaven is druk.

De dieselmotoren starten en de tocht gaat beginnen.

'Nairobi 24 km' staat op een bord langs de weg.

DE ONTVANGST IS ZEER ENTHOUSIAST, OVERAL EEN ENORME BELANGSTELLING.

(Jos van den Bosch)

Welkom in Nairobi. Afgemat en moe hebben we alle 'inkom-procedures' overleefd. Alle formulieren en papieren ingeleverd en ook weer een stapel formulieren en papieren retour gekregen. Iedereen op het hart gedrukt deze ook in te vullen opdat er straks ook weer wat ingeleverd kan en moet worden.

Mijnheer Verbeek van de ambassade staat ons al op te wachten. We gaan met hem naar de krottenwijken, na ampele discussie over het programma. Dit begint meteen! We bezoeken de school van pater Grol. Daar leren ze batikken, mechanische technieken, boksen en muziek maken in een band. We overhandigen de eerste twee checks van 1000 dollar en de nodige accessoires, dan hoeven we daar al niet meer mee te sjouwen. De school is van papier en karton! 'Een papieren school' er was geen ander bouw materiaal voorhanden! Op deze school doet men aan 'praktisch Christendom' en hij is door de 'Parking Boys' gebouwd. Grol praktiseert en preekt: "terug naar het Evangelie! Weg met de wetten!". Hij heeft de jeugdverenigingen in de kerk opgeschud in een andere geest! De politie rammelde die jongeren alleen maar af, nu krijgen ze een baan bij de politie omdat ze in de Undugu school hebben leren boksen.

TECHNIEK ONDERWIJS OP STRAAT.

Door een 'House Boarding' systeem is er een mogelijkheid om ze, nadat ze letterlijk van de straat zijn geplukt, in de hand te houden. Het bewijs wordt ter plekke geleverd door een spontaan optreden van de band van de 'Parking Boys'. Iedereen danst mee. Uit alle hoeken en gaten verschijnen grootten en kleinen en iedereen danst enthousiast mee. Er is altijd een nreden voor een feestje! Mij zijn twee zaken opgevallen die ik apart genoteerd heb: wat een uitstraling van levensruge in zo'n ellende! En ik maak de zaligste vergissing van mijn leven, ik geef 1000 Ksh. (= 300 gulden) aan de Parking Boys band!

(Loek Rodrigues Lopes)

Contrast. Na de grote Kenyatta Ave., de stadsdelen New Stanley en Barclays' te hebben aanschouwd, staan we dan dezelfde dag op een grasveldje midden in Nairobi 's achtenbuurten.

Een verzameling uit blikken en takken, papier en kartonnen platen opgebouwde, modder krotten die als een kilometers lange sliert in Methare Valley ligt, even buiten Nairobi. De eerste emotionele shock is voelbaar, sommige van ons huilen en toch gaan de 'Undugu ex-parking boys' voor ons dansen en zingen.

PATER GROL GEEFT TEKST EN UITLEG.

Ze stralen blijdschap en levenslust uit, ze leren ons dat het ondanks al die ellende nog kán! Een lachend gezicht, met stralend witte tanden kijkt ons levenslustig aan. Op de achtergrond, onderkomen woon toestanden waar wij onze dieren nog niet in zouden onderbrengen.

Pater Grol is een groot man die er uit ziet als een artiest. Hij straalt enthousiasme en warmte uit. Hij sleurt de 'Parking Boys' uit Nairobi weg. De jongetjes die voor een paar rot centen op je geparkeerde auto passen en veder opgroeien voor galg en rad als dieven, druggebruikers en alcoholisten. Een handje vol van deze jongens heeft hij verzameld en hij houdt ze bezig: leert ze timmeren, leidt ze op als monteur en vormt met hen een orkestje. We staan in een kamer van 6 bij 5 meter dicht op elkaar. Pater Grol kondigt het liedje 'Malaika' aan (dat betekent 'Engel'). Een jongetje een 'ex-parking boy' van 6 jaar, zingt heel goed,. Hij wordt begeleid door een 6 man sterk orkestje.

Dan roept pater Grol opeens: "We moeten niet huilen, we moeten iets doen! Doe iets voor deze mensen. Jullie zijn de jeugd. Jeugd tot jeugd, weg met de wetten! Terug naar het ware Christendom! Draag je boodschap uit in Holland, maar doe er iets mee."

We zijn zo blij hem 1000 gulden te kunnen overhandigen uit de pot van 17.000 gulden die we thuis bij elkaar hadden verzameld met fancy-fairs en door onze kaarten actie en waarmee we verschillende projecten willen ondersteunen. Hij is ook zo verrukt met de trainingspakken, de gitaren ende typemachines, dier hij ons per brief gevraagd heeft. Dan de fles Bols en de sigaren voor hem samen met de groepsfoto. Hij stuitert van vreugde en roept uit: "*Now some real hot African music!*" De Afrikaanse beat swingt de pan uit! Een prachtig gezicht om pater Grol te zien, heupwiegend als een Elvis Presley

Iedereen wordt meegesleurd in het ritme. Bijna in trance dansen we een uur lang, iedereen. Eén in de muziek. We zullen die mensen nooit vergeten: Gerard Verbeek, Peer Erkelens en pater Grol.

ALS EEN WARE ELVIS DANST PATER GROL MET ZIJN BAND MEE.

Het programma voor de middag en avond wordt ons, netjes uitgetypt en in de vorm van een doorslagje uitgereikt. Een Nederlandse ambtenaar zou het niet beter kunnen doen!

Programme on Friday 30TH June 1978
Coriovallum College.

AFTERNOON

- 3.00 p.m. Departure, Bus-excursion through Eastleigh (Haile Selassi Avenue, . Pumwani, Juja Road
- 3.30 p.m. Arrival at Undugu Village Polytechnical meeting with Father Grol
- 4.30 p.m. Departure for Dendora site and Service Project
- 4.40,, Arrival at Demonstration House
- 5.00,, Walk through a part of Dandora
- 5.20,, Meeting with Undugu youth (ex-parkingboys) in Deb-dora.

EVENING

- 8.00 p.m. Film "a shelter for all" aM
- 8.30,, Break
- 8.50,, "Crosas-section of Kenya in slides"

MalaikaNakupenda

(De tekst van Fadhili Williams)

Malaika is een Swahili-lied geschreven door de Keniaanse muzikant **Fadhili Williams**. Dit lied is mogelijk het beroemdste van alle Swahili-liefdesliederen in Tanzania, Kenya en heel Oost-Afrika, maar ook een van de meest bekende van alle. Swahili-liedjes in de wereld. Malaika betekent in deze context 'engel' in het Swahili, en dit woord is door de Swahili-sprekers altijd gebruikt om naar een mooi en lieflijk meisje te verwijzen.

1. Malaika nakupenda Malaika (x2)
Ref.: Nami nifanyeje?
Kijana mwenzio
Nashindwanna mali, sine ooh,
Ningekuoa Malaika.

2. Pesa zasumbua roho yangu (x2)
Ref.

3. Kindege nakuwaza kindege (x2)
Ref.

Angel, how I love you, Angel
And I, what shall I do?
My young companion,
I have no wealth, nothing ooh
So, that I could marry you, Angel
Money, brings grief to my heart

Little bird, I think of you little bird

DE MEEGEBRACHTE SPULLETJES WORDEN OVERHANDIGD!

Elk Jaar 80.000 inwoners erbij

(Lluc Somers in LD)

Nairobi, de hoofdstad van het ontwikkelingsland Kenya is als al die andere grote steden van landen in de 'Derde Wereld'. De eerste indrukken van de stad vallen in eerste instantie positief uit. Maar achter de façade van prachtige hotels, hoge bankgebouwen, schitterende aangelegde tuinen, druk verkeer en neonreclames gaan zaken zoals werkeloosheid, armoede en misdaad schuil. De stad oefent een grote aantrekkingskracht uit op de bewoners van het platteland. Hier denkt men werk te vinden, maar schijn bedriegt. Nairobi is een groot probleemgebied. Kijk niet naar het centrum van de stad, dat beheerst wordt door westerse invloeden. Bezoek de sloppenwijken en achterbuurten van Nairobi en je beseft dat de problemen niet een-twee-die zijn op te lossen.

Meteen al na de eerste dag van aankomst in Nairobi worden de deelnemers aan de Kenya Coriovallum reis 1978 geconfronteerd met de sloppenwijken en achterbuurten in het westers aandoende necropool. Nairobi telt op dit moment meer dan achthonderdduizend inwoners. Elk jaar komt er "een nieuw Heerlen" bij. Het inwonersaantal stijgt jaarlijks met tachtigduizend mensen. Het is te begrijpen dat de ellende niet is te overzien. De stad is gewoon niet berekend op zo'n enorme bevolkingsaanwas. Je hoeft je als blanke niet in deze wijken te vertonen, want het is er levensgevaarlijk. Trouwens, na het invallen van de duisternis kun je je beter ook niet in het centrum van Nairobi ophouden.

Bewust worden

Vrijdagmiddag 30 juni hebben wij kennis gemaakt met pater Naud grol (55). Hij werkt nu ongeveer vijf jaar in de sloppenwijken in Nairobi. Daarvoor was hij twintig jaar werkzaam in Tanzania. In Kenya heeft hij zich ten doel gesteld om de jongeren in de achterbuurten van Nairobi weer in zichzelf te doen geloven. Pater Grol: "Jongens uit de achterbuurten zijn geen misdadigers. Ik heb ze moeten overtuigen dat de armoede waarin zij leven niet van God komt.

MET DE BUS DOOR METHARE VALLEY. TE VOET IS TE RISKANT.

Ik heb ze verteld dat ze de armen uit de mouwen moeten steken. Ze moeten zich bewust worden van het feit dat ze iets in deze maatschappij kunnen betekenen, als ze er maar iets voor willen doen. In het begin kon ik die jongeren niet warm krijgen voor mijn projecten”, aldus pater Grol. “Ze waren gewend snel geld te verdienen met het illegaal stoken van drank, diefstal en prostitutie en ze voelden er niets voor meubels of bijvoorbeeld batikdoeken te maken. Ze zeiden dat ze in één nacht meer geld verdienden met diefstal en prostitutie dan een maand tuinieren of batikken.

EEN LES TECHNIEK SCHOENEN REPAREREN.

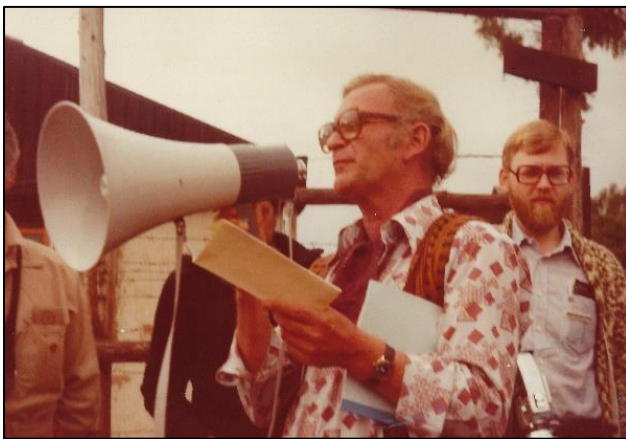

DE 'PARKING BOYS' DANSEN VOOR ONS

Maar uiteindelijk lukte me het toch, ze bewust te maken van het feit dat hun manier van aan de kost komen verkeerd is. Zij zagen in dat diefstal en prostitutie helemaal niet een vast levenspatroon in hun bestaan hoefde te zijn”.

Undugu

Pater Grol haalde de zogenaamde ‘parking boys’ van de straat en begon in de sloppenwijken van Nairobi overal jeugdclubs op te richten. Hier werd de eerste aanzet gegeven om de jongeren te bewegen zelf de kost te verdienen maar dan op een normale manier. Er werd een soort ambachtsschool opgericht waar de jongeren een vak kunnen leren, scholen onder de naam Undugu. Dit betekent in het Swahili

PATER GROL IN ACTIE.

‘broederschap’. In deze scholen zijn de kinderen niet verplicht om een uniform te dragen. De ouders kunnen dat toch niet betalen. Een gouden greep was ook de oprichting van de traditionele “Undugu Juniors” en van de “Parking-Boys-Jazz-band”. Beide groepen treden regelmatig voor het publiek op en verdienen op die manier de kost. De Coriovallum groep heeft het mogen meemaken dat de jazzband met hun enorme enthousiasme en hun swingende muziek tot laat in de avond in een van de gebouwen van de universiteit van Nairobi bleef doorspelen. Ook de dansgroep heeft veel succes. Pater Grol is met de groep naar Duitsland geweest, waar verschillende sprankelende shows werden opgevoerd.

Huisvestingsprojecten

We maken in Nairobi ook kennis met de Nederlandse vrijwilligers Arnold van de Klundert (28) Gerard Verbeek (40) en Peter Erkelens (32). Allen zetten zich voor de volle honderd procent in om de armen in Nairobi te helpen. Van de Klundert als assistent van pater Grol en Verbeek en Erkelens als medewerkers aan verschillende huisvestingsprojecten, want ook het gebrek aan woonruimte is ontzettend groot. De eerste dag in Nairobi heeft ons allen erg aangegrepen. ’s Avonds in bed hebben we het gevoel of we al dagen in Kenya zijn. Voor sommigen is de overvloed aan aangrijpende gebeurtenissen iets te machtig geworden.

Het educatief programma

(Jos van den Bosch)

IN DE MENSA VOOR HET ONBIJT.

Vrijdag 1 JULI

Geloof het of niet, veel inwoners van Nairobi leven verder weg van het centrum van de stad dan van het Wildlife' in Nairobi National Park. De manier waarop het verkeer hedendaags is geregeld zou de dieren sneller in de kantoren brengen dan de mensen.

HET NATIONAAL MUSEUM VAN NAIROBI

LOTSSELING IS HET HEEL DRUK!

Om 7 uur staan we op, de douche is erg koud, zoals alles hier erg koud is. Dat verwacht je niet, midden in Afrika. Dat is de hoogte, zegt Loek, we liggen op de hoogte van het voorland van de Alpen en daar is het nu eenmaal een stuk koeler. Vanuit onze kamer op de universiteit zien we gele Canna en eucalyptus, ja die van de Vicks, zegt Loek onze botancus! We moeten nog een paar administratieve zaken afhandelen, We zijn erg verheugd dat de onderlinge band in de groep, door die fantastische dag gisteren, een stuk hechter geworden is.

Slechts 8 km. vanaf de kantoorblokken en hotels, ligt een unieke park, groot 115 vierkante kilometer, met welige gras vlakten, acacia struiken, diepe ravijnen en prachtige met bos omrande waterstromen. Het ligt in het zuiden tussen de Athi rivier en het woud in het noorden. Het wild kan er onbeperkt rondlopen en er kan wild aan de zuidkant in en uit bewegen. Kuddes zebra's, wildebeesten, impala en gazelle, met giraffes, wrattenzwijnen en elanden lopen door het park. In de rustige schaduwrijke bossen bevinden zich Bush bok, waterbok, en enkele Leopards en rinocerossen. In het hele park vind je vervet apen, en bavianen. In de ravijnen komt de klipdas voor. In de Athi rivier vind je veel nijlpaarden en krokodillen.

Het vogelleven in het park is gevarieerd en mooi. Je ziet struisvogels, zonnvogels en veel soorten watervogels bij de dammen en poelen. Het opvang huis voor dieren bevindt zich bij de hoofdingang van het park. Hier wordt voor de zieke, verlaten en wees dieren gezorgd.

DE FDC MET DE BELANGRIJKSTE VONDSTEN, VRIJWEL ALLEMAAL DOOR FAMILIELEDEN VAN DE FAMILIE LEAKEY. OP HET INGEVOEGDE BLAD HEEFT LEAKEY ZIJN HANDTEKENING GEZET.

Om 10 uur staan we voor het museum. De zeer interessante paleontologische afdeling maakt op mij een grote indruk. Leakeys Australopithecus en de Homo habilis staan nu geprent in mijn herse-
nen.

De rest is een stoffig aftreksel van het Afrika museum Tervuren: diorama's. Chinees aandoende educatieve voorstellingen, die erg primitief zijn.

Voor mij als bioloog was het Na-

tuur historische deel van het nationaal Museum een hoogtepunt. Voor de eerste keer sta ik oog in oog met de opgegraven schedels van de Homo erectus, een aantal schedels die opgegraven zijn door Louis Leakey, de vader en Mary Leakey, de moeder van hem, zoon Richard Leakey is de huidige directeur. Deze Richard Leakey zal nog veel van zich doen spreken. Hij zal in de toekomst nog veel bijdragen aan de discussie over de afstamming en de oorsprong van de soort Homo. De Eerste Dag Enveloppe (FDC) met zijn handtekening heb ik bij latere Kenya reizen in de museum winkel verworven. Deze enveloppe heeft een ereplaats gekregen in mijn postzegel verzameling "Darwin en de Evolutie".

MARY LEAKEY AAN HET WERK IN LAETOLI, WAAR ZE DE VOETSTAPPEN VAN HOMINIDAE HEEFT ONTDEKT. DEZE PRENTBRIEFKAART IS GEKOCHT IN HET MUSEUM.

REPTIELEN IN DE 'SNAKE-PIT'

Om half 12 staan we bij de 'Snake pit'. Loek wijst ons op de zwarte Mamba's en de Cobra's. De krokodillen en de schildpadden. In de grote bak kruipt van alles maar is door het loof moeilijk te ontdekken. We bezoeken ook nog een grote verzameling kuilen en terraria, met allerlei soorten slangen en reptielen, die in Kenya voorkomen en waarvan we ongetwijfeld nog wel enkele persoonlijk zullen ontmoeten.

Even later bezoeken we de koffieplantage Riwui onder leiding van Dr. van der Vossen. De struiken worden steeds weer boven de grond afgeknipt en daardoor zijn de takken van boven verbazingwekkend jong en van onder stokoud. Ze bloeien twee keer per jaar. Aan zo'n tak zitten zowel gele bloemen als oeroude groene en rode bessen. Als je die rode bessen samenknijpt puilen onze koffiebonen in de witte versie. Koffieplukkers verdienen al naar gelang de hoeveelheid zo'n 15 Ksh per dag. We komen op het thema corruptie. Die vind je niet in het veld maar in de leiding van de coöperaties elders, zegt van der Vossen die zich voornamelijk bezig houdt met research.

We zien hoe de bomen worden geoogst en te drogen worden gelegd op grote matten. Die bonen zijn wittig en niet bruin zoals je zou verwachten. In het drogen fermenteert de oppervlakte van die bonen. Ze ruiken nog helemaal niet naar koffie. Als ze droog zijn moet je ze branden, dan ontstaat pas die heerlijke geur.

TEKST EN UITLEG BIJ DE KOFFIEPLANTAGE PROJECTEN.

Iedereen krijgt na afloop van de wandeling een kopje originele, eigen plantage koffie, zelf gebrand want het branden gebeurt niet in Kenya. Drink je koffie in Kenya, dan komt die normaliter uit Europa, want in Kenya wordt geen koffie gebrand en verwerkt. Hier drinkt iedereen Nestlé oploskoffie. De Kenyaanse koffie heeft een eigen nogal zuur karakter en wordt gemengd met Braziliaanse of Arabische koffie.

Het niet branden op het continent is een enorm verlies aan kapitaal maar iedereen legt zich erbij neer en de verdienste gaat naar Zwitserland (Nestlé). Wil je melk in je koffie: die melk is meteen geschift, immers echte Kenyaanse koffie is dus heel zuur. Ons wordt verteld dat de koffie in Europa bestaat uit een mixture van bonen komende uit verschillende landen. En dat verschilt ook nog per land. En inderdaad, ik vind de koffie in Duitsland, die ik vanwege mijn studie aldaar veel geconsumeerd heb, veel zuurder dan onze Douwe Egberts! Dat klopt zegt van der Vossen, immers de Duitsers stoppen in hun koffie veel meer Kenyaanse koffie dan wij. Wij mengen onze koffiebonen met koffie uit Amerika, die erg zoet is. Ach vandaar! Amerikaanse koffie is super zoet.

DE KOFFIE WORDT GEPLUKT.

Enkele colleges vooraf.

(Jos van den Bosch)

“s Avonds krijgen we een lezing voorgeschoteld door bioloog Bram, van het ‘Soil Survey Project’. Hij is eigenlijk geen bioloog maar een ecooloog uit Wageningen. Hij heeft zich gespecialiseerd in ‘grasland’ en heeft 4,5 jaar het grasland bestudeert in de Serengeti. Hij concludeert dat het aantal dieren en planten sterk achteruit gegaan is. Er waren naar schatting zo’n 150.000 olifanten waarvan er nu zo’n 60.000 over zijn. Het gevolg is groot voor de vegetatie. Voor de neushoorns gelden nog veel slechtere cijfers. Olifanten kunnen zich betrekkelijk gemakkelijk herstellen. In Amboseli zijn nog maar 3 neushoorns over. Ze zijn ten prooi gevallen aan stropers. Bij het stropersgilde zijn heel veel mensen betrokken. Maar het is nog steeds niet te laat. Herstel van een gezonde populatie is nog steeds mogelijk. Hij laat een aantal prachtige en indrukwekkende dia’s zien. De vegetaties branden al naar gelang de begroeiing. Valleitjes in het vegetatiepatroon bevatten veel meer vegetatie.

“De ‘trek’ in de Serengeti en in Masai Mara is begonnen” meldt het landelijke blad ‘De Nation’, zo wordt opgemerkt in het publiek.

Ten aanzien van de branden: men denkt dat dieren erg bang zijn voor vuur maar dat schijnt toch niet helemaal waar te zijn. Leeuwen trotseren mens en vuur, zo is de ervaring van de spreker. Door de discussie en de lichtbeelden wordt het verlangen om de parken te zien steeds groter.

Aan prof. Avino de vraag: ‘Waarom is er zo weinig oerwoud?’. Het antwoord is dat de hoogte en de regens daar verantwoordelijk voor zijn. Je hebt verschillende vegetatie-zones. Zo vind je in de Rift Valley drie verschillende klimaat zones. In de westelijke Rift Valley richting Mombassa hebben ze twee regenseizoenen. In de westelijke Rift Valley heb je er maar één. In de zuidelijke Rift Valley valt nog minder regen. De klimaatzones zijn belangrijk om oerwoud te ontdekken. Ook op de bergen vind je deze zones. De boomgrens is op 5000 meter daarboven wat eilanden met steppenvegetatie.

Het ‘*Equatorial Climate*’, daar vind je wouden met gras- en struik landschappen, droog maar altijd groen woud. 2/3 van Kenya is droge woestijn, Er is twee miljoen hectare woud ‘*Forest land*’ in Kenya. Die twee miljoen ha. ‘*Forest Land*’ is van de staat en een half miljoen ha. is van gemeentes. Van de twee miljoen ha. ‘*gouvernement land*’ is 1,6 miljoen beschermd dus 300.000 ha. Is monocultuur. Men vraagt naar de situatie rond Kilgoris. De indruk wordt gewekt dat er heel veel monocultuur is.

OP DE EERSTE RIJK V.L.N.R. HUB SUIKERBUICK, WIEL LOGISTER, BRAM V.D. WEG, PROF. AVINO EN JOS VAN DEN BOSCH

Bergwouden zijn belangrijke waterreservoirs. Het Kakamega-forest is de nummer één van *tropical forests*. Kakamega is een Keniaans district in de voormalige westelijke provincie van Kenia. Kakamega County heeft een hoogtebereik van 1.240 meter tot 2.000 meter boven zeeniveau. Het zuidelijke deel van de provincie is heuvelachtig. De savanne beslaat het grootste deel van Kenya met veel gras en acacia's (die vuur resistent zijn).

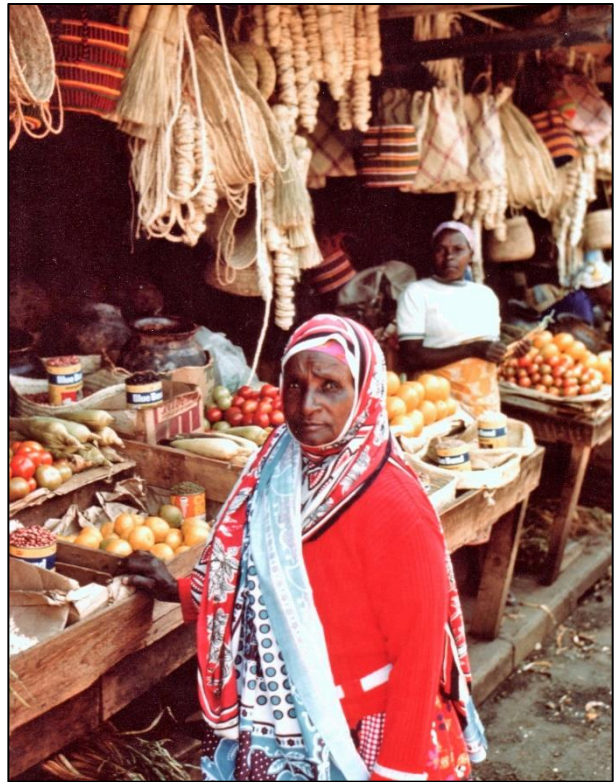
Bij een Tusker biertje van de *East African Breweries*, ontstaat er een discussie met Bram v.d. Weg. Hij komt uit de hoek met de opmerking:

"Ze naaien als de konijnen! Het nageslacht is hun oude dag voorziening dus vinden ze geboortebeperving nonsens! Als de Europeanen weg gaan, zakt de zaak als een pudding in elkaar. Zij zeggen uiteraard dat dit niet zo is, maar denken doen ze het ook! De problemen zijn onoplosbaar, in 10 jaar tijd kun je geen 5 eeuwen saneren. Er ligt 43 miljoen klaar voor de Kenyanen, maar ze weten NIET wat ze er mee moeten doen!

Het sociaal contact tussen blanken en zwarte collega's is er niet. Nairobi is een 'mannen paradijs'. De man gaat z'n weg en werkt misschien een par uur per dag of ook niet. De vrouw heeft niets te zeggen en de man doet waar die zin in heeft!" Deze discussie duurt tot ver na 11 uur maar een grote moeheid begint zich kenbaar te maken en iedereen verlangt naar zijn matrasje. We begeven ons naar de slaapzalen in de universiteit.

TUSSENDOR OOK NOG EVEN EEN BEZOEK AAN DE MOSKEE VAN NAIROBI

EEN MARKTJE, MET GROENTEN STAL, WAARZEGSTER. MEDICIJNMAN EN ALLERLEI.

EEN LOKALE MARKT, NEMEN WE EVEN MEE.

Amboseli National Park

Jos van den Bosch

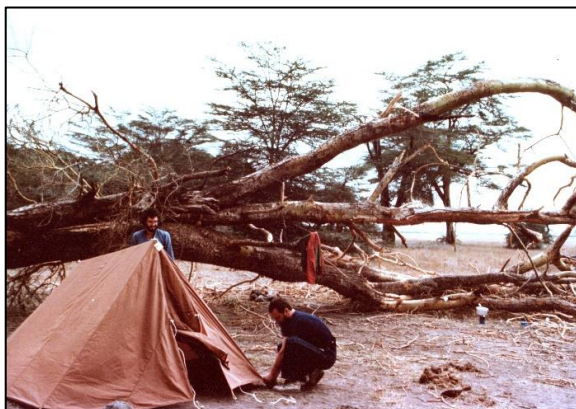
(3 juli) We staan op het Universiteitsterrein om exact 7 uur, allemaal naast het bed! Tot ieders verbazing worden we heftig uitgezwaaid door het universiteit personeel. Maar we verlaten Nairobi toch pas om 11.00 uur. De radiator van een van de bussen lekt en moet nog even vervangen worden. Intussen halen we de achtergebleven koffers op bij het vliegveld. In de garage worden drie bussen naast elkaar gezet en zo wordt de bagage uitgewisseld. Dat heeft twee voordelen: het gaat vlug en het vermaakt een hele hoop mensen. Iedereen heeft er plezier in. Wat heet hier nu pech?

(Loek Rodrigues Lopes)

Bij aankomst ontwaren we de Kilimanjaro, met z'n 7000 meter hoge besneeuwde top, boven de wolken, beschenen door de rode Afrikaanse zon. Een Cheeta (jachtluipaard) loopt langs de weg.

VANUIT AMBOSELI HEN JE SOMS EEN GOED ZICHT OP DE KILIMANJARO.

HET TENTENKAMP WORDT OPGEZET.

HET AFLADEN VAN DE BUS

Het kan niet op. Wat een zalige dagsluiting na een kapotte radiator en een daardoor noodzakelijke bus wisseling inclusief alle bagage (en dat is wat) en een enorme klapband die een gat in de vloer veroorzaakt en een paar bleke gezichten van de schrik. Maar dit is Afrika, niets gaat op tijd, alles komt uiteindelijk goed, het improvisatie talent is groots!

(Jos van den Bosch)

Om 12 uur rijden we Masai-land binnen. We zien een 'Grant gazelle'. Veel koeien met Masai langs de weg. Bij een stop attendeert Loek ons op de 'fluitende' acacia. De vrucht van deze plant wordt uitgehold door mieren en als de wind blaas levert dit een fluitend geluid op. Wee zien ook veel ooievaars. Monique zegt: Je moet naar Kenya komen om de ooievaar nog eens te kunnen zien. Om 11 uur zien we onze eerste giraffe. Om 12.30, Ruud Panhuysen zit naast mij te knikbollen en ligt even later tegen mij aan te pitten. Hij heeft de vorige avond na de lezingen nog een bezoek gebracht aan een neef van hem in Nairobi. Dan wordt hij met een enorme klap gewekt. De reuk van verbrand rubber komt via een enorm gat in de vloer, vlak voor hem, naar binnen. De cover van de band heeft losgelaten en is door de bodem van de bus geslagen, vlak voor onze voeten. Gezamenlijk gaat iedereen aan het werk. De groep verspreidt, helpt een kudde Masai-koeien bijeen drijven en bekijkt met interesse de bloemen en talloze vruchten van de Euphorbia. Komkommerachtige vruchten, nachtschade-achtige met grote bessen. Deze bessen worden door de Masai gebruikt vanwege het sap dat schuimt, om zich te wassen. Verder staat er sisal, Hibiscus en de fluitende acacia's. Het landschap wisselt enorm. Plots zomaar uit het niets, loopt er een Masai in zijn typisch rode omslagdoek

Omstreeks 4 uur staan we voor de Nawanga ingang van het Amboseli National Reserve. Het lijkt Valkenburg in het klein. Souvenir tentjes met originele handelswaar.

Terwijl we er door heen lopen wordt ik vriendelijk van de straat geplukt en voor een standje geduwd waar ik blijkbaar een oog op had laten vallen.

"Good-day Sir", zegt hij vriendelijk lachend.

"kom bij mij binnen, ik ben veel goedkoper dan mijn burens, veel discount! Vindt u dat schild met die speer niet mooi? Kost maar 400 shilling!

Ik had inderdaad met een schel blik naar dat prachtige Masai-schild met speren, het Kenyaanse wapen, laten vallen. Verschrikt roept hij opeens dramatisch uit:

"Wat?...Vindt u dat te veel?"

Ik zeg hem met een teleurgesteld en treurig gezicht:

"400 is veel te veel voor een arme Hollandse student, we zijn geen Amerikanen! Ik loop nog even wat rond!" Hij houdt me liefdevol tegen en zegt:

"Noem een prijs, dan kunnen we praten, of vind u dat echt niet mooi? Het is originele Masai. Of het schild met twee speren? Dat is het wapen van Kenya. Voor aan de muur thuis!. Weet u, ik heb een vrouw en 6 kinderen, 390 voor u! Het is allemaal origineel Masai materiaal"

390 Ksh, reken ik snel even uit, dat is nog altijd zón 120 gulden!

"Nee, mijn vriend heeft het voor 80 gekregen!"

"Maar dat kan niet echt zijn, dit is echt, dit is origineel! Er zit vuil tussen de kralen en het echte leer, het is gedragen, gebruikt, 140 dan!"

"140 is nog veel te veel. Trouwens ik vind die ketting veel leuker, hoeveel kost die?"

"Ok deze ketting, dit schild en die twee speren, dè, voor 600, dat is toch voor niets!"

Hij zwaait met zijn lange armen en handen ver boven zijn hoofd met een trieste blik.

"Nee hoor, ik ga nog wat rond kijken,. Ik moet nog 18 dagen in Kenya blijven en alles is veel te duur. Die lange tijd moet ik ook nog doorkomen!"

Hij fluistert ongeduldig:

"Noem dan een prijs, noem een prijs!"

"60 "

Hij duwt zijn muts omhoog en pakt met zijn grote linkerhand zijn voorhoofd vast en rekent even het lijstje door. Het lijkt wel of hij niet in shillingen kan rekenen. Dan praat hij even met zijn buurman-en concurrent in het Swahili, met veel hoofdschudden en sissen.

"Veel te weinig, ik vraag 120 met die ballpoint!"

Ik kijk verbaast op na deze wending in de voorwaarden.

"Welke ballpoint?" Hij wijst met zijn langer rechterhand op het vestzakje in mijn tropen jasje.

"Die in uw borstzakje zit. Ik vind 'm mooi of die andere vind ik nog mooier! 60! Met die ballpoint!". Ik merk dat ik succes heb in de onderhandelingen. De ballpoint is niets bijzonders, voor ons althans. Mar ik reageer tactisch en schud het hoofd!

"Nee nog veel te veel... 50 Ksh met twee dure ballpoints". Ik win terrein!

"75 met 2 ballpoints!" Hij legt voorzichtig zijn linker arm op mijn schouder.

"Kijk, u bent de eerste, dat zal me zeker geluk brengen en omdat u de eerste bent : 90 met één ballpoint!" Hebbes, hij heeft in de gaten dat ik een groepsleider ben, want er lopen steeds meer deelnemers langs de hut. Ik speel daarop in!

"Ik zal u nog veel meer klanten brengen, 80 Ksh met één ballpoint, ik breng u geluk!"

"Sir, 85 met één ballpoint!" Ik besef dat ik hem niet het vel over de oren moet trekken:

"OK, 85 met een ballpoint "

Even verder kom ik Rob tegen, die heeft het geheel voor 60 shilling gekocht!

"THE MIDDLE OF NOWHERE"

(Jos van den Bosch)

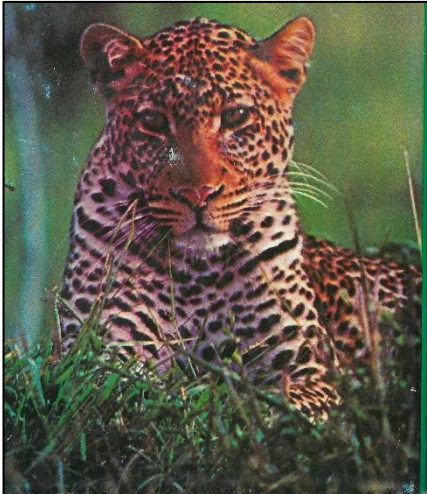
Amboseli is geweldig, wat een afwisseling van landschappen maar wel stoffig, wat een stof! Loek zegt: "Nu gaat de verloedering beginnen. Zelfs als je straks, thuis, je onderbroek uit doet vindt je nog rood stof! Wassen of douchen heeft eigenlijk geen zin, je blijft rood!"

De bus zelf ziet er uit alsof hij zand getransporteerd heeft, het zand komt door alle gaten en kieren, en hij heeft toch al zoveel gaten! De rauwe stoelen trekken aan je billen, flessen gaan lekken en koffers vallen naar beneden. De entree is meteen eigenlijk de eerste 'game-run' want we zien zebra's gnoes en gazelles. We komen aan bij Amboseli lodge en we worden verrast. Loek is hier al drie keer eerder

(Loek Rodrigues Lopes)

Verbazingwekkend is, bij zo'n pechstop, dat het lijkt of je zoiets krijgt in 'the middle of nowhere'. Er is op verre afstand niets te zien dan alleen maar een lange lege w bestofte weg. Na tien minuten staat er opeens een Masai naast je. "Waar komt die nu opeens vandaan?" Net als je je dat hebt afgevraagd staan er tien Masai naast je en na nog eens tien minuten staat er een hele dorpsbevolking mee te discussiëren over het hoe en waarom, en wat kun je het beste doen!

De eerste Afrikaanse nacht. Een prachtige sterrenhemel met miljoenen sterren. Onze tenten staan op elkaar, midden in de bush. Overal klinken die-rengeluiden, wij zingen en maken muziek rond het kampvuur, waarvan de vlammen de machtige acacia takken bijna aanraken. Dan valt de nacht over de tenten. Geschuifel en gerommel. Een angstige stem roept: "Kan iemand mij zeggen wat dit is? "Olifanten!" klinkt het antwoord. Het is angstaanjagend te weten dat deze machtige dieren op zo'n 5 tot 10 meter naast je tent staan. Alleen al de gedachte dat ze bovenop je kunnen gaan staan. Dries onze fotograaf, een reus met een ruige baard, toch echt niet voor een kleintje vervaard: "Ik had doodsangst vannacht, en stond op het punt mijn tent uit te sprinten en onder de bus te gaan liggen.

DE CHEETA ALS WELKOMSTGROET,

DE MACHTIGE KILIMANJARO

geweest, heeft geen cheetah en de Kilimanjaro ook niet gezien! Wij zien een prachtige Kilimankaro en daar zit, goddelijk Egyptisch, een cheetah! Wat een prachtig beeld!

Plots komen er zo'n vijf olifanten dwars door de lodge, zij komen op het zout af. Wat een ervaring!

De zon is hier in een half uur onder en het is al donker als de tenten staan. Gelukkig hebben we uit Nairobi een complete lunch meegenomen. Gegrilde kip, een ei, en vruchtensap. Het smaakt heerlijk! Het water wordt gekookt op het kampvuur. Minpuntje voor mij, want ik ben mijn aansteker kwijt die ik van mijn schat Margaret gekregen heb.

De sterrenhemel is grandioos. Wat een ervaring zoals je hier zit, midden in de rimboe, zo'n 7000 km van huis, tussen de trompetterende olifanten. Probeer dan maar eens te slapen.

ALS DE NACHT VALT MOET JE SNEL ZIJN, HET IS ZO PIKDONKER!

We vallen snel in slaap want om half twaalf is alles rustig. Dan, opeens om kwart over twaalf schreeuwt Cécile vanuit haar tent: “wat is dit toch voor een lawaai?” Dries antwoordt vanuit zijn tent: Er zit een olifant voor mijn tent!” Dwars over het terrein ligt een gevelde Acacia, waarvan olifanten graag de schors verorberen. Ze beginnen nu de takken af te breken. Ze rammelen, kauwen en schijten en dan met vijf tegelijk, op 5 meter afstand van de tent van Luc en Dries! Dries kijkt naar buiten en denkt: Als hij dichterbij komt dan sprint ik naar de bus en daar ga ik dan onder liggen”. Tegen de tropische hemel ziet hij duidelijk 4 reusachtige silhouetten van olifanten. Die met hun slagtangden schors aan het krabben zijn.

Olifanten kunnen zeer dichtbij komen

(Luc Somers, LD)

OLIFANTEN KUNNEN ZEER DICHTBIJ KOMEN!

Na ons verblijf in Nairobi, dat diepe indruk heeft achtergelaten vanwege de enorme problemen waarmee deze hoofdstad van Kenya te kampen heeft, gaan we op weg naar Masai Amboseli Wildreservaat. De 74 deelnemers aan de Kenya Coriovallum reis 1978 hebben er zin in, want dit zal voor ons de eerste ‘safari-dag’ worden. We weten dat we een lange tocht voor de boeg hebben. Het park ligt 250 kilometer ten zuiden van Nairobi en is over een goede brede weg over Ati, Kaijado en Namanga gemakkelijk te bereiken.

Maar het vertrek alleen al, heeft heel wat voeten in de aarde. We kunnen pas een paar uur later verrekken, omdat bij het vliegveld blijkt dat de radiator van een van de bussen lekt als een zeef. Niet zo’n prettige zaak, maar in ieder geval beter dan dat dat even verderop zou gebeuren, waar maar om de zoveel tijd een auto toeterend voorbij rijdt. Een geluk achteraf, dat we eerst nog langs het vliegveld zijn gereden om te kijken of de vermiste koffers al zijn gearriveerd. Na lang delibereren, beslissen onze chauffeurs Nguno, Njama, Indi en John, en niet te vergeten de druk gebarende gids Frederick, dat de autobus terug moet naar Nairobi en dat we een nieuwe bus moeten pakken.

Het overladen van de bagage van de kapotte bus naar de 'nieuwe' is een film. Hoofdtrolspelers zijn weer de chauffeurs die roepend en zwaaiend en improviserend samen met enkele deelnemers het hele zaakje in een mum van tijd weten over te laden. Eindelijk kunnen we verrekken richting Amboseli. De tocht verloopt naar wens, maar dan doet zich een tweede pechgeval voor.

HET STOFFIGSTE PARK VAN KENYA

Niet zo ver van Namanga klap de buitenband van de voorste bus uit elkaar. Door de enorme klap is een stuk van de vloer omhoog gerukt. Voor de Kenya gangers in deze bus betekent dat voorlopig 'stof vreten'. Geen prettig perspectief want Amboseli staat bekend als het stoffigste park van Kenya.

Amboseli National Park. We treffen het meteen. Na veel vertraging dus, arriveren we dan eindelijk en zien een cheeta, kuddes gnoes, zebra's en zelfs de Kilimanjaro is, zo tegen de avond, prachtig te zien. De 7000 meter van deze grootste berg van Afrika tekent met zijn witte top fantastisch tegen de Afrikaanse hemel;. Onze tenten worden snel opgezet, want binnen een half uur is het aardedonker. Voor sommigen is het de eerste keer dat ze kamperen. Een en ander gaat dan ook niet zonder moeilijkheden. Maar uiteindelijk kom het goed. Er wordt een groot vuur aangelegd en tot laat in de avond gezongen, muziek gemaakt en gedronken. De meegebrachte jenever, Jägermeister en whisky doen goed werk, en stoffig, maar voldaan, gaat ieder naar zijn of haar tent, nog niets vermoedend wat hen te wachten staat..

Onze eerste nacht in Amboseli is onvergetelijk. Want, inderdaad, olifanten kunnen zeer dichtbij komen. Tot grote schrik van fotograaf Dries die meteen wakker wordt. "Wat is dat voor geluid?" roept een verschrikte stem. Dries gaat meteen met zijn hoofd buiten de tent hangen om te zien waar

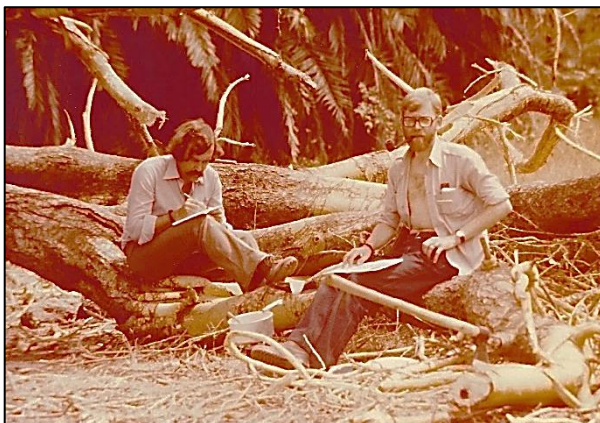

EIGEN POTJE KOKEN. DE TAKEN
ZIJN GOED VERDEELD.

ze zich bevinden. Hij ziet de kolossen op nog geen vijf meter van onze tent, bezig een omver getrokken boom op te peuzelen. De boom ligt vlak achter onze tent en Dries kan duidelijk de silhouetten van de dieren onderscheiden. Hij kan de slagstanden in het maanlicht zien glinsteren. Het zijn er zeker vier. We kunnen het malen van hun tanden duidelijk horen. Ook horen we ze knorren en snuiven en zelfs winden laten. Dries krijgt het nu echt benauwd, kruipt de tent weer in, wil eigenlijk onder de bus gaan liggen, die zo'n twintig meter van ons vandaan staat. Ik weet hem van die gedachte af te brengen, zelf ook enigszins twijfelend. Gelukkig maar want – zoals later een van de Afrikaanse chauffeurs vertelt – olifanten komen wel dicht bij een tent maar komen niet er aan. Zelfs de scheerlijnen kan hij nog in het donker onderscheiden. Ga je evenwel in paniek de tent uit rennen, dan kan zo'n olifant verschrikte raken en misschien wel een paar tenten overhoop lopen. En dan ben je er hoogstwaarschijnlijk geweest. Later hoorden we ook dat enige tijd geleden op dezelfde plaats waar wij ons bevinden olifanten enige tenten hebben meegesleurd. De beesten waren afgekomen op de lucht van verse groenten die de kampeers, ongelukkigerwijs in hun tenten hadden laten liggen.

Kloppend hart.

Ons nachtelijk avontuur met de olifanten gaat ook uit als een nachtkars. Het wordt na enige tijd een stuk rustiger en als een donderslag bij heldere hemel zijn de olifanten verdwenen. Dan besef je, dat je midden in de wilde natuur slaapt, in een tentje, enkele meters verwijderd van olifanten, leeuwen,

DE DAGBOEKEN MOETEN BIJGEWERKT WORDEN. LOUIS EN JOS

apen, gnoes, zebra's en wat al niet meer. Met kloppend hart proberen we na het olifanten avontuur weer de slaap te vatten. De volgende dag verplaatsen we de tent enkel meters. Een olifant zo dichtbij is ons toch te link. De tentencirkel is een stuk kleiner geworden.

Na ons ontbijt om ongeveer half zes, gaan we op stap voor onze eerste echte 'game run'. Het is een belevenis de beesten in hun doen en laten te kunnen gade slaan. We zien giraffes, gnoes, zebra's, antilopen en impala's. We volgen enige tijd een leeuw. We zijn op het spoor van dit dier gekomen omdat de 'ranger' (gids) gieren en maraboes (aas-etende ooievaars) in de lucht heeft zien cirkelen.

De chauffeurs doen prima werk. Ze rijden ons door de meest ontoegankelijke gebieden. Weer bij ons kamp aangekomen blijken de apen flink te hebben huisgehouden. Er ontbreken enkele potten en pannen en de beesten hebben een flinke voorraad toiletpapier meegepikt.

Oostwaarts

(Jos van den Bosch)

Om 6 h30 staat een 'early morning game run' op het programma. Het opstaan gaat gepaard met de nodige opmerkingen. Loek zegt;

"Jeetje, wat snurk jij, zeg!"

Ik reageer:

"Elke keer als jij er een laat vliegen, geef je de toon aan en dan vallen de aanwezige koorleden in!"

Lachen!

Tijdens de 'game run' zien we olifanten, gnoes, Impala's, Thomson gazelles, Dik-dik, Buffels, maraboes en kraanvogels.

DE KONING VAN DE WILDERNIS

Als we terugkomen blijken onze tenten geplunderd door meerkatten. Ze zijn zo brutaal als de nacht en slepen alles mee wat ze te pakken kunnen krijgen: toiletpapier, toiletspullen, en ze vreten alles op! Ze hebben zelfs de schop gejat!

We lunchen snel en om 2 uur vertrekken de bussen. Eén gaat er naar Amboseli Lodge en de ander gaat naar Serena Lodge. We gaan zwemmen en ons wassen, wat we op aanraden van Loek doen in twee aparte lodges vanwege de overlast die één grote groep geeft aan het betalende pu-

blik. We hoeven dan slechts voor 18 leerlingen te betalen.

Wat een verfrissing, wanneer je al dat stof kunt wegpoetsen en spoelen. Voor de liefhebbers

HEEL VEEL OLIFANTEN IN AMBOSELI

wordt er een extra *game run* georganiseerd. Ook dit is weer een belevenis. We zien majestueuze giraffes en een kudde van zeker 150 olifanten. De grootste kudde die Loek in al die jaren heeft gezien is 57 stuks! Een geweldig exemplaar met een gebroken slagtag kruist onze weg. En dat alles tegen de achtergrond van de Kilimanjaro die aan de voet beschenen wordt door een fikse streep zonlicht!

DAN SLAAT HET NOODLOT WEER EENS TOE!

vrijwilligers voor de operatie 'bevrijding' gevraagd en een aantal mannen gaan in de andere bus. Aangekomen rent iedereen het park in om zoveel mogelijk stug gras te plukken om onder de wielen van de weggezakte bus te leggen. Beloerd door allerlei fluoriderende ogen wordt gezamenlijk de bus uit de derrie geduwd. Het koken valt wederom in de soep! De koekjes en biscuits die op advies van Loek meegenomen zijn, in grote aantallen, komen inderdaad nu goed van pas.

De '*camping-fees*' kunnen flink gedrukt worden. De '*Chief-game warden*' blijkt behoorlijk omkoopbaar te zijn. Wij geven hem een digitaal horloge (inkoop prijs fl.5,-) en hij apprecieert ook zeer de fles Bols die we daaraan toevoegen. We betalen hem 100 shilling en zonder blikken of blozen steekt hij die ook in zijn eigen zak. Dan denk je (en dat ga ik nog heel veel keren denken): Tja, Afrika, hè!

De volgende ochtend om half 7 is iedereen weer paraat en vertrekken we richting West Tsavo. Het afbreken en inpakken gaat verbazingwekkend snel, ze beginnen het te leren. Nagetuurd door de meerkatten en een groot aantal vogels, rijden we weg.

AMBOSELI IS ENORM STOFFIG
EN ROOD VAN KLEUR.

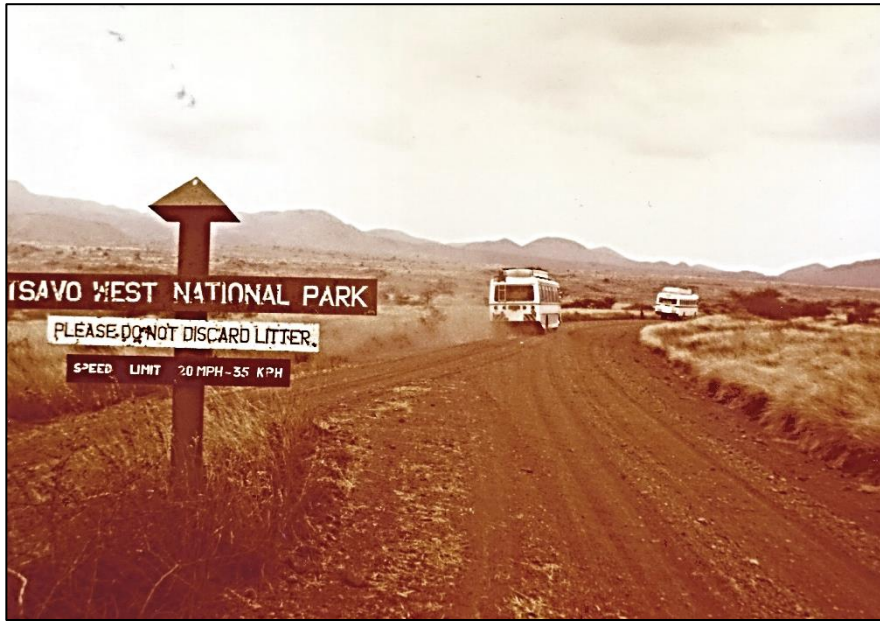
Dan slaat het 'noodlot' weer eens toe. Bij onze terugkomst is de andere bus er niet! Op eens verschijnt er een VW-busje met een ex-driver Peter. Hij kent Loek van vele jaren game runs. Hij vertelt dat de bus in een drassig gebied met passagiers en al, door de verharde zoutkorst is gezakt. De passagiers hebben zich al genesteld in de veronderstelling dat ze de hele nacht in de bus moeten blijven. We spoeden ons naar de plek des onheils! In het kamp worden er

Tsavo National Park (in 1978)

(folder)

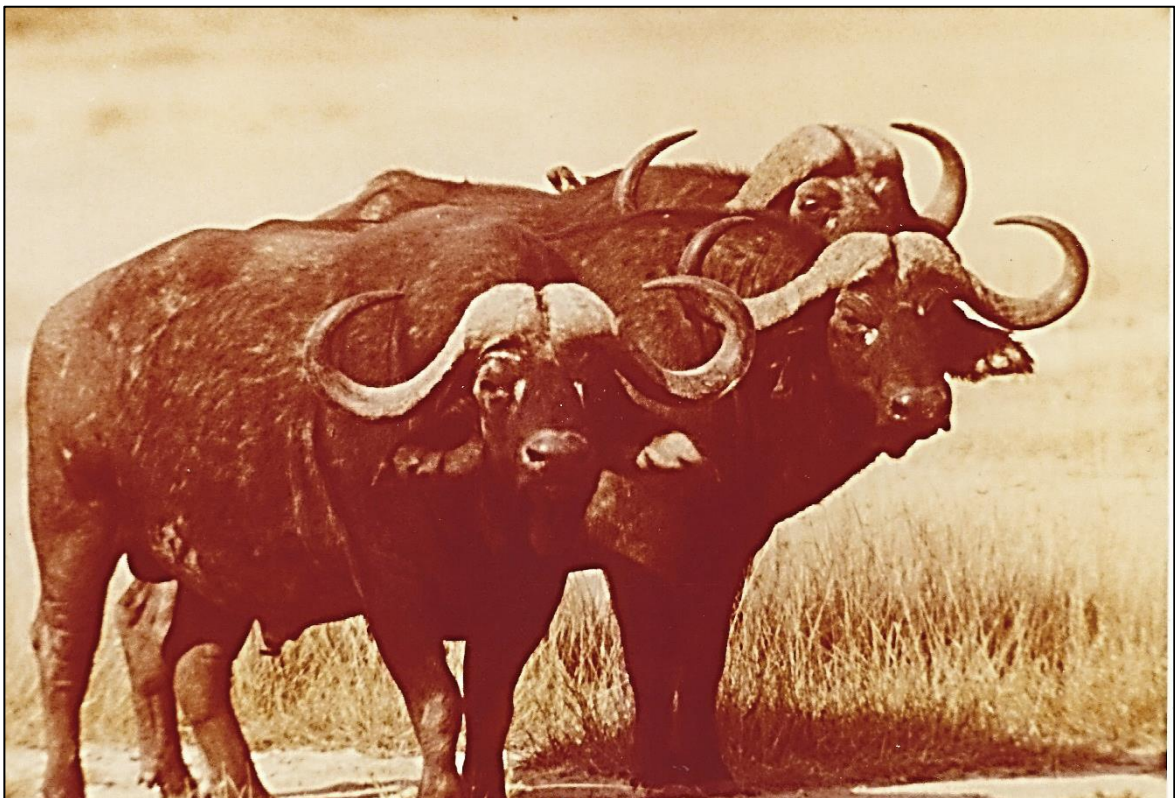
Tsavo National Park beslaat een gebied van meer dan 20.800 vierkante km. Het is een klein beetje groter dan Wales, en het ligt halfweg tussen Nairobi en de kust en is het grootste nationale park en een van de grootste wild reservaten ter wereld. Het beschikt over meer dan 2000 km goede wegen, 20 vliegvelden en een olifantenpopulatie van in totaal bijna 20.000 stuks.

Hier vochten de Duitsers tegen de Britse legers in de eerste wereld oorlog.

Toen het park gesticht werd is het verdeeld in twee delen. Tsavo Oost, ten noorden van de Mombassa weg en Tsavo Zuid ten zuiden daarvan. Het landschap varieert van semi droge woestijn en met struikgewas bedekte vlakten tot golvend grasland, hoge heuvel ruggen, rivieroevervegetatie en moerassen. Twee permanente rivieren doorkruisen het park, de Tsavo in Tsavo West en de Galana in Tsavo Oost.

DE ENTREE VAN TSAVO WEST INTERNATIONAAL PARK BIJ M Tito ANDEI.

DE BUFFEL IS HET GEVAARLIJKSTE DIER VAN AFRIKA!

Heel veel kleinere stroompjes lopen van de hellingen van de Kilimanjaro naar beneden. Er zijn meer dan 60 verschillende soorten zoogdieren in Tsavo.

In deze grote gebieden vind je de grootste concentratie olifanten ter wereld, men veronderstelt zo tussen de 1.000 en 20.000 exemplaren. Andere soorten zijn rinoceros, buffels, nijlpaarden, giraffes, zebra's, elanden, kleine kudu's, impala's, de Oost-Afrikaanse spiesbok, waterbok, Grants gazelle, en de gracieuze giraffe-gazelles met hun lange nek. Klipspringers en de kleine Dik-dik hebben een voorkeur

voor rotspartijen. Leeuwen en cheeta's zie je ook vaak.

De vogelwereld is kleurrijk en gevarieerd. Meer dan 500 soorten zijn er in het park.

Het stropen is een serieus probleem in Tsavo. Ivoor en de hoorn van de neushoorn behalen prijzen die criminele aantrekken. Huiden en vlees brengen ook goede prijzen op voor de stropers, die vergiftigde pijlen, vallen, en snaar-vallen gebruiken. In 1956 hebben de autoriteiten en het wild beheer een taskforce opgezet om het stropen te stoppen., ze zijn uitgerust met portofoons, en vlie-

DANSEN OP DE VULKAAN, DEVILS FLOW.

gende surveillance. De strijd gaat onophoudelijk door om Tsavo en zijn wilde dieren te beschermen en te preserven voor Kenya.

De hoofdingang tot Tsavo West in Mtito Andei. Mzima Springs, de bron die uit de bodem tussen lava rotsen ontspringt vormt kristal heldere poelen. Daarin verblijven nijlpaarden. Waterbokken en Impala's komen er drinken. In de poelen liggen scholen barbeel op de loer en kunnen gade geslagen worden door de kijkvensters in de onderwater tank die aan de rand van het water geïnstalleerd is. Mzima Spring, dat het water krijgt van de vulkanische Chyulu Hills, is de bron voor de water voorziening van Mombassa. Dichter bij staat 'Poachers Lookout', een observatie heuvel met telescopen om wild te ob-

serveren en je hebt een prachtig uitzicht op het park als je in de richting van de Kilimanjaro kijkt.

Het land tussen Poachers Lookout en Ol-Tursh en de Tsavo rivier is het thuis voor oryx, zebra's en rinoceros. Klipspringers kun je zien op de grote zwarte lava stroom die van Shitani in de Chyulu heuvels afkomt. Olifanten kom je ook vaak tegen nabij Chiemu, een ander recente uitgedoofde vulkaan in de buurt van Roaring Rocks. Ngulia Lodge, is gebouwd op de rand van het

MZIMA SPRINGS

Ndawa Escarpement en levert een spectaculair uitzicht over het omgevende landschap.

De verlichte waterpoelen en zout-lik plekken, die voor de veranda van de lodge aangelegd zijn trekken veel olifanten, waterbokken en zebra's. Tot de verdere attracties behoren een souvenir shop en een zwembad in de tuin van deze comfortabele lodge

Kilaguni Lodge, met uitzicht op de vulkanische Nhyulu heuvels, heeft ook water bassins en zout-lik plekken voor hun terras en een zwembad in de tuin.

(Jos van den Bosch)

Om 12 uur arriveren we bij 'Devils Lava flow' oftewel Schitani (wat zoveel als 'duivel' betekent) Die ligt hier 200 jaar en vormt een verbazingwekkend landschap dat uitzielt als de Auvergne! De kegels van uitgewerkte vulkanen rijzen links en rechts op in het landschap, dat doorsneden is met kilometers lange en honderden meters brede gestolde lavastromen met het echte 'brooddeeg effect' doordat de bovenkant eerder is afgekoeld. Aan de begroeiing kun je zien wanneer de uitbarsting geweest moet zijn. De 'Schitani' was nog nauwelijks begroeid, dit proces duurde zo'n 200 jaar. Als je erover loopt klinkt het 'sintelachtig'. Het is een ervaring als confrontatie met natuurgeweld.

KILAGUNI LODGE

De reisleiding, Loek en ik dus, oriënteren ons in de Kilaguni Lodge. Er is een aanbod van de Afrikaanse lodge manager van de Kilaguni Lodge om het diner aldaar te gebruiken. Het kost 30 Ksh. per

persoon voorwaarde is wel dat het voor of na de etenstijd van de vaste gasten is, dan is alles mogelijk! De blanke manager heeft bezwaren! Hij vindt het voor de vaste gasten te storend. Maar je moet onderhandelen met de Afrikanen, dan kan alles!

In opperbeste stemming gaan we terug naar het kamp, het is een wilde rit. Daar heeft *driver* Eddy de hele tijd en verbeterd strijd gevoerd tegen een groep bavianen. Het blijkt dat verschillende mensen toch spulletjes buiten hebben laten staan. Die kunnen ze de volgende ochtend terug gaan zoeken in het veld. Er zijn zelfs koffers opengegeten door de 'baboons'.

WELKOM IN MZIMA SPRINGS

Ze zetten gewoon hun tanden in de leren zijkant en gaan er dan met je tandpasta van door. De tenten zijn in een mum van tijd opgezet. En om 3 uur in de middag gaan we naar Mzima Springs. Dit project is destijds opgezet door Gzimeck die er de nijlbaars geïntroduceerd heeft. De hele streek eet nijlbaars. Je kunt vanuit een omgekeerd aquarium de vissen zien. Soms wandelt er ook wel eens een nijlpaard langs of een krokodil, maar dat geluk hebben we niet. Het geheel is opgezet in een soort parkje, voorzien, bij elk plantje of boompje, van bordjes met namen, typisch Duits!

LEKKER OP HE TERRAS ZITTEN IN KILAGUNI LODGE EN DE DIEREN BEKIJKEN.

beetje, 'slechts' drie olifanten en één hyena. Het is blijkbaar nog te nat en de dieren vinden genoeg water in het park.

De avond in het kampement. De discipline onder de deelnemers laat iets na. Ondanks het adagio: "om elf uur stil" is er dan nog lawaai. Loek gaat er morgen iets over zeggen

Van daaruit rijden we naar Kilaguni Lodge, Iedereen is bij het betreden van de lodge enthousiast vanwege het prachtige uitzicht dat je voorgeschoteld krijgt over een drinkplaats. Op het terras eten de vogels uit je hand. Vooral de Afrikaanse spreeuwen zijn elke keer weer verbazingwekkend mooi gekleurd. Er lopen ook grondeekhoorns en klipdassen. Aan het groot vee ontbrak het een

HET DIERENLEVEN VAN MZIMA SPRINGS

Mzima Springs de tip voor het Tsavo National Park

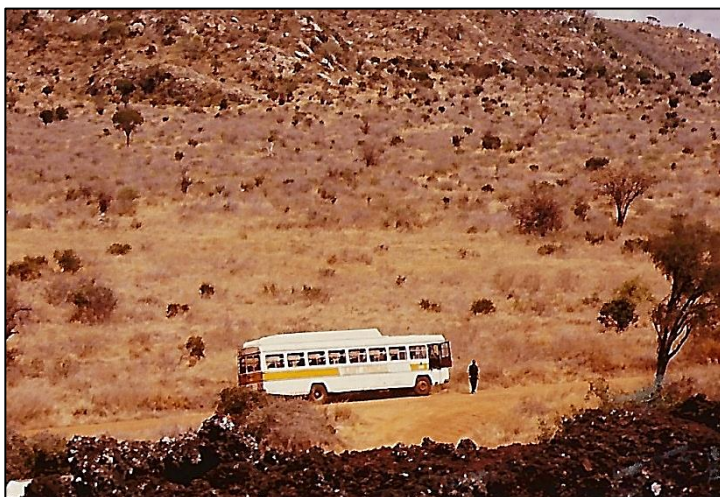
(Luc Somers in het LD)

Paradijs in uitgestrekte woestenij

Nog onder de indruk van ons nachtelijk olifantenavontuur en de eerste echte 'game run' in Amboseli National Park wordt na rijp overleg besloten om 's middags te gaan zwemmen. De deelnemers aan de Kenya Coriovallum reis 1978 vinden het prima, want we zitten allemaal onder het stof en we voelen ons behoorlijk vies. De ene groep gaat naar de Serena Lodge en de andere naar Amboseli Lodge, omdat je natuurlijk niet met 74 man tegelijk in één zwembad kunt gaan liggen. Bovendien zijn we geen gasten in een van de lodges en dus moet er heel wat overredingskracht aan te pas komen om binnen te komen. Het water is heerlijk fris en even vergeten we dat we ons nog altijd midden in de Afrikaanse wildernis bevinden.

Na deze welkome afkoeling komt een van onze bussen langs om de mensen af te halen die nog een 'afternoon game-run' willen maken. De rest blijft bij het zwembad en doet de grootste moeite om toch maar een beetje bruin te worden. Als deze groep later ook wordt afgehaald blijkt dat de ene bus tijdens de game-run is blijven steken. We wisten nog van de vorige dag dat de duisternis binnen een half uurtje invalt, dus er wordt snel besloten om naar de plak deze onheils te vertrekken om hulp te bieden. Alle mannen moeten mee, want er zal enig duw werk moeten worden verricht. Sommige meisjes willen niet voor de mannen onderdoen en beslissen zeer gedecideerd ook mee te gaan. Het begint al enigszins donker te worden als we bij de gestrande bus aankomen,. Het voertuig zit vast in een moeras en is niet meer uit de drassige grond weg te krijgen.

In het moeras! Er wordt met man en macht geduwd. Alle pogingen ten spijt, de situatie wordt e alleen maar slechter op. Intussen is het pikkedonker geworden en onze Afrikaanse chauffeurs beginnen zich nu toch ook af te vragen hoe het vehikel ooit nog op deze avond uit het moeras kan worden getrokken. Dan komt onze gids Frederick op het lumineuze idee om de sporen in de drassige grond met droog gras op te vullen zodat de wielen meer houvast krijgen. Heel voorzichtig plukken we in het donker een flinke hoeveelheid droge grasstengels, want je kunt geen hand voor de ogen zien. En jawel hoor, na uiterste krachtsinspanning en aangevuurd door de Afrikanen krijgen we de bus uit het moeras. Njama, de chauffeur van de gestrande bus word door Frederick nog eens flink uitgescholden en de terugtocht naar het kamp wordt aanvaard. De arme Njama wordt later bij het kampvuur door ons opgemonderd want hij kan nog steeds niet begrijpen dat dit juist hem moest overkomen.

TSAVO IS RAUW QUA LANDSCHAP.

Overall staan keelvormige bergen die een smalle keten vormen over een lengte van tachtig kilometer en een breedte van zo'n zeven kilometer. De meeste kegels zijn uitgewerkte vulkanen met daarom heen lavavelden. Voor ons strekt zich opeens een uitgestrekte zwarte korst uit. Het is een gestolde lavastroom, waarvan men aanneemt dat

De volgende dag zijn we vroeg opgestaan want we vertrekken naar het Tsavo Nationaal Park. Onderweg komen we vele Masai tegen opgetuigd in traditionele klederdracht en getooid met prachtige hoofdtooien. Je vraagt je af waar ze vandaan komen. In de verre omgeving is geen hut te zien en opeens staan ze voor je. De tocht gaat door een woest en heuvelachtig gebied. Heel anders dan het vlakke land in het Amboseli National Park. Op een gegeven moment rijden we door een gebied dat zeer recent door vulkanische werking is ontstaan (Chyulu Hills)

hij slechts tweehonderd jaar oud is. Deze zwarte laag heeft een lengte van 24 kilometer en op sommige plaatsen een breedte van bijna twee kilometer.

Oase.

We rijden verder door een prachtig landschap en bereiken uiteindelijk onze kampeerplaats vlak bij de poort van Tsavo National Park, maar ook vlak bij Kilaguni Lodge en Mzima Springs., twee paradijzen in de woeste uitgestrektheid van dit park. Kilaguni Lodge alleen al vanwege het prachtige uitzicht dat je hebt, zittend op het terras. We hebben er 's avonds 'duur' gegeten voor een schappelijke prijs en we konden tijdens het verorberen van onze biefstuk beneden aan onze voeten olifanten en andere dieren zien drinken uit een grote waterpoel. Dat was weer eens iets anders dan 'stofvreten'. De beroemde Mzima bronnen vormden de hoofdattractie van West-Tsavo. Het lijkt net een oase, zoals dit gebied voor je ogen verschijnt. Per uur stroomt er tien miljoen liter kristalhelder water uit ondergrondse rivieren. Vanuit een onderwater tank kunnen we prachtige vissen en nijlpaarden aanschouwen. De tocht naar de bronnen is overigens niet zonder gevaar. Je kunt de plaats alleen te voet bereiken en links en rechts van het pad staan borden die waarschuwen voor wilde dieren en krokodillen.

Stroppers

Tsavo National Park is Kenya 's grootste park en een van de grootste wildreservaten van de wereld. Het is ongeveer 20.700 vierkante kilometer groot, verdeeld in twee delen. West-Tsavo telt zo'n duizend vierkante kilometer. Oost-Tsavo is ongeveer dertienduizend vierkante kilometer groot. Beide delen hebben hun eigen hoofdkwartier en staf. Dit is in de allereerste plaats gedaan om de controle op dit enorme gebied te vergemakkelijken. Want juist in de ontoegankelijke gebieden van het Tsavo Park zijn nog stroppers die het gemunt hebben op olifanten en neushorens. Een legertje mensen probeert de zaak onder controle te houden en de handel in het waardevolle ivoor stil te leggen. Het is echter een publiek geheim dat velen door de mazen van het net glippen. Er wordt beweerd dat de vooraanstaande Kenyanen zelf in de handel zitten. Wij hebben in elk geval meegemaakt dat er stiekem wordt gehandeld in ivoeren ringen en armbanden. Het feit dat de olifanten de vegetatie een enorme schade toebrengen mag natuurlijk niet betekenen dat de aantallen olifanten gedecimeerd moeten worden.

TAITA HILLS HEEFT EEN INDRUKWEKKEND LANDSCHAP

EEN 'OUDERLING'

Taita Hills

(De folder)

Gelegen op 32 kilometer ten westen van Voi, rijzen de mistige toppen van Taita Hills op tussen de stoffige savanne van het achterland van de kust en het meer gevarieerde landschap van Tsavo West. Nationaal Park. De toppen van Vuria, Yale, Susu en Wei zijn verbonden door stukken vruchtbare akkerland en weelderige vegetatie, bevochtigd door de bergmist en regelmatige regenbuien. Het vlakke land daaromheen is de basis van de heuvels en de woonplaats van olifanten, leeuwen, rinocerosen en antilopen.

Dit 'Zwitserland' van Afrika toont fascinerende contrasten, Het vlechtwerk van mais, thee, sisal, suikerriet, koffie, bonen en groentevelden starten op de steile hellingen onder de mistige heuveltoppen en vredige bossen reflecteren de vriendelijke en vrolijke leefwijze van de lokale Taita bevolking. Het adembenemende uitzicht vanaf de toppen, de geweldige rotswanden, de voorouderlijke schedels die vereerd worden, en de traditionele en mysterieuze dansen geven de bezoeker een onwerkelijk gevoel, dat zijn weerslag vindt in de reputatie van de lokale bevolking als machtige tovenaars en medicijn mannen.

Accommodatie in het gebied is beschikbaar in de nieuwe Salt-lick Lodge, een wild observatie lodge, die gebouwd is op palen boven een waterpoel, bij het luxueuze Taita Hills Hilton, of in het lokale Mwasungia Scenery Guest House. Tot de andere attracties in het gebied behoren Lake Jipe, thuis voor een brede variatie aan watervogels, Lake Chala, hoogstwaarschijnlijk de diepste krater in Afrika, de Kasigau Hills het slagveld van de Duitse legers van Von Lettow-Vorbeck tegen het Britse leger van Generaal Smuts in de Eerste Wereldoorlog. Verder Mount Kilimanjaro en het Tsavo West en Tsavo Oost Nationaal Park.

(Loek Rodrigues Lopes)

Taita, het landschap lijkt op Java. Groene terrasvormige hellingen met veel banaan. Het is een enorme klim, in de eerste versnelling, die ons naar de top voert van Taïta Hill. Voor ons ligt een dal, waar nauwelijks meer dan 100 jaar geleden grote mannen als Speke, Stanley en Livingstone, vanuit Mombassa, doortrokken, op weg naar de groene binnenlanden van onbekend donker Afrika. Later volgen de vele zendelingen die her en der kerkjes en schooltjes oprichten. We zijn ons ervan bewust op historische bodem neer te kijken.

DE 'WONDERDOKTER', ANNEX PROFEET!

Over de heuvel duiken we naar beneden in een soort gat, in een vallei waar een klein dorpje ligt. Het doet ons denken aan een doek van Belcampo. De hoofdpersoon valt in een diepe spleet diep in de bodem om daar met een heel bijzonder soort mensen geconfronteerd te worden. Op een ronde en stoffige opgeknapte plaats voor een aantal hutten, dansen in een cirkel, een aantal oude vrouwen onder aanvoering van een oude profeet annex wonder dokter. Let je op het 'voetenwerk' dan ontdek je

DANSENDE VROUWEN

van de linkerhand over het rommelvel terwijl de rechterhand ritmisch door blijft trommelen.

WIJ KIJKEN RESPECTVOL TOE!

ting op poten gezet door Mwachala, die in dit dorp geboren en getogen is. Dan worden we uitgedaagd voor een voetbalwedstrijd. Op het echte voetbalveld trekt' oranje' ten strijde tegen 'Taita'. Het 'hup-Holland-hup' is niet van de lucht. "Kein geloel, sjpelen!", roept Hans Pieck, onze arts door de megafoon op z'n 'happeliaans' tot ieders grote hilariteit. Er wordt fel gestreden daar in het zuidoosten van Kenya tussen de eucalyptus en de bananen. We eindigen met 3 – 3. De eerlijkheid dwingt ons echter mee te delen dat de captain van 'Taita' gelijk had toen hij opmerkte dat wij met 15 man speelden tegen 11 Taitanen.

het uitermate ritmegevoel dat bijna genetisch verankerd moet liggen, in deze mensen. Een meisje van amper 4 jaar danst er namelijk even goed als een oude en ervaren vrouw. Een 5 man sterk orkestje stuwt de groep dansers. Hoofdzakelijk trommels die uiterst gevarieerd worden bespeeld. Vooral valt een bepaalde slepende toon op, veroorzaakt door een glijdende beweging

Dan is het onze beurt om te antwoorden. Onder groot enthousiasme van de lokale bevolking brengen wij onze ingestudeerde volksdansen te berde, variërend van de oudhollandse klompendans tot Israëliëse en Amerikaanse country achtige dansen. Ons orkestje bestaat uit een klarinet, een mondharmonica, een aantal gitaren en een cimbaal. Het is een spontane, niet toeristische ontmoeting

DE 'DANCE-PIT'

Het is donker en koud na de wedstrijd en wij kunnen onze tenten niet meer opzetten. En eten koken zien we ook niet meer zo zitten. Mwachala heeft weer de improvisatie oplossing. Er wordt een geit geslacht, die ons van te voren was getoond. "Wat zielig" was niet van de lucht, ons niet realiserend dat we dat niet zeggen als wij onze koeien in de wei zien staan. Tot 12 uur 's nachts dansen we op die zalige Afrikaanse klanken, we voelen weer dat 't best zou kunnen Martin Luthers: "*I have a dream...*"

Her en der op de grond van de bar en in wat verspreide kamertjes gaan we slapen, In de verte klinkt nog 'Malaika'.

We denken aan Pater Grol.

(Jos van den Bosch)

Taïta is een heel ander landschap! Doet je een beetje aan Indonesische sawa's denken. Ik zie prachtige knappe mensen. Ze zien er weer heel anders uit dan de Masai of dan de Kikuyu's. Bij een toegang tot hete gebied staat daar opeens Mwachala om ons te begroeten. Hij blijkt een enorme verteller en als een perfecte reisleader, vertelt hij over de geschiedenis van zijn land. Hij spreekt over de gevechten met de Masai. Deze vielen regelmatig binnen en roofden de vrouwen en doodden de mannen, stalen het vee. Toen ze weer eens aanvielen zagen ze dat de Taïta aardappels roosterden. Dit vonden de Masai, die alleen maar vlees en bloed consumeren, zo duivels, dat ze uiteindelijk weggebleven zijn.

Het geloof van de Taïta kent veel voorouderverering. Vrat iemand iets stouts of gemeens uit dan weet hij dat hij altijd door zijn voorouders achtervolgd zal worden. Ze begraven hun doden maar graven na een paar jaar de schedel weer op. Die komt dan ook bij de andere 'ancestor' schedels te staan in de familiare rotsspleet/grafkelder

Het dorpje ziet er goed uit. Opvallend veel 'dorpsgekken' (door Ruud geclassificeerd als 'syfilis leiders) en dronken mensen. Onze 'guest-houses' liggen in een achteraf dalletje. Het lijkt wel een 'hof van Eden'. Daar worden de drums weer geroerd en dansen uitgevoerd. De originele dansen onder aanvoering van een priester-profeet mogen alleen worden uitgevoerd door ouderen en de jongeren mogen daar niet bij zijn, zo wordt ons verteld. Alleen geïnitieerden mogen meedoen.

Toch is het ritmische gevoel van deze oude dansende vrouwen verbazingwekkend. Ze worden uitgevoerd door een stel oude vrouwen. Uiteraard moesten we bij de laatste dans meedoen! Een komisch gezicht om die ritmisch stampende voeten te zien, gevolgd door een stel klossende klompen. Dan speelt een 'jazzband' *'hot African Music'*. Vervolgens doet onze dansgroep het in onze ogen belachelijke dansje, maar het valt in de smaak bij de kijkers en ze wiegen zelfs mee.

De geit die 's avonds op de BBQ gelegd zal worden, wordt nog even in levende lijve getoond.

CHIEF DRIVER FREDERIC IN HOOGST EIGEN PERSOON, SLACHT DE GEIT VOOR ONS AVONDETEN.

's Avonds is er een groot kampvuur bij inlands eten: gekookte banaan, gekookte bonen en tomatensoep. Toch best lekker! Omdat het plan is om kwart over vijf weer op te staan vanwege de 8 uur durende rit naar Nairobi, zou iedereen om 12 uur in bed in de tent of in zijn huisje moeten liggen, moeten?.. Tot diep in de nacht wordt er in het dorp gedanst. Als we 's ochtends vroeg opstaan zitten de Afrikanen er nog. Na enig getawar met Mwachala over de prijs, krijgt Loek hem uiteindelijk op 4000 Ksh..

Onderweg naar Nairobi is er slechts een leuke band! Om drie uur rijden we weer het universiteitsterrein op.

Tussen de bananenbomen van Taita Hills

(Luc Somers LD)

Kenya-gangers vieren groot en kleurrijk feest met lokale bevolking

Ons verblijf in het Tsavo National Park is maar van korte duur. Besloten is in te gaan op het voorstel van Mister Mwachala, de manager van UTC (*United Touring Company*) om een bezoek te brengen aan Taïta Hills. Zodoende vertrekken we een dag eerder dan gepland uit het Tsavopark. De Kenya Coriovallum groep heeft er best zin in want het belooft een interessante ontmoeting te worden met de lokale bevolking daar. Maar ook nu weer ontstaan de nodige moeilijkheden, anders zou Afrika Afrika niet zijn. Deze keer vindt het oponthoud plaats bij de poort van het Tsavo National park.

ALLES WORDT BECOMMENTARIEERD EN GEDAAN ONDER HET STRENGE TOEZIEND OOG VAN VROUWEN EN KINDEREN.

Er moet betaald worden voor de kampeernacht en ook onze vijf Afrikaanse begeleiders moeten betalen volgens de koppige en druk gebarende wachters. De chauffeurs proberen er onder uit te komen en zeggen dat ze in onze bussen hebben geslapen en niet in een tent. Na veel geschreeuw en gezwaai over en weer komt er toch een oplossing : de chauffeurs moeten betalen. Onze gids Frederick is ziedend en is gedurende een uur niet te genieten. Wij, amuseren ons kostelijk.

EEN BRUGGETJE NEMEN MET HET ANGSTZWEET TUSSEN DE BILLEN

De tocht naar Taita Hills gaat door een prachtig landschap. Telkens als we een uitgedroogde rivierbedding overstaken houden we ons hart vast. De bussen passen net op de smalle bruggetjes, die behoorlijk gammel zijn.

WIJ DANSEN VLIJTIG MEE, ALS HET KAN!

wachten om filmopnamen te maken. Hij raakt helemaal overstuurd want volgens hem wemelt het er van de slangen en leeuwen in dit gedeelte van het park. "Het is levensgevaarlijk om verder dan vijftig meter van de bus af te gaan". Roept hij. De motor wordt snel gestart en het tweetal dat zich van geen gevaar bewust is, wordt snel opgepikt.

Overall zie je bananenbomen, de weg gaat steil omhoog en het uitzicht is werkelijk prachtig. Aan je voeten zie je als een soort breiwerk de bewerkte stukjes land waar thee, koffie, sisal en allerlei soorten groenten worden verbouwd. Mwachala vertelt ons over de geschiedenis van Taita. Het zijn heel bijzondere mensen. Men doet nog aan voorouderverering en de bevolking van Taita heeft in Kenya de reputatie machtige tovenaars en medicijnmannen voort te brengen.

Geheimzinnig

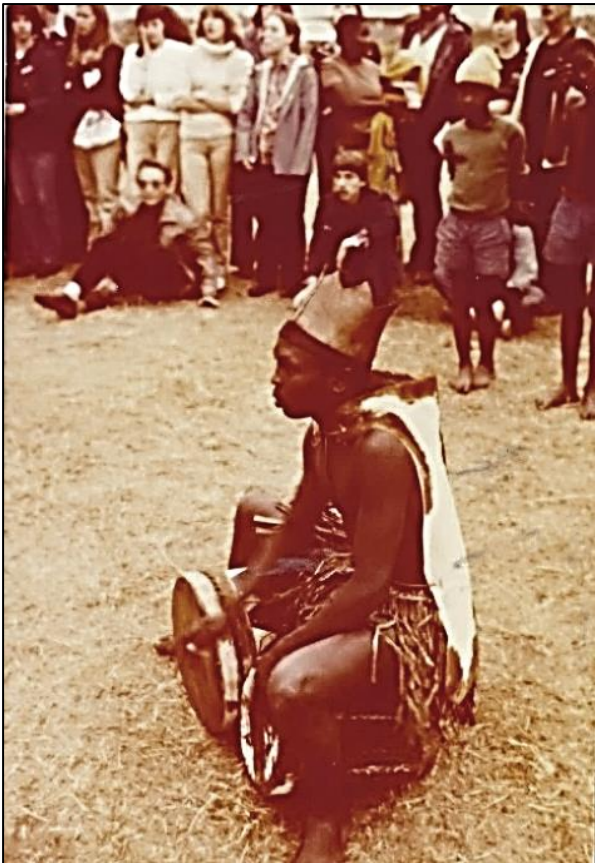

HIER WORDEN DE VOOROUDERS BEWAARD.

dansende, voor het merendeel oude vrouwen, begeleid door een vijftal woest uitziende kerels die op trommels en tamtams slaan. De trommel wordt op een heel bijzondere manier bespeeld.

Na een goed afgelopen passage trakteert de Coriovallum-groep chauffeur John met een hartelijk applaus. John glundert. Op een gegeven moment wordt de reis onderbroken om langs de weg hout te gaan sprokkelen voor het kampvuur 's avonds. Frederick geeft, zoals altijd, de aanwijzingen en de rest loopt zich de benen uit het lijf. Opeens heeft hij in de gaten dat Dries en Jos een paar honderd meter verder op, op ons staan te

Mwachala is duidelijk trots op het roemrijke verleden van zijn volk en wil ons van alles laten zien. Eerst brengt hij ons naar een plek waar voor ons de kleurrijke en mysterieuze lokale dansen zullen worden opgevoerd. Al voordat we de plek bereiken horen we het geluid van trommels en blaasinstrumenten. Het doet allemaal wat geheimzinnig aan. We dalen af in een soort arena. Midden in een grote kuil zien we een kleurrijk schouwspel van

DE TROMMELAAR

De spelers maken hun linkerhand met hun tong nat en glijden daarmee over het vel, waardoor een zeer speciaal mysterieus geluid ontstaat.

Profeet

Tussen de dansende vrouwen die in een kring rondlopen, staat een oude man. Deze leidt het hele groepje. Later vertelt Mwachala ons dat deze grijsaard in de omgeving wordt gezien als een soort profeet. De man wordt door iedereen geëerd en zijn aanwijzingen en adviezen worden ook door iedereen opgevolgd. Na het dansen wordt hij door zijn vrouwen (een stuk of acht) naar een stoel gevoerd waar hij de rest van de tijd dan ook lekker blijft zitten. Ook hij geniet van het optreden van onze dans- en muziekgroep, die overal veel succes oogst. Maar wat een verschil, die swingende, ritmische Afrikaanse klanken en daarna ons droge, lieflijke Hollandse geluid. Gelukkig dat ieder van ons zich dat terdege bewust is.

Feest

Na het dansen wordt aan ons een geitenbok getoond die 's avonds als avondmaal zal dienen. Frederic de chief driver van onze chauffeurs is Mohammedaan en zal het dier volgend de riten van zijn geloof slachten.

Maar eerst moet er worden gevoetbald. Ook in Kenya is het bekend dat Nederland in Argentinië een tweede plaats heeft behaald en onze tegenstander gaat er alleen daarom al stevig tegenaan. Niet iedereen van ons blijkt een volleerd voetballer te zijn, hetgeen resulteert in de nodige val- en struikelpartijen. De Kenyanen daarentegen blijven altijd heelhuids overeind, ondanks keiharde charges van onze kant. Het wordt uiteindelijk 3 -3 een mooie stand. Bezweet en vermoeid keren we naar het kamp terug waar tot laat in de avond samen met de Taita-mensen feest wordt gevierd. Als we in onze tenten liggen, horen we de lokale bevolking nog tot diep in de nacht aan het kampvuur zingen, dansen en lachen. Alleen de mannen overigens want de vrouwen hebben niets te vertellen. Die moeten de mannen verzorgen. De volgende dag staan we vroeg op, want we worden 's middags ten huize van de Nederlandse ambassadeur in Nairobi verwacht. We hebben nog een lange tocht voor de boeg

IT'S A LONG ROAD!

DE AVOND VALT IN TAITA HILLS, BINNEN EEN PAAR MINUTEN IS HET STIKDONKER.

IN DE VROEGE OCHTEND WORDEN DE BUSSEN WEER BELADEN.

Terug naar Nairobi (Jos van den Bosch)

Op weg naar Nairobi slechts één leuke band. Om 3 uur rijden we het universiteitsterrein op. Het uitpakken gaat heel snel. Dan met drie man tegelijk onder de douche. Zo kunnen we om 4 uur vertrekken naar het huis van de ambassadeur. 't Is geen huis, het is een paleis. Een drankje en een praatje op het schitterende terras, dan een filmpje in de zitkamer. Dan volgen inlandse dansen door de *Parking Boys* van pater Grol. Arnoud was er ook en heel actief, zoals altijd. Hij is (uiteraard) te laat en draaft midden door het forum heen. Maar iedereen accepteert hem als een soort *sofisticated* kunstenaar/priester. Bij een drankje en een hapje bekijken we de enthousiaste dansers.

De ambassadeur en zijn vrouw zijn zeer ingenomen met het cadeau, ze zijn zeer enthousiast over ons project. Over onze info-map, de info-map die ik heb samengesteld voor de deelnemers, met behulp van afd. Ontwikkelingssamenwerking van het ministerie van BZ., is hij zeer enthousiast. Hij zegt: "Ik heb hem helemaal gelezen! Nu snap ik eindelijk iets van Kenya!"

Van Schaik is een zeer goedmoedige en rustige, sympathieke man maar hij is pas onlangs door van der Stoel op deze post benoemd. Een voordeel is dat hij voorheen nog niet van het CD was, Ik denk wel een goede keus! Dat zeggen ook de SRV mensen die zich in de avond goed bezig houden met de band van pater Grol.

's Avonds hebben we ook nog een leuke ervaring. Loek zegt: "laten we naar het Ambassador Hotel gaan! We moeten nog telefoneren!" Gerard Verbeek brengt ons naar het hotel want 's avonds over straat lopen is te gevaarlijk. In de lounge wordt het telefoongesprek aangevraagd, dat duurt enige tijd, dus besluiten wij: "We gaan aan de bar even iets drinken". In de bar schieten meteen een paar hele fraaie Afrikaanse dames op ons af, die zacht over je rug gaan wrijven en zelfs anderszins willen strelen. Ze vragen of je je fijn voelt en of je je misschien nog fijner wilt gaan voelen. Wat je ook doet, je raakt ze niet kwijt, ze blijven maar aanhouden. Loek heeft ervaring met dit fenomeen en hij zegt tegen mij: "je moet gewoon zeggen dat je een '*medical doctor*' bent en dus de risico's van het vak kent, dan zijn ze meteen weg! Daar zit nog zo'n mooie dame op een afstandje, werkelijk bewonderenswaardig mooi, maar we herkennen haar als de werkster van de universiteit die op deze wijze haar magere salaris probeert aan te vullen. We nemen na het telefoon gesprek van Loek, een gammele taxi naar de universiteit terug. Nog even een brief afschrijven en dan nog even naar de bar op de universiteit om een pilsje te pakken. De stemming in de bar is opperbest. Je begint je af te vragen of deze reis van superlatieven wel zo geweldig door zal gaan.

In Nairobi en naar de Ambassadeur

(Loek Rodrigues Lopes)

Terug in Nairobi als afsluiting van ons zuidelijke circuit. Vlug spoelen we het Afrikaanse stof van ons af, trekken schone kleren aan. Onze kamertjes in de *Young WomenHall* van de Universiteit, die ons de vorige week zo eenvoudig leken, ervaren we nu als luxueuze slaapgelegenheden.

Om 17.00 uur vertrekken we, Ambassadeur van Schaik, pas 3 maanden op zijn post heeft ons uitgenodigd bij hem thuis. Een uiterst beminnelijke man die ons doet denken, qua uiterlijk aan kapitein Haddock uit Kuifje. Hij en zijn bijzonder charmante vrouw staan bij de ingang van zijn riante woning omgeven door een prachtig aangelegde tuin. We verzamelen in de salon. Op onze krent gezeten, we leken wel 'foeten' uit onze studententijd, luisteren we naar de ambassadeur die ons duidelijk maakt zéér ingenomen te zijn met onze reis en het nut daarvan nog eens onderstreept.

Hij heeft onze informatiemap, die wij aan de deelnemers hebben verstrekt bestudeerd en deelt ons

DE DANGROEP VAN PATER GROL GEEFT ACTE DE PRÉSENCE.

mede nu eindelijk iets van Kenya af te weten. Hij heeft een aantal deskundigen op medisch en tropisch landbouwgebied uitgenodigd. Discussies over en weer. We zien alle bekenden weer terug. Pater Grol laat in de tuin zijn dansgroep optreden die al grote faam gekregen hebben tijdens een tournee in Duitsland.

Met de vraag wat de taak van een ambassadeur is.... lijkt de heer van Schaik geen raad te weten. Ons werd in ieder geval wel duidelijk dat die taak uiterst veelzijdig is en zéér zwaar.

Tijdens de cocktail die volgt met fascinerende Afrikaanse klanken en de dansgroep op de achtergrond, worden intense discussies gevoerd met de mensen die meer weten van dit land dan wij. Wat een verschil deze omgeving met de situatie van gisteren, toen we op de grond in onze slaapzakken, vies en stoffig zonder te kunnen wassen insliepen. Kenya is een land van contrasten. Als we door Nairobi rijden, op weg naar onze slaapplekken in de universiteit, beseffen we meer dan daarvoor dat Nairobi dat mensen aantrekt als een vleespot van Egypte, één van de grootste problemen is van dit land. Verdere ontwikkeling zal vooral gericht moeten zijn op het verbeteren van de situatie in het binnenland, dit was althans onze conclusie.

Hoofdtak: ontwikkelingswerk Kenya in goede banen leiden

(Luc Somers LD)

Op bezoek bij de Nederlandse Ambassadeur.

Na een lange tocht van vele uren komt de Heerlense Coriovallum groep stoffig, vuil en vermoeid aan in Nairobi. Er moet worden gedoucht want we worden verwacht ten huize van de Nederlandse ambassadeur, de heer van Schaik.

Hij heeft verschillende landgenoten uitgenodigd om te praten over de Nederlandse ontwikkelingshulp aan Kenya en de problemen waarmee men heeft te kampen. Een ding wordt ons wel duidelijk. De taak van een ambassadeur is niet gemakkelijk. Het komt er in hoofdzaak op neer dat men in overleg met de Kenyaanse regering bepaalde problemen moet uitzoeken die in aanmerking komen voor Nederlandse ondersteuning.

De Nederlandse hulp aan Kenya bedraagt dit jaar in totaal 55 miljoen gulden. Hiervan is dertien miljoen een schenking voor technische hulp en 42 miljoen wordt vooral gebruikt voor wegen en havenprojecten, telefooncentrales maar ook voor de stimulering van de agrarische ontwikkeling. Een van de Nederlandse projecten die we in Kenya hebben bezocht was een keuringsstation voor zaaizaden. Hier worden de zaden onderzocht om hoogwaardigere gewassen te krijgen. De bedoeling is dat de leiding van de dienst die nu nog in handen is van Nederlandse mensen na verloop van tijd wordt overgedragen aan de Kenyaanse regering.

Een groot deel van de financiële hulp wordt nog altijd aangewend voor projecten op het terrein van watervoorziening. Nederland is onder andere betrokken bij drainage van moerasgebieden, irrigatie en onderzoek op het gebied van water en drinkwatervoorziening op het platteland. Daarnaast wordt er natuurlijk ook andere hulp geboden. In Kenya zijn zo'n veertig Nederlandse vrijwilligers werkzaam, vijftig Nederlandse artsen en negen deskundigen in het veld. Met de mensen die op de ambassade werken zijn er samen ongeveer tweehonderd Nederlanders die aan ontwikkelingshulp doen. Het is voor tachtig procent de taak van een ambassade om deze Nederlandse hulp in goede banen te leiden.

Het is geen alledaags gebeuren zo'n zeventig mensen die eventjes bij de ambassadeur thuis op bezoek komen, zeker niet als daar later ook nog eens de dansgroep van pater Grol bij komt. Maar ja, het huis en de tuin zijn groot genoeg om het hele gezelschap te bergen. De sfeer is heel gemoedelijk en ongedwongen en binnen in de huiskamer worden wij officieel door de ambassadeur welkom geheten. In zijn toespraak merkt hij op dat de opzet van onze reis alleen maar een goed afsluiting kan zijn van de middelbare school studie. Bovendien is hij zeer ingenomen met het feit dat we in Nederland geld hebben bijeengebracht voor bepaalde projecten in Kenya. Ook het feit dat het merendeel van de groep de reis zelf heeft bekostigd, vindt hij een prachtige zaak.

Het ontwikkelingswerk.

Na een welkomstwoord komt er een discussie los tussen de groep en de ontwikkelingswerkers over het ontwikkelingswerk in het algemeen. Een van de heren merkt op dat de manie waarop op dit moment ontwikkelingshulp wordt gebezigd dezelfde is als waarop de Amerikanen destijds door middel van de Marshallhulp Europa hebben willen helpen. Een grote categorie mensen wordt zodoende niet geholpen, vindt hij. Vooral in een ontwikkelingsland als Kenya waar negentig procent van de bevolking op het platteland woont, is men daarmee niet gebaat. Op dit moment komt zestig tot zeventig procent van het nationale inkomen nog altijd uit de steden. Dat moet zo snel mogelijk veranderen.

Een van de leden van de Nederlandse ambassade zegt dat men daar nu druk mee bezig is. De opzet is om met lokale kennis en de aanwezige grondstoffen het platteland meer te ontwikkelen en de werkgelegenheid te bevorderen. Zodoende moeten ook de verschillen in loonniveau tussen stad en platteland en vooral tussen geschoolde en ongeschoolde werknemers geringer worden. Het is echter nog altijd zo dat rijkdom en cultuur in hoge mate zijn geconcentreerd in steden zoals de hoofdstad Nairobi en de havenstad Mombassa. In de steden is voor Afrikaanse begrippen een goed ontwikkelde industrie. Dit heeft tot gevolg dat de plattelandsbevolking in groten getale naar de rijkere steden trekt omdat men

daar denkt werk te vinden. Niets is minder waar! De slumvorming en de misdaad neemt daardoor alleen maar toe.

De oplossing van de problemen ligt dus vooral op het platteland. Daar moet in eerste instantie worden geholpen om de werkeloosheid het hoofd te bieden en de trek naar de grote steden tegen te houden. Een zeer vervelende zaak is echter dat eenmaal afgestudeerde jonge Kenyanen niet meer zo graag naar het platteland waar zij vandaan komen, willen terug keren. Zij blijven liever in de stad waar zij mogelijk veel geld kunnen verdienen, vooral nadat zij zich hebben gespecialiseerd.

“Waar de koningin is, zitten de meeste bijen”.

Dit geldt met name voor de vele Keniaanse artsen. De wil om op het platteland te werken is totaal niet aanwezig. Daarom ook, is de volksgezondheid op het platteland er slecht aan toe. De regering heeft besloten de studenten die van overheidswege een financiële ondersteuning krijgen, te verplichten om na hun studie een aantal jaren op het platteland te werken. Volgens een van de ontwikkelingswerkers zou het uitoefenen van een zekere mate van dwang op jong afgestudeerde Kenyanen om in de armer gebieden te gaan werken, de enige manier zijn om het platteland te helpen, “Maar ja, eigenbelang is het belangrijkste!” zegt hij, “waar de koningin is, zitten de meeste bijen!”.

HIER IS RUIMTE GENOEG VOOR VEEL ONTWIKKELINGSWERK.

Westwaarts

(Jos van den Bosch)

De nacht na he ambassade bezoek is voor mij, beroerd. Het drinken wreekt zich en ik heb buikpijn. "Gelukkig geen blinde darm ontsteking!" zegt Hans, nadat hij om kwart voor zeven 's ochtends de 'blinde darm ontdek truc' heeft toegepast.

Het leed wordt ruimschoots goedge maakt door het aanschouwen en overzien van de Rift-Valley. Deze enorme scheur in moeder aarde loopt van Tanzania naar Ethiopië en verder. Over een paar miljoen jaar golft hier de oceaan.

Op weg naar Masai Mara Park bezoeken we Mayers Farm met daaraan gelieerd een Masai Boma. Het is typisch Masai gebied. Ze kunnen geweldig dansen maar ze stinken ook geweldig. Gelukkig wen je er snel aan. Je weet, voelt en ruikt dat je een andere wereld binnen stap. Een beetje angst ook, het zijn net levende wezens van een andere planeet een beetje aliens, dus Je schrikt je de pleuris wanneer zo'n krijger in vol ornaat en met zijn machtige hoofdtooi, plotseling een werp beweging met zijn speer maakt. Hij lacht zich een breuk! Verbazingwekkend is het solidariteitsgedrag in zo'n groep en de enorme overtuigingskracht waarmee ze dansen, of zelfs gewoon maar lopen. De kindertjes zijn ook prachtig en lijken gelukkig.

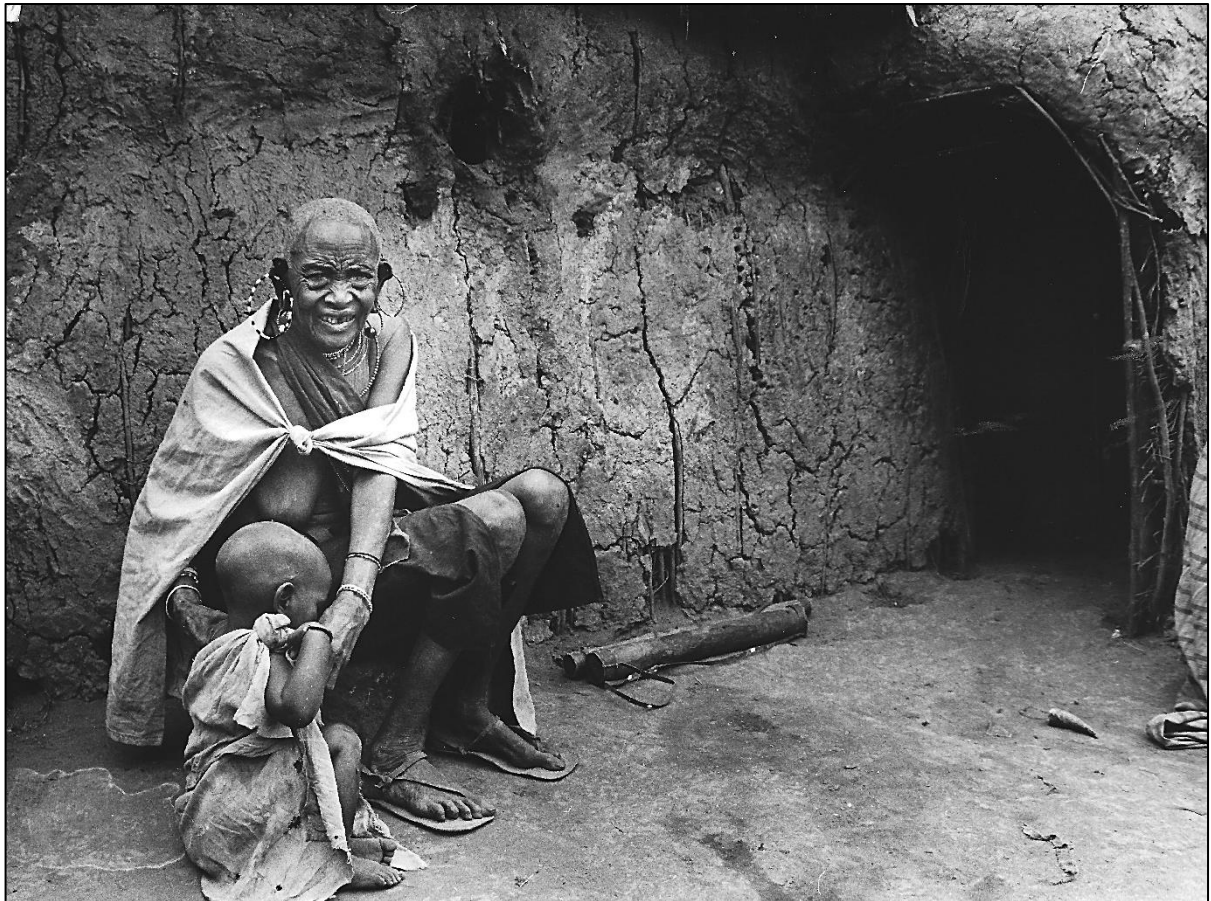
KEDONG MASAI: OOK HIER STAAN ZE GRAAG AAN DE STRAAT OM ALLES IN HET OOG TE HOUDEN.

Mayers Farm Masai

(Loek Rodrigues Lopes)

7 juli Na een zalig kopje thee en een biscuitje in de 'droomtuin' van de familie Mayer, lopen we naar de Masai-boma. Een cirkel van ongeveer acht, 1,5 meter hoge hutjes opgebouwd uit twijgen, modder en koeienpoep. Er zit een gat in waardoor je gebukt naar binnen komt dan ben je in een duistere ruimte waar praktisch niets in staat, een paar slaapmatjes, een pot, een hoopje as.

In een gesloten groep komen de Masai-krijgers onder het uitstoten van een monotoon 'uh-hoe' geluid steeds dichterbij. Prachtig gebouwde mannen, fier - geen gram vet teveel – lange haren in dunne

OMA MOET OP DE KINDERTJES PASSEN.

strengnetjes, ingewreven met een okerkleurige klei, speer en knots in de hand. Typische knikbewegingen met het hoofd naar voren. 'Uh-hoe, uh-hoe, uh-hoe' als we even later de grote radiotelescoop zien liggen in de Rift-Valley en een straalverkeersvliegtuig witte condens strepen trekt in het blauw, realiseren we ons dat homo-sapiens sapiens zodanig geëvolueerd is dat er 'beschavingsverschillen' bestaan van wel 2000 jaar en daar hebben we met onze neuzen bijgestaan. Het lijkt een stap terug in de tijd en dat is het in feite ook.

Mayers Farm en de 'Kedong Masai- manyatta'

(Folder)

De ranch is oorspronkelijk gesticht in de 18^e eeuw en in 1947 gekocht door de huidige eigenaren. De heer en mevrouw Mayers. Het bestaat uit 6000 arealen, die vanaf de lagere delen van de helling tot in de 'Great Rift Valley', ongeveer 30 kilometer van Nairobi. Slachtvee, de gebochelde Boran (Afrikaanse koe) is het enige product van de boerderij, er is te weinig regen om plantengroei mogelijk te maken. Veel wilde dieren hebben hun verblijfplaats op deze ranch, Leopard, bavianen, buffels en dik diks leven op de rotsige hellingen. Zebra's, giraffes, elanden, kongoni impala en gazelle grazen op de open vlakke. Af en toe komt er een leeuw voorbij.

De tuin is een van de mooiste van Kenya. Natuurlijke bronnen, borrelen achter het huis omhoog. Deze houden de tuin het gehele jaar door groen en kleurrijk. Het werk op de boerderij wordt gedaan door de Kipsigis stam, die oorspronkelijk uit west-Kenya komt, nabij Lake Victoria. De fameuze Masai leven op de boerderij door een speciale overeenkomst met Mr. Mayers. De geschiedenis van de Masai is niet zo simpel samen te vatten als de geschiedenis van de ranch maar in grote lijnen is deze als volgt:

j

TWEE MORANS (KRJIGERS) KIJKEN MET BELANGSTELLING TOE.

De Masai zijn een stam van ongeveer 115.000 leden die in Zuid-Kenya en in Noord-Tanzania leven.. Zij worden gedefinieerd als degenen die de Nilotische taal genaamd 'Maa' spreken en die voornamelijk landelijk leven. Er zijn andere groepen die 'Maa' spreken, zoals de Samburu en de Arusha, bij voorbeeld, maar zij zijn boeren en worden aangeduid, door hen zelf en door de Masai als 'il-Loikop' in plaats van 'il- Masai'.

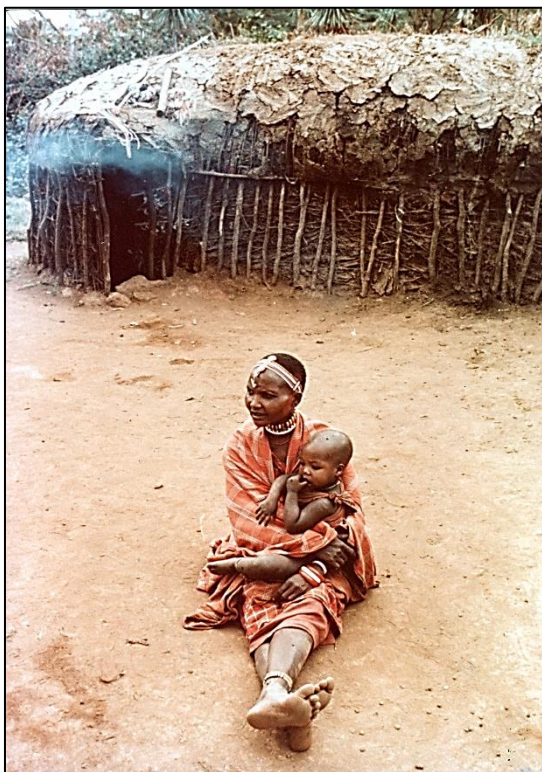

TWEE MASAI MEISJES.

Masai zijn Niloten, een apart sub-ras der Negroïden. Ze worden gekenmerkt door hun lengte, hun slankheid en hun smalle hoofden, ten opzichte van de kortere en dikkere rondhoofdige Bantu's. waartoe de burenen van de Masai, de Kikuyu's behoren.

HUTTEN VAN TWIJGEN
EN KOEIENPOEP

DOOR DE EEUWIGE ROOK IN DE HUT, ALTIJD LONGPROBLE-
MEN

Hoe dan ook, de Masai zijn raciaal en linguaal sterk beïnvloedt door een andere groep, de Cushites, die oorspronkelijk uit Ethiopië komen. De Cushites zijn een stammen groep die behoren tot het Mediterrane sub ras van de Caucasoids en die spreken een Hamitiache taal die Cushites genoemd wordt. In de loop van de zuidwaartse migratie zijn deze twee groepen de Niloten en de Cushites samengekomen, onderling gehuwd, en vormen nu, wat wij de Masai en aanverwante stammen noemen.

In de recente geschiedenis, zijn de Masai, zoals we ze nu kennen, van de Kerio-rivier Vallei (in noordwest Kenya) gekomen. Deze stroom is een aantal eeuwen geleden opgetreden, waarschijnlijk voor 1750. Ze waren in ieder geval, in de Rift-Valley en omgeving, toen de eerste Europese ontdekkingsreizigers in het binnenland kwamen. Tegenwoordig hangen ze nog steeds streng aan hun levensstijl.

Als u oven de weg rijdt door Mayers Ranch, dan passeert u eerst het huis en de tuin, en dan komt u iets verder bij de manyatta, een half cirkelvormig uit modder en poep gebouwde groep hutten, die door een doornenhaag omgeven worden. Feitelijk is het een van de legersteden, een van de vele honderden die over Masai-land verspreidt zijn. Dit kamp wordt bewoond door ongeveer

18 Moran (junior krijgers) Onder de Masai is de krijgsdienst geen gekozen beroep. Het is een onvermijdbaar en trotse stage in het leven van elke jongen. Een jongen brengt zijn leven door als herder van zijn vaders kuddes, in eenzaamheid en met onbetwistbare gehoorzaamheid. Zijn grote dag komt wanneer de opperpriester (Laibon) van de Kekonyeke stam, een van de zestien stammen en waartoe deze Moran behoort, besluit dat er genoeg opgroeiende jongens zijn die man kunnen worden.

DE MORAN DANSSEN INDRIJKWEKKEND.

De Laibon opent de besnijdenis periode en alle jongens die ouder zijn dan 14 jaar, soms iets jonger, verlaten hun families. Ze verzamelen zich in groepen en trekken naar hun Manyatta's om zich daar te nestelen. Daar wonen ze op zichzelf voor ongeveer 8 jaar, en leren hun stam tradities, gezangen, dansen en hun geschiedenis; brengen het in de praktijk en de noodzakelijkheid van de basic regels

KRIJG ER MAAR GEEN RUZIE MEE!

van het zelfbestuur. Ze organiseren leeuwen jachten en verdedigen de stamgebieden, de veestapel en de mensen. Vroeger overvielen en roofden ze ook de kuddes van anderen.

Wanneer een nieuwe besnijdenis periode wordt aangekondigd, vindt er een upgrade plaats van het hele systeem: de jonge jongens worden jonge krijgers, de junior krijgers worden senior krijgers en die worden de ouderen terwijl de oudere zich elders terugtrekken. De besnijdenis periode blijft

DE MORAN GROEP VAN DEZE PERIODE.

geopend voor enkele jaren. Elke jonge krijger zal op een gegeven moment terugkeren naar zijn familie om de eigenlijk ingreep, de besnijdenis, die uitgevoerd wordt door de specialisten van de Wandarobo stam, te ondergaan. Een groot feest wordt ter gelegenheid van deze gebeurtenis gegeven en na een tijd van herstel zal de jonge man terugkeren naar zijn manyatta.

EEN DANS MET DUIDELIJKE BEDOELINGEN.

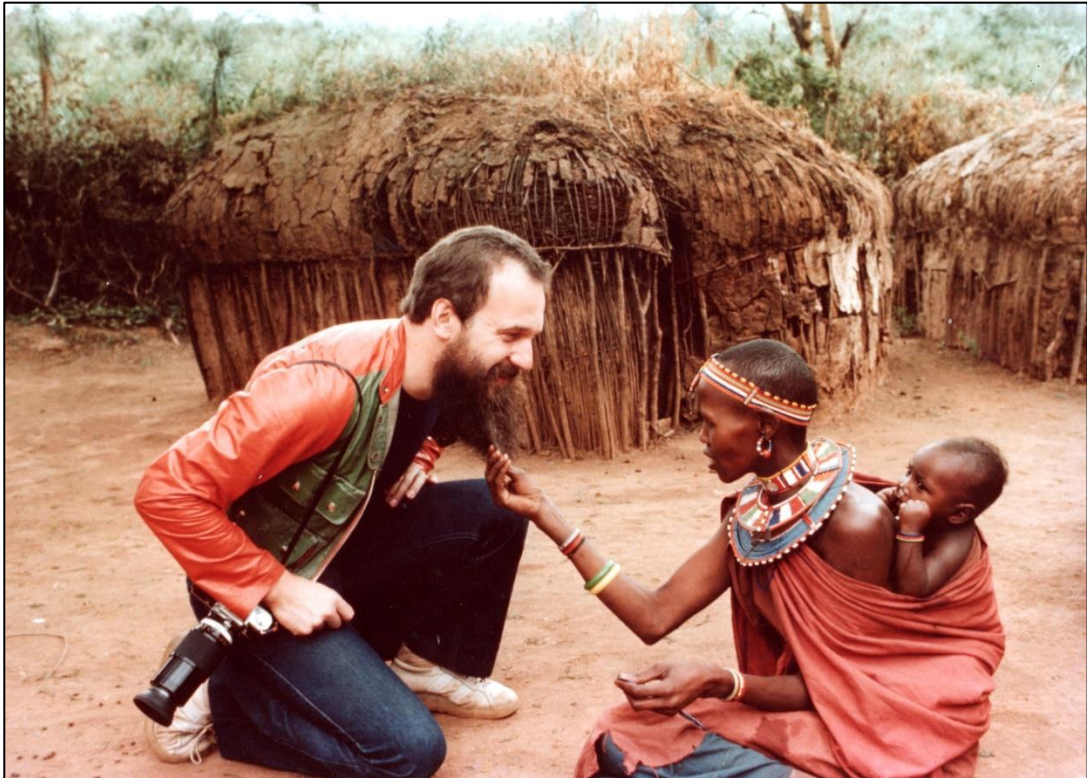
Deze jonge krijgers mogen niet trouwen of eigen vee in bezit hebben. Zij moeten hun dieet beperken tot koeienmelk, een beetje koeienbloed en bij gelegenheid vlees. Geitenmelk is alleen maar voedsel voor vrouwen, honing, bier en tabak zijn luxe alleen bedoeld voor de ouderlingen. Ongetrouwde meisjes mogen de manyatta bezoeken, maar mogen er niet blijven. Ze mogen zelfs niet samen eten met de jonge mannen. Als toevalligerwijs haar oog op een stuk vlees valt dat de Moran eet, moet hij dit weggooien.

Als deze jongens krijgers worden, verlaten zij de manyatta en keren terug naar het kampement van hun ouders. Daar zullen ze trouwen met een meisje waarop ze met hun moed, hun uiterlijk en hun dans kwaliteiten indruk gemaakt hebben, en waarin hun vaders toegestemd hebben. Als antwoord aan de familie van het meisje geven zij een aantal stuks vee en andere snuisterijen zoals lakens, bier en tabak. De trouwpartij zelf duurt enkele dagen.

Wanneer ze senior krijgers zijn mogen de jonge mannen nog steeds geen eigen veestapel hebben. Zij blijven afhankelijk van hun vaders, en daarom blijven ze in hun vaders dorp. Als gevolg daarvan zijn de Masai legers verdeeld in twee groepen: de jonge Moran, die de buitenste schil van de stam verdediging vormen en die in voorbije tijden erop uit trokken om aanvallen uit te voeren en vee te stelen. Daarnaast de senior krijgers die in de familie dorpen wonen en die de *'home guard'* vormen.

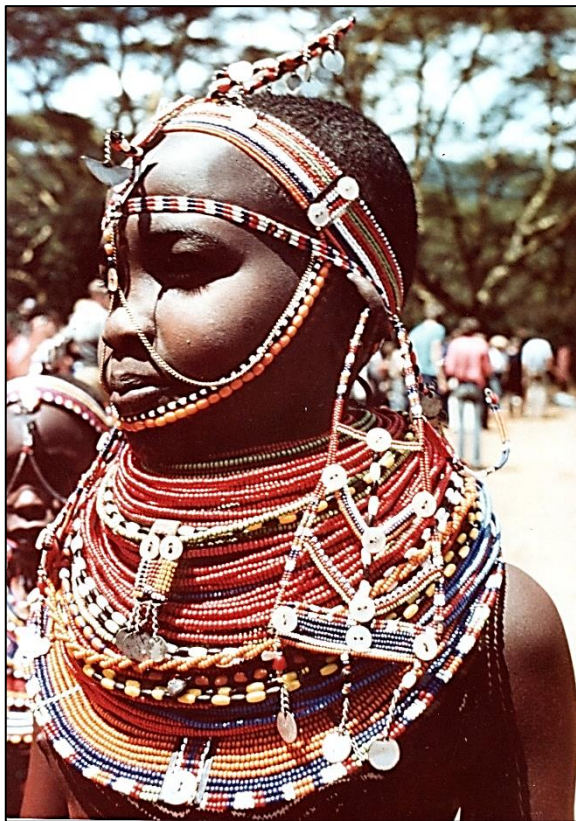
Pas wanneer een man een junior krijger wordt is het toegestaan zelf vee te hebben. En deel te nemen in de discussies en disputen over familie, lokaliteiten en zelfs over de stam in zijn geheel. Hij heeft als oudere meer verantwoordelijkheid in de maatschappij. Het pensioen stelt hem van al deze verantwoordelijkheden vrij.

Masai zijn opmerkelijk gelijk, er is geen sociale gradering en geen vorm van georganiseerd leiderschap. Alle Masai zijn gelijk – en alle Masai staan boven alle anderen -. De medicijnmannen worden zeer gerespecteerd en hebben autoriteit in bepaalde zaken, maar hun macht, gebaseerd op kunde en de kunst van de profetieën en waarzeggerij, is meer individueel dan geërfd.

DE FOTOGRAAF HEEFT EEN BAARD! DIT VINDEN ZIJ EEN ONGELOFELIJK VERSCHIJSSEL. EVEN VOELEN OF HET WEL ECHT IS. MASAI MANNEN HEBBEN NAUWELIJKS BAARDGROEI.

Elk van de 16 stammen zijn heersers over hun eigen terrein, maar binnen elk stamgebied mogen de families leven waar ze willen. Zij leven normaliter samen in dorpjes van 4 tot 8 families die gezamen-

DUIZENDEN KRAALTJES, BLIKSTUKJES EN KNOPEN VORMEN HUN SIERRADEN.

lijk op het vee passen. Omdat ze met de grazers en het water meegaan, zijn de Masai semi-nomadisch. Zaken die het dorp betreffen worden door de ouderen in het dorp geregeld. De zaken die lokale materie betreffen (zo'n 7 dorpen samen) worden door de vertegenwoordigers geregeld die elkaar in een meeting ontmoeten. Maar heel zelden handelt de hele stam als een eenheid en dan voornamelijk alleen om het afsluiten van de ontwikkeling van de leeftijdsgroepen. De 16 Masai stammen hebben op zich geen mechanisme om in te grijpen als zodanig, maar het feit dat de leeftijdsgroepen door alle leden lopen levert een mogelijkheid van functioneel handelen dat in werking kan worden gesteld bij alle deelnemers zoals een oorlog tegen stammen die geen Masai zijn.

Enige opmerkingen over een aantal dingen die u zullen opvallen als u de manyatta bezoekt.. De rode kleur van de huid en het haar van de krijgers is een mix van verpulverde rode aarde en dierlijk vet. Alle Masai gebruiken dit als cosmetica, maar de Moran komen voor wat betreft hun uittrossing tot grote hoogte door zichzelf te versieren, in tijden van oorlog ook nog eens om indruk te maken op hun

vijanden en in vredestijd om indruk te maken op de meisjes. De patronen op het gezicht en op hun lijf hebben geen speciale betekenis. Maar de patronen op hun schilden indiceren duidelijk de macht en de clan van de bezitter.

DE KRIUGSDANS.

Alleen Moran mogen hun haar laten groeien, en wanneer het een bepaalde lengte heeft gekregen mogen zij het in sisal strengen draaien of ook met schapenwol, om zo de lange haar tooi te verkrijgen. Het lange haar is niet alleen attractief maar het geeft ook een zekere mate van bescherming voor de rug en de nek bij een gevecht. Vrouwen laten nooit hun haar groeien. En glad geschoren hoofd is een teken van schoonheid. Het geeft tevens de gelegenheid om zich te tooien met banden en andere ornamenten zoals zij die altijd dragen.

De vrouwen in de Manyatta zijn getrouwde vrouwen, maar omdat ze soms zussen zijn van de Moran mogen zij hen gedurende de dag bezoeken. Deze vrouwen leven met hun man en kinderen in aparte kampementen op enige afstand. Vrouwen kennen geen leeftijdsgroepen maar worden geassocieerd met de leeftijdsgroepen van hun gelijken.

De veestapel rond de manyatta is niet van de Moran, maar ze hebben die 'te leen', van de families als voedselbron. Een Moran drinkt per dag ongeveer een halve liter melk, wat de opbrengst is van ongeveer 3 tot 4 koeien en zelfs twee keer die hoeveelheid in het droge seizoen. Omdat melk het meest belangrijke onderdeel van hun voeding is, is het begrijpelijk waarom de Masai zo'n grote veestapels hebben. Hoe dan ook, anders dan andere landelijke bevolkingsgroepen, zij meten hun welstand eenvoudigweg niet door de hoeveelheid: zij zijn veel meer bezig met de kwaliteit en samenstelling van het veestapels. Zo praktiseren ze selectieve kweek, castreren minderwaardige stieren die dan geslacht worden voor hun ceremonies en als handel voor zaken die zij niet zelf produceren zoals speren, dekens, honing etc. De Masai geloven dat God hen vee en gras heeft gegeven, dus is het een belediging van God het land uit te buiten (door bewerking) en vlees van enig wild dier te eten. Zij jagen niet behalve dan op leeuwen en af en toe op leopard of hyena. Als zij buffel of zebra schilden nodig hebben zullen ze die verkrijgen door handel met Wandarobo jagers.

De totale afhankelijkheid van vee voor hun levensonderhoud tekent alle aspecten van het leven van Masai, van de algemene groet: "Ik hoop dat het goed gaat met je vee". Tot het ingewikkelde ritueel om een zwarte stier te doden als offer. Omdat hun gehele cultuur zo eng verweven is zijn zij zeer conservatief en passen ze zich heel moeilijk aan de 'moderne tijd'. Een kleine verandering zal het hele patroon van hun maatschappij veranderen.

Westerse cultuur beïnvloedt Masai

(Luc Somers LD)

De Masai is het meest imponerende volk van Oost-Afrika. De interessantste confrontatie van de Heerlense Coriovallum reisgroep met de lokale bevolking in Kenya, was ongetwijfeld die met de Masai. Deze stam van ongeveer 115.000 mensen leeft in het Zuiden van Kenya en in Noord-Tanzania. Het is een herdersvolk met een eigen streng georganiseerde samenleving gebaseerd op verschillende leeftijdsklassen. Alles draait bij hen om het hoeden en verzorgen van dieren. Het is een soort godsdienst geworden. De Masai geloven dat al het vee en grasland door God aan hen is geschonken. Zij verfoeien dan ook

DE SPEER DIE WE LATER NOG ZULLEN TEGENKOMEN IN HET HOSPI-
TAAL

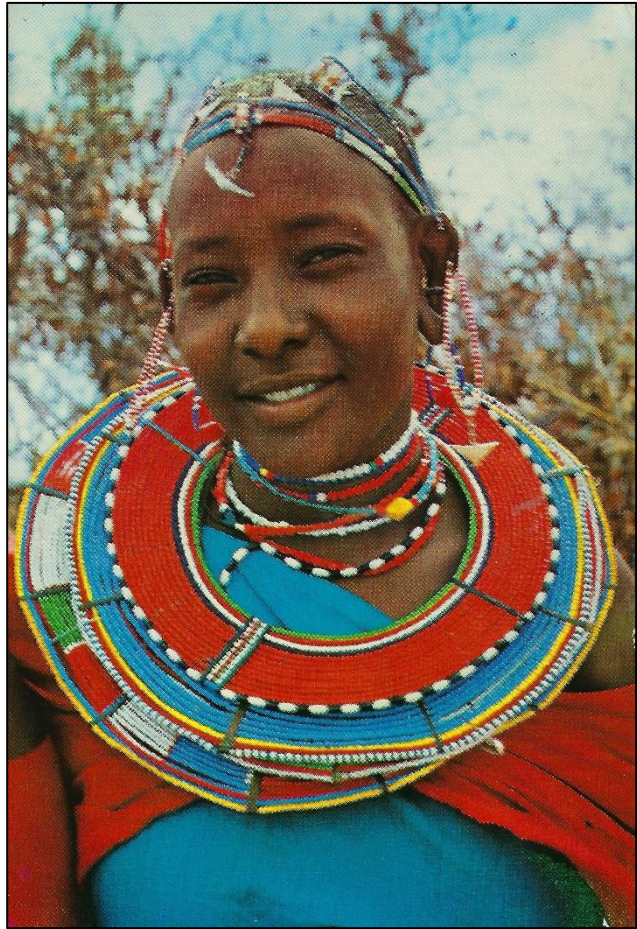
allen, die niet tot hun volk behoren, speciaal de blanken. Zij beschermen hun strakke samenleving voor elke invloed van buitenaf, hoewel nu ook de laatste tijd hun traditionele manier van leven langzaam begint in te boeten.

We hebben in Kenya verschillende Masai-dorpen bezocht, altijd onder begeleiding, want Masai moeten nu eenmaal niet veel van je hebben. Dit is schril tegenstelling tot de groepjes Masai die aan de poorten van de nationale parken staan en in die parken wonen. Die zijn geheel 'vercommercialiseerd', verkopen allerlei handwerk en maken enorme winsten die ze in even grote hoeveelheden drank omzetten. Wij komen echter ook in aanraking met de authentieke Masai-mensen, die nog geheel aan de oude gebruiken van hun volk vasthouden. Zo bezoeken we op ongeveer dertig mijl van Nairobi een kraal, waar zo'n achttien jonge krijgers (Moran) wonen. Hier kijken we naar dansen die zelfs onze Afrikaanse chauffeurs nog nooit eerder hadden gezien.

De Masai-samenleving is zoals gezegd verdeeld in verschillende leeftijdsklassen. Meteen als jongetje moet hij op de kudde van zijn vader passen. Dit moet hij enkele jaren doen, totdat de grote dag aanbreekt, waarop de hoogste priester van zijn stam (het Masai-volk kent zestien stammen) besluit dat er genoeg jongens zijn die rijp zijn om volwassen te worden. Alle jongens om en nabij de veertien jaar moeten hun families verlaten en trekken in groepjes het land in om ergens een 'manyatta' (kraal) te stichten. Hier leven deze jonge krijgers ongeveer acht jaar. In deze tijd leren ze de tradities van hun stam, gezangen, dansen en de geschiedenis van hun volk. Maar ze houden ook hun lichamelijke conditie op peil. De meeste dansen zijn trouwens krijgsoefeningen. Vroeger verdedigden zij niet alleen hun land en vee, maar trokken ze er ook op uit om vee van anderen te stelen. Op het moment dat deze jongeren van hun ouders worden weggestuurd om zichzelf te bewijzen, schuift het hele systeem van leeftijdsklassen een trapje naar boven. Jongens van zo'n veertien jaar worden juniorkrijgers, de juniorkrijgers worden seniorkrijgers, deze laatsten worden junior-ouders terwijl de junior-ouders senior-ouders worden en deze laatsten mogen zich terugtrekken en hoeven geen verantwoordelijkheden meer te dragen. Op een gegeven moment gaan de jonge krijgers na de 'diensttijd' van acht jaar weer terug naar hun familieleden en dan ondergaan ze de eigenlijke operatie, de besnijdenis. Er wordt flink feest gevierd en na een korte herstelperiode keert de Moran terug naar zijn manyatta.

Deze jonge krijgers is het niet toegestaan om te trouwen of een eigen kudde te bezitten. Ze mogen alleen melk en bloed van de koe drinken. (Geitenmelk is alleen voor de vrouwen). Ongetrouwde meisjes mogen trouwens niet in de manyatta van de Moran wonen. Ze mogen wel op bezoek komen. Als de juniorkrijger op een gegeven moment senior krijger wordt verlaat hij zijn manyatta en gaat hij terug naar zijn vader en familie. Hij zal gaan trouwen en leent van zijn vader wat vee om in de levensbehoefte te voorzien. De trouwpartij is overigens een feest dat enkele dagen in beslag neemt. Later als hij juniorouder is mag hij een eigen kudde hebben en deelnemen aan discussies en vergaderingen. Hoe ouder je wordt, des te meer verantwoordelijkheid draag je. Totdat je niets meer hoeft te doen. Het is duidelijk dat er binnen de Masai-samenlevingen geen politieke organisatie bestaat. Er is ook geen leider, iedere Masai is gelijk en alle Masai zijn beter dan alle anderen.

Je komt ze overal in het Zuiden van Kenya tegen., lang slank, smal hoofd en zo trots als een pauw. Huid en haar zijn ingesmeerd met een mengsel van rode aarde en koeien- of geitenvet. Zij gebruiken dit niet alleen als een schoonheidsmiddel, maar ook om insecten op afstand te houden en in oorlogstijd om de

ZOALS WE ZE GRAAG ZIEN OP EEN PRENTBRIEKAART

DE SITUATIE IS VAAK VEEL BEROERDER, ZOALS RUUD, ONZE ARTS VAAK CONSTATEERT.

vijand af te schrikken. Tegenwoordig beschilderen zij zich vooral om de meisjes te imponeren. Al met al kan worden gezegd dat het Masai-volk het meest imponerende volk van Oost-Afrika is.

Het is alleen jammer, dat ook deze samenleving met zijn oude gewoontes en gebruiken gedoemd is te verdwijnen. Met name de Kenyaanse regering zelf heeft de grootste moeite met dit stugge volk. Men wil hen verplichten schoenen en broeken te dragen, zeker als ze in een stad komen. Het zal dan ook niet lang duren, of de Masai. zullen niet meer kunnen opboksen tegen de westerse invloeden

Masai Mara National Park

(Jos van den Bosch)

De weg naar de gate van het Masai Mara National Park, is eerst redelijk goed, maar na 120 km. wordt het verschrikkelijk. Uitermate stoffig en met heel veel gaten in de weg. Dat we desondanks geen gebroken as hebben gekregen is echt een wonder. De Masai die langs de weg lopen zien er bijzonder trots uit en kijken minachtend op ons neer!

Masai Mara is vanaf de entree (de gate) een enorme ervaring. Al op weg naar de camping passeren we een kudde van naar schatting meer dan 2000 Gnoes. We zijn hier juist in de goede tijd, de trek vanuit de Serengeti is op gang. Olifanten, giraffes, wildebeesten, topi's, zebra's in grote hoeveelheden, sjouwen over de vlakte. Het landschap is ook indrukwekkend. Enorme vlaktes door de zon beschenen, met rondom min of meer apart liggende, lichtelijk begroeide heuvels. Het spel van de zonnestralen is ontroerend. Luc Somers, die in de bus naast me zit, heeft er zelfs geen woorden voor.

Als de groep de tenten opzet, gaan Loek en ik naar de Keekorok Lodge. We bezoeken in Keekorok verschillende mensen. Uiteraard de assistent manager van de lodge vanwege het zwembad

DE 'TREK' IS BEGONNEN.

en natuurlijk de Chief Game Warden mr. Ole-Tipis. Een zeer geacht man. Hij heeft hier de absolute macht. Loek kent hem goed van eerdere bezoeken: we hoeven voor onze plaatsen op de VIP- camping geen cent te betalen. Deze Mr. Ole-Tipis heeft een zeer vooruitziende blik en een zwak voor studenten. De solidariteit der volkeren is hoog goed voor hem maar wel in liberale vrijheid! Hij filosofeert: "Kijk", zegt hij, "de huid van mijn arm is zwart!" Hij kijkt naar Loek en zegt: " De uwe is....bruin!. Snij ik er in, dan hebben we allebei rood bloed!" Ja een echte filosoof! *(opm. enige jaren later blijkt dat hij aan het hoofd stond van de grootste stropersbende van Kenya en tonnen ivoor over de grenzen gesmokkeld heeft. Hij wordt gearresteerd en verdwijnt achter de tralies!).* Hij geeft ons volkomen vrijheid voor ons verblijf, om te doen en laten wat we willen. Het enige wat hij ons op het hart drukt respect voor het wild en vertelt ons voordat we weggaan nog het volgende verhaal:

"Ik werd een keer gevolgd door 8 leeuwen. Zij zijn mijn vrienden en zij kennen mij en volgden mij tot bij mijn huis. Ze zagen mij naar binnen gaan, keerden om en liepen weg! Het leek wel alsof het hun plicht was om hun goede vriend veilig naar huis te brengen."

De Game-wardens zijn bijna allemaal Masai. Dat zie je aan het enorme gat in hun oorlel. In een gesprek met Henri Kipende en mr. Lucas, blijkt dat ze niet mogen zeggen hoeveel kinderen ze hebben en ook het aantal vrouwen is geheim. Loek heeft een vorige keer aan Henri een fotocamera beloofd en gegeven. Ze zijn zo trots dat ze je dan niet zullen bedanken! Frederic heeft ons begeleid naar Ole-Tipis, Tipis is een oud-leraar van hem. Elke keer als Frederic iets vroeg of wilde zeggen, ging hij naast zijn stoel staan, met zijn handen voor elkaar, net zoals hij dat op school zou doen. Het respect voor je leraar verdwijnt niet! Hoe anders dan bij ons!

's Avonds heeft de groep en wij een lekker borreltje gedronken in de bar van de Lodge, die misschien slechts 100 meter van ons tentenkamp ligt. Maar die 100 meter worden met de bus afgelegd, want leeuwen, hyena's en kuddes zebra's lopen hier gewoon over de weg. 's nachts hebben zebra's, wildebeesten (gnoe) naast onze tent staan kauwen. Je herkent de gnoe ook aan hun eigenaardige roep: gnoe, gnoe!. In de bus worden er altijd grapjes gemaakt, immers een van de divers heet Goenoe!

'THE AERLY MORNING GAME RUN

Masai Mara, de 'grote trek'

(Loek Rodrigues Lopes)

(8-10 juli) De grote migratie, 'de grote trek' van de wilde dieren, gnoes en zebra's is volledig op gang. Vanuit de Serengeti trekken ze in kilometers lange kuddes, duizenden en duizenden, met voorop hun leider. Het is een machtig gezicht, evenals de 25 leeuwpuppy's, 9 moeders en 2 vaders die wij bij een riviertje aan treffen. Masai-Mara met zijn tienduizenden dieren bewijst dat de nationale parken van Oost-Afrika uniek zijn en dat het te hopen is dat ze behouden kunnen worden voor het nageslacht.

"Het gaat er vooral om dat mensen het ééns zijn met elkaar", zegt hij. Wijzend op onze huid en dan op de zijne: "er is verschil in kleur maar als ik er een snee in maak komt er dezelfde kleur bloed uit!"

Als het ligt aan de idealisten zoals Ole-Tipis, de wijze senior game-warden van Masai-Mara waarmee we een gesprek hebben, dan geloven we nog in die toekomst, ondanks de vele sombere verwachtingen van anderen.

Keekorok Lodge

(Folder)

De pure elegantie van Keekorok Lodge, gebouwd met zand kleurige stenen, past prachtig in de natuurlijke omgeving. Met zijn superbe faciliteiten, gelegen in het afgelegen Keniaanse Masai-Mara Park aan de grens met Tanzania. Het is duidelijk waarom het zo vaak door Vips en monarchen wordt bezocht. Het was in Keekorok dat Marshall Tito van Joegoslavië enige tijd verbleef en ook het Deense koningshuis. Daarna kwam ook de president van Nigeria met vrouw.

Even onder Keekorok in de Mara Driehoek is het tentenkamp voor de koninklijke hoogheid Prins Charles en Prinses Anne, in februari 1971. Ze hadden een paar prachtige safari's in Masai-Mara Park.

Olifanten, leeuwen, cheeta, luipaarden en buffelkuddes, kun je bijna altijd niet ver van de Lodge, het gehele jaar door, aantreffen. Gnoes en zebra's verzamelen zich er voor hun jaarlijkse migratie wanneer zij de vlaktes van de Serengeti verlaten en vanuit het nabij liggende Tanzania, Masai-Mara in stromen.

DUIZENDEN EN DUIZENDEN DIEREN RENNEN VOORBIJ.

Masai-Mara wild reservaat

(folder)

Het Masai-Mara wild reservaat omvat 1.800 vierkante km in het Zuidwesten van Kenya, vlakbij de grens met Tanzania. En wordt beheerd door Masai. Het reservaat loopt van de Loita Hills in het oosten tot de Mara-driehoek en de voet van het Sauria Gebergte in het westen, dan zuidwaarts tot de grens met Tanzania, waar het aansluit op het Serengeti Nationale Park.

Het landschap van de Mara is een van de mooiste van Kenya, met wuivende grasvlaktes en heuvels, dicht struikgewas, bebost met acacia's, oever begroeiing en moerassen. Het reservaat wordt

doorsneden door de Mara-rivier die ontspringt in de hooglanden ten oosten van Kericho en dan bij Musoma in Lake Victoria uitmondt.

DE LUNCH IN HET KAMP.

zwart-wit aangezicht en naar achter gerichte horens die bijna 1,5 meter op hun schouders staan. Andere predatoren zijn leeuwen, luipaarden, cheeta, hyena's, jakhalzen, en soms Afrikaanse honden. Nijlpaard vind je in de Mara-rivier en er zijn verschillende uitkijkposten langs de rivieroever waar je een uitzicht hebt op hun favoriete poelen.

HET KAMPEMENT

en nog vele andere soorten, kun je zien in de directe omgeving van de Lodge.

De blauwe apen, de zwarte vervet aap, en de bavianen leven ook in het reservaat. De Keekorok Lodge, met zijn groen lanen en prachtige bloemenstruiken, ligt aan een bebost stroompje en een waterpoel die de voorkeur heeft van heel veel olifanten.

De Mara is berucht om zijn olifanten, honderden buffels en grote groepen leeuwen. Andere soorten zijn rinoceros, zebra's wildebeest, hertenbeest, elanden, giraffes, waterbok, reebok, impala's en oribi's. Er is een grote populatie van Topi's, een antilopesoort die je nergens anders in enig park of reservaat in Kenya vindt. Een groot aantal prachtige Roan antilopen, rood-grijs met een

De vogelwereld is overvloedig vertegenwoordigd. Struisvogels, buizerds, secretarissen, gieren en vele anderen nestelen op de vlaktes. Tot de roofvogels tellen de krijgshaftige adelaars, de geelbruine adelaar en de Bateleur adelaar naast een groot aantal haviken en de buizerd. Heel veel soorten spechten, baardvogels, de bruine papegaai, de prachtige paarse papegaaien

In de Mara

(Jos van den Bosch)

Op deze zaterdag slapen we uit. We doen een 'Afternoon Game Run'. Je kunt duidelijk zien dat de grote 'trek' bezig is. Vele duizenden, tienduizenden Gnoe's, alsook honderden Zebra's. Topy's antilopen, Grants Gazelles, en Tommy's, met veel leeuwen als predatoren. Mannelijke leeuwen zijn er niet zo veel, maar zeker wel 30 leeuwinnen met welpen, een geweldig gezicht!

DE PLEK VOOR HET KAMP

Zo'n lodge is een ontmoetingspunt. 's Avonds kennis gemaakt met een Fransman die in Ethiopië werkt in de veeteelt. Overdag maakten twee jongens, Peter en Gert, kennis met een Nederlander,.

ZO BLIJFT DE NATUUR IN STAND!

DE NEUSHOORNS, AFRIKA'S MEEST BEDREIGDE DIERSOORT.

die hier op vakantie is, alvorens hij naar Malawi gaat waar hij een olifanten project gaat doen voor Hamilton. Hij wordt natuurlijk direct gevraagd of hij 's avonds iets wilde komen vertellen over het project, wat hij heel graag doet. Het kampvuur laait hoog op, maar de wind is koud.

Loek heeft gesproken met mr. Lucas. Hij is Chief Game Driver voor UTC, onze bus firma. Na enig gesjoemel over en weer, krijgt hij voor elkaar dat ik 's ochtends alleen met hem in een landrover een

DE AVOND VALT HEEL SNEL.

game run kan maken, zodat ik uitgebreid kan filmen met een statief.

Om half zeven, de volgende ochtend, zit ik in de Landrover, wat een belevenis. Zo'n Landrover hobbelt nog veel meer dan een bus. Bij het ontbijt onderweg worden we bekeken door heel veel leeuwen met jongen, wat is dat toch een fascinerend gezicht en het levert fascinerende beelden. Ik moet denken aan onze voormalige huiskat Poeky. Zo rustig en gelaten, kalm, liggen ze hier bij de begroeiing rond de krekken. Die domme gnoes lopen altijd weer in de richting van de bosjes en vormen dan ook het hoofdvoedsel voor deze leeuwen.

Verder gezien: giraffes, wilde honden, hyena's en een prachtige zonsopgang. We kunnen de leeuwen benaderen tot op één meter! Een grandioze ervaring in dit grandioze land.

Loek heeft de hele dag in de kamer van de lodge manager aan zijn artikel zitten werken, zo beweert hij! Hij zal zich ook wel geamuseerd hebben, maar ik ben neutraal en niet verantwoordelijk voor wat hij met de andere volwassen deelnemers uitspookt. Ik ben door Frederic er naar toe gereden.

Als ik in bad ga, valt het licht totaal uit, toch wel romantisch alleen in bad bij kaarslicht. Loek leest mij daarna het NRC artikel voor, het is werkelijk goed! We dineren in de lodge, het smaakt goed. Ook het borreltje '*after diner*' is erg lekker en gezellig. Wat je op zo'n dag toch niet allemaal kunt doen, vermoeiend maar wonderbaarlijk

OP SAFARI BETEKENT HOBBELEN.

De volgende ochtend, staan we om 6 uur op. Ik voel me niet zo lekker. Wat hebben we allemaal gezien tijdens de *early morning game rum*? Hyena's die een gnoe verorberen en hoe die een gnoe uit zijn groep proberen te isoleren, wat ze uiteindelijk niet lukt, dus geen '*kill*'. We rijden door een mooi gebied in de richting van de Tanzaniaanse grens.

Opeens krijgt een bus weer eens een klapband, gelukkig zijn we met twee bussen. 's Middags heb ik heerlijk lekker en alleen voor mijn tent gezeten, terwijl de hele groep weer op *game rum* is gegaan. Ik zit voor de tent en bestudeer de meerkatten. Ze zijn hondsbrutaal en zekeren de omgeving op een bijzondere manier: ze gaan op hun achterpoten rechtop staan, net mensen! Ik laat ze hun gang gaan, totdat het echt niet meer kan

Ze kruipen onder de opening van de voortenten door. Loek W. had natuurlijk zijn tent open laten staan. Ik kan dit figuur langzamerhand niet meer uitstaan.

HET SLAGVELD BIJ DE OVERSTEEK VAN MARARIVER.

Onze artsen Ruud en Hans zijn ontdekt door de plaatselijke bevolking. Gisteravond stonden er opeens vier vrouwen voor hun tent waarvan er drie gonorrhoe hebben. Vandaag hebben de artsen spreekuur gehouden in de *dispensary*. Ze vertellen naderhand wat ze allemaal opgediend kregen tijdens

OLIFANTEN NABIJ MARA RIVER.

het spreekuur: Vel syfilis en gonorrhoe en opvallend veel psychosomatische klachten. Ook de chauffeurs beginnen hevig gebruik te maken van onze artsenservice. Elke morgen staan ze met een rij klachten voor de tenten van Ruud en Hans. En ze willen alsmaar een spuit! "Nee, geen pillen, dat helpt niet!"

Hier helpt alleen een stevige prik!" Hans ziet zijn voorraad spuiten sterk verminderen en als de zoveelste klacht komt over spierpijn, waartegen natuurlijk alleen maar (volgens hen) een spuit helpt, besluit Hans om gesteriliseerd water te spuiten, dat dan pas echt spierpijn oplevert. Daarna zeggen ze dat de klachten over zijn, er verschijnt niemand meer. Wanneer Ruud en Hans de *dispensary* verlaten, in het vrije veld, heeft Ruud nog een Masai vrouw met een kindje behandeld tegen bronchitis, zomaar, terplekke langs de weg. De kindersterfte is hier enorm hoog. De verpleegster zal de behandeling overnemen, de '*flying doctors*' komen hier niet!

EVEN UITRUSTEN EN HE DAGBOEK BIJHOUDEN.

DRIVER JOHN

ratie valt precies tussen deelnemers en begeleiders in. Ik denk veel aan Margaret en mijn poepie!

Om vier uur ben ik met mijn spulletjes naar de Lodge gegaan. Eerst zit ik wat op het terras en dan ga ik in bad in de kamer van Loek. Vanaf 8 uur 45 kan iedereen dineren als hij dat wil. Ik kies voor een biefstukje. Lekker dat die is, ongelooflijk meeneer! Als apéritief drink ik cream sherry on the rocks. Ik vertrouw het pils hier niet zo, na twee schijterij aanvallen. De versofting in de leiding zet door. Marga is weer eens ontbloot en flikflooit met Frans. Loek heeft minder geluk, hij wordt afgewezen door Cécile. Wat een ongelooflijke mannetjes dieren. Ik zit er tussen en voel me opeens eenzaam. Mijn gene-

Vlak voordat we opbreken zien we nog een waterbok. Driver John's bijgeloof speelt nu op: dit betekent immers meer klapbanden! Gods wil geschiedde!

Kilgoris

(Jos van den Bosch)

(11–13 juli) Bliksemsnel, binnen een uur, is het hele kamp afgebroken opgeruimd en opgedoekt.

NIJLPAARDEN IN DE MARARIVER.

Je kunt niet meer zien dat we er gestaan hebben. De bavianen en meerkatten kunnen hun terrein weer in bezit nemen wanneer we vertrekken richting Mara-River. Die rivieroever zal ons altijd blijven heugen. Een groot aantal nijlpaarden en grote aantallen gnoe-lijken die met de poten omhoog in het water drijven of vasthangen in het geboomte, wachtend op de krokodillen. Die nijlpaarden leveren magniefiek plaatjes op. Hele grote logge lijven met daartussen hele kleintjes, grandioze dieren!

We rijden de helling van de Rift-

EEN HARTELIJK WELKOM IN KILGORIS

Valley weer op richting Kilgoris. Zo'n dertig kilometer voor Kilgoris stoppen we in een dorpje en overvallen we *en groupe* een plaatselijk bananenvrouwtje. Ze raakt helemaal los en heeft de dag van haar leven. Maar ja, 5 bananen voor een halve Ksh! Een cobrahuid word aangeboden voor 2000 Ksh.

Maar daar stinkt gelukkig niemand in! Onderweg stoppen we nog even bij een boma, waar onze *driver* Henry Kipende vandaan komt. Kennis gemaakt met zijn familie. Een heel raar gezicht als je de man met zijn familie ziet, hij in uniform en zijn broer met die typische rode lap om.

DE 'GROTE TREK' VAN TANZANIA NAAR KENYA. DUIZENDEN EN DUIZENDEN GNOE'S.

(Loek Rodrigues Lopes)

Wat een blijdschap bij de zusters vanwege de meegebrachte babykleertjes en de blikken profilax voor de 'kwasior'-kindjes.

DE TWEE HEERLIJKE WAAKHONDEN

Nog zie ik zuster Marcello met die grote boerenmetworst omhoog geheven, staan roepen: "Och, zalig, *asante sana*". Van het moederhuis van de kleine zusters van St. Joseph (tegenover onze school in Heerlen gelegen) hadden we een koffer vol vleeswaren meegekregen, er is hier nauwelijks broodbeleg! Achter het zusterhuis op het gazon slaan wij onze tenten op

's Avonds wordt alles perfect bewaakt door 2 hele grote herdershonden die merkwaardigerwijs iedereen die zwart is aanvallen, maar blanken met rust laten. Dressuur? Geur? We weten het niet, 's avonds om ongeveer 11 uur worden ze losgelaten. Onze chauffeurs krijgen de raad in hun tenten te verdwijnen hetgeen ze maar al te gretig en zeer snel doen.

Toen 's nachts Loek de tent uit moest om te plassen vlogen ze enthousiast zijn tent in en waren er met geen stok meer uit te krijgen. De hele nacht lagen ze naast hem, links en rechts hun koppen op zijn borst. 's Morgens om 7 uur bij het reveil lagen ze nog precies zo: "zelden heb ik me zo veilig gevoeld en zo bewust van mijn huidskleur!"

De D.O. (districts-officier) is een Kikuyu (Kenyatta is een Kikuyu en dus zijn alle belangrijke mensen in Kenya Kikuyu's). Hij is voor de verantwoordelijkheid van zijn functie nog te jong. Hij geeft ons uiteindelijk toestemming om een wandeling te maken in de omgeving en zodoende kennis te maken met de lokale bevolking, Masai, die in een 40-tal boma's leven, verspreidt in de groene heuvels rondom Kilgoris. : "Geen politiek bedrijven!" is zijn ernstige vermaning. Zijn chieft zal ons begeleiden.

's OCHTENDS-VROEG HET VELD IN.

's Avonds als de Afrikaanse verpleegsters van het ziekenhuis ons toezingen: "welkom voor hen die van zover komen, helemaal vanuit Holland", komt hij nog even zijn belangstelling tonen, zijn ogen zijn rood doorlopen, een kegel van dranklucht komt ons tegemoet.

's Ochtends om 7 uur gaan we dan te voet door de bossen, het hoge gras, de heuvels op, slangen en buffels trotserend. Eergisteren nog is er een Masai-chieft aangevallen door een buffel, het gevaarlijkste dier van Afrika. De man ligt ernstig gewond in het ziekenhuis.

Veilig en moe arriveren we op de top van een van Hemingway's '*Green Hills of Africa*'. "*This is my country*", spreekt de chieft van de D.O.: "De Masai hebben hier behalve koeien ook langbouwgrond met mais. En dat voor het volk dat van en met koeien leeft, al honderden jaren, alleen vlees, melk en bloed van koeien en nu dan toch ook mais! Ja, er zijn veranderingen aan de gang!" verzucht de chieft.

"Zien jullie daarachter die school? Die is er ook sinds kort!".
"Bent u de baas van deze Masai?" vraagt een deelnemer.

DE LEIDING VAN HET KLOOSTER, DE CHEF ZR. JACQUELINE EN DE LABORANTE, OOK EEN ZUSTER..

"Masai hebben geen aanvoerder of een soort stamhoofd!", legt hij uit "je hebt krijgers en ouderen, wijze mannen, de laatsten geven de toon aan binnen hun eigen boma. Er is echter geen Masai aanwijsbaar die als ongekroonde koning zijn volk aanvoert. Mijn taak is de spreekbuis te zijn tussen de regering en deze Masai!", zegt de *chief*.

We komen tenslotte bij zijn boma en dan stelt hij ons trots voor aan zijn 3 vrouwen en 18 kinderen. Ook toont hij ons trots zijn grote kudde koeien, een rijk en aangezien man, deze *chief*!

(Jos van den Bosch)

Om twee uur komen we aan in Kilgoris. Het plaatsje ligt op 2500 meter hoogte. We krijgen een hartelijk ontvangst met thee bij de zusters. In een uur tijd staat het hele kamp op het grasveld voor het klooster en kunnen de deelnemers gaan koken. Alle meegenomen spulletjes worden afgegeven. De zusters zijn erg onder de indruk van de hoeveelheid en wij zijn blij dat we het kwijt zijn. De eerste indrukken worden daarbij uitgewisseld en nieuwtjes worden verteld. Er heerst mazelen in het gebied en de kinderen schijnen te steven als ratten. Er zijn veel geslachtsziekten en verkoudheden. Hoe is dat nu mogelijk. Wanneer je de regio waarin Kilgoris ligt, binnen rijdt, waan je je in het paradijs. Links en rechts tegen de heuvels liggen de schilderachtige boma's. Het is oorspronkelijk Massai-land waarin zich naderhand andere stammen gevestigd hebben.

Het ziekenhuis is een indrukwekkend geheel en kraakhelder. Het is een 'De Wever-ziekenhuis' in Heerlen (tegenwoordig Zuyderland) in klein formaat. Hoe hebben de zusters dat voor elkaar gekregen, ongelooflijk! Tien jaar geleden kwamen vijf zusters hier aan, midden in de rimboe. Nu staat er een ziekenhuis dat zijn weerga niet kent. Een volledig laboratorium en een verpleegster-opleiding. Daarnaast zijn ze trots op vijf nieuwe inlandse nonnen. Zuster Jacqueline laat wel merken dat ze niet van hun rotsvaste geloof overtuigd is, bij de novicen althans!

's Avonds gaan we dansen in de 'Social Hall'. Het leuke aan deze avond is dat er maar liefst vier verschillende stammen dansen. Daarbij komen de verschillende karakters heel duidelijk naar boven! Ook onze dansen slaan weer in als een bom, hoewel het voor onze ogen toch verschrikkelijk primitief aandoet.

DE MASAI VAN KILGORIS

wij hem vragen om een boma te mogen bezoeken. De zusters vrezen dat het niet goed afloopt. Maar na ons overtuigende verhaal 'People meet People' en omdat hij inziet dat onze bedoelingen niet politiek zijn, draait hij bij. Een fles Bols, doet de rest! 's Avonds komt hij ook nog even langs in de 'social hall', hij is straal bezopen! De hoogste man moet ook het meeste drinken en ik ben bang dat de fles Bols de rest heeft gedaan.

DE 'SECONDARY SCHOOL' VAN KILGORIS

plaats vond, is het vandaag op een paar druppels na, droog gebleven. We hebben vandaag ook de cheques en de boeken aangeboden en links en rechts wat flessen Bols achtergelaten.

Kilgoris is een smeltkroes van verschillende stammen. Oorspronkelijk Massai, de anderen proberen hen het vruchtbare land af te nemen. Dit leidt tot felle gevechten en veel gewonden

In het ziekenhuis ligt ook de D.O. die aangevallen is door een buffel, zoals hier iedereen weet: het gevaarlijkste dier van Afrika. In de middag een gesprek met zijn vervanger, hij is te snel opgeklommen. Hij is eerst nogal nors als

In de gesprekken die aansluiten is het verbazingwekkendste dat ons opvalt, dat de besnijdenis (de *circumcision*) nog steeds zo'n belangrijke rol speelt. Wij denken altijd dat daar een groot taboe op rust, maar niets is minder waar! Voor deze mannen is het zoiets als de plechtige heilige eerste communie. Bij de Masai leidt het vaak tot infecties en er sterven er veel aan deze ingreep.

Hoewel er geisteren nog een wolkbreuk

De Secondary School Kilgoris

(Loek Rodrigues Lopes)

OP DE BALUSTRADE ME TOESPRAKEN.

We zitten op een soort balustrade voor de eenvoudige klaslokalen, een stuk of tien in totaal, met links de nieuwe directeur en de ex- directeur Mr. Odino, waarmee we alle correspondentie hebben gevoerd over ons aanbod z'n school een bibliotheek te schenken en een 40-tal leerlingen te adopteren, waarvan de familie geen schoolgeld kan betalen, en die daarom de school niet af kunnen maken.

NOG MEER TOESPRAKEN.

Mr. Odino heeft ook deze contactdag georganiseerd. Slechts 14 dagen voor onze aankomst werd hij 'weggepromoveerd, naar een ander schooltje 60 km verderop. Het is dan ook een degradatie te wijten aan bepaalde lokale politieke intriges, triest maar waar. Zodra je hier ideeën vertolkt die storend zijn

voor het geldende gezag, ga je de laan uit en ben je een buitenlander dan ga je binnen 24 uur het land uit. Mzee Kenyatta geeft hierin een goed voorbeeld dat alom wordt nagevolgd. Rechts van ons zit weer de D.O., inmiddels weer helder van geest, zijn chieft en de overige leraren.

De ongeveer 400 leerlingen van deze school dansen en zingen voor ons. Voeren toneelstukjes op waarvan de tekst verloren gaat omdat midden in het stuk een auto ten tonele

komt (dat hoort bij het stuk) waarvan men de motor laat lopen. Het nut hiervan ontgaat ons volledig totdat op het einde van het stuk, enige spelers instappen en wegrijden, nieuwe tijd symboliek! Dan slaat de motor, helaas, af. Starten is er niet bij. Onder luid gelach wordt de Toyota het terrein (toneel) afgeduwd. De nieuwe tijd gaat gepaard met mankementen.

Dat is dus de reden voor het laten lopen van de motor tijdens deze scene. Onder groot enthousiasme brengen wij weer onze dans en muziek en dan komt de sportconfrontatie, voetbal, volleybal en netbal. Het contact met onze Kenyaanse collega-studenten wordt steeds intenser. Er ontstaan zeer persoonlijke contacten en vriendschappen, uitwisselingen van gedachten die beide partijen aan het denken

ALLES WORDT VAN STAL GEHAALD

kunnen zetten. Het lijkt overigens de realisatie van een wens: In deze wereld vol van tegenstellingen, discriminatie en ongelijkheid is hier een ongedwongen contact, jeugd ontmoet jeugd en maakt er het beste van. Een geweldige happening, die een bijna emotionele ontlading vindt als we de volgende dag wegrijden om achter de school de weg naar Kisii in te slaan dan stormen de leerlingen uit hun klaslokalen op onze bussen af. Handen worden ge-

schud, luid geroep, lachende gezichten, beloftes en tranen.

EEN GROOT ENTHOUSIAST PUBLIEK.

(Jos van den Bosch)

Bij het ontbijt hebben we zalig echt brood gegeten, de zusters zorgen goed voor ons! We gaan naar de school. Meester Odino is om duistere politiek redenen, een week geleden is overplaatst naar een andere school.

De cheques zijn op zijn naam uitgeschreven. Duizend dollar voor de bibliotheek en 1500 dollar voor schoolgeld voor hoopvolle studenten die van huis uit niet aan die verplichting kunnen voldoen. De nieuwe 'Headmaster' is erg jong en hij zal het zeker nog erg moeilijk hebben. De confrontatie met de verzamelde jeugd is spontaan en heel leuk.

Wij bezoeken de bieb! Er spreekt mij een jonge student aan, duidelijk Masai, Hij geeft mij een

AL VLUG PERSOONLIJKE VERBINDINGEN

schrijven! Als ik hem vraag of zijn mede studenten niet jaloers zullen zijn zegt hij: "ze zullen juist blij voor mij zijn!". Op onze lijst van studenten die geholpen gaan worden komt zijn naam niet voor, hij heeft immers nog ouders! Ik vind het leuk om juist een Masai te treffen. Men heeft mij verzekerd dat juist Masai bijzonder intelligent kunnen zijn.

"we houden contact" en dan blijven zwaaien tot we uit het zicht verdwenen zijn. Zou deze jeugd, deze wereld, een ander 'gezicht' kunnen geven? Eventjes was het waar daar in Kilgoris! Kilgoris Secondary School Kenya, staat nu officieel te boek als de zusterschool van het Coriovallum-college te Heerlen, Holland.

klein cadeautje, een armbandje. Hij heet David Ole Konchella. Zijn ouders zijn straatarm en wonen in een boma op anderhalf uur gaans vanaf de school. Hij laat mij zijn boeken zien. Interessant is dat zijn 'third form' biologie boek een behoorlijk Havo niveau heeft. Hij is bescheiden maar heeft toch dat typische trotse Masai uiterlijk. Ik laat hem mijn sympathie stelen. En ja, ik heb hem beloofd te helpen. Hij loopt nu rond met mijn schoenen en in mijn overhemd. Hij zal

De voormiddag wordt verder doorgebracht met speeches. Er komt geen einde aan, voor mijn gevoel. Ook de DO. houdt een toespraak in het Swahili nota bene, alle andere officiële personen aanwezig, moeten hun zegje doen. Kilgoris Secondary School is nu officieel de 'Sister school' van ons college. Ik mag dat verklaren en iedereen is heel enthousiast.

Er volgen een paar lessen van onze zijde over Nederland. Je moet het allemaal zeer primair vertellen. De boeken en folders die we meegebracht hebben zullen zeker in de bieb gezet en uitgeplozen worden!

ONS ORKEST BEGELEIDT ONZE DANSERS

Een koddig gezicht zijn de uniform school sokken onder de rode lappen.

In de namiddag is er een volleybal toernooi. Het enthousiasme is enorm. Enorme hilariteit wordt veroorzaakt door Ruud en Dries die ook meedoen! Uiteraard hebben wij verloren.

Op een gegeven moment vraag ik me af: "Waar is onze groep?" De groep is gewoon opgelost in

TIJDENS DE WANDELING ONTMOETING MET MASAI.

Zaten we vanochtend nog te rillen van de kou, nu zitten we te zweten van de hitte.

Om half drie, na de lunch, zijn we terug op de school en wordt er gedanst. Wij zijn bij een culturele aangelegenheid muisjes stil, hier ontstaat een enorm gegiechel. Afrikanen praten en lachen voortdurend. Ze hangen aan elkaar en staan hand in hand.

Ook hier maken de Masai dansen grote indruk. De enorme sprongen die deze Masai jongens maken (Morani)!

de menigte. De vermenig is zodanig dat je niemand meer ziet. Heerlijk om deze ontspannen en solidaire sfeer te mogen ervaren.

's Avonds hebben we een 'vrije' avond. De zusters vinden het prachtig om een 'gezellige' avond in de refter te organiseren. Ze hebben voor ons gekookt: tomaten soep met pannenkoek, het is heerlijk! Als je de verhalen hoort van die nonnen dan heb je toch wel een hoop respect voor ze, potige vrouwen hoor!

Donderdag 13 juli

's Ochtends maakt de groep een wandeling naar een boma in de buurt. Ik heb uitgeslapen in mijn kloosterkamertje. Kan ontbijten op mijn dooie sloffen. Marga vraagt me of ik geen zin heb om met haar en Dries naar de markt te gaan. Als we vertrekken zien we de groep in de verte op een van de heuvels staan in de gloeiende hitte. Zuster Rosita, de laborante, wijst ons de weg naar de markt. Ik heb haar ook al in Heerlen ontmoet, een gezellig maar ook potig en keuvelend mensje

De markt valt tegen. Het postkantoor is open maar de ambtenaar is onvindbaar. De reden is dat er twee keer per week een koe wordt geslacht. Dries moet er natuurlijk bij zijn. Marga en ik kiezen ervoor om toch maar met de landrover mee terug te rijden naar het ziekenhuis.

's Middags bezoeken we het hospitaal. Dr. Bakker en de zusters zullen de rondleiding organiseren. De organisatie van de groep waarin ik mij bevond liep danig inde soep, zodat Ruud uiteindelijk de rondleiding op zich neemt. We zien veel kinderen met mazelen en kinkhoest. Je kunt aan de ballonnen zien dat leden van onze groep er al geweest zijn. We zien ook veel gevallen van tyfus en cholera. We bezoeken ook de vrouw die de vorige avond met het bloed van Marga en Toine gereed is. Ze heeft bloedgroep AB en dat is heel zeldzaam. Ze kreeg een

EEN BABY DOET DIRECT DE HARTEN SMELTEN.

miskraam en is toen door de dorpssjamaan (mis)behandeld. Ook het baby'tje gezien dat stuwing had en gisterenavond geopereerd is met als verdoving een eierdop cognac. Er liggen verschillende gevallen van ondervoeding.

Op de röntgenafdeling zien we verschillende foto's met pijlen en speerpunten in lichamen, ze hebben de hele zooi geëtaleerd. Dit is het resultaat van de smeltkroes Kilgoris, de smeltkroes bestaand uit Masai, Kipsigis, Kisii en Luo's, die elkaar bij tijd en wijle naar hartenlust bestrijden, waarbij de andere stammen proberen het land van de Masai af te pakken. Wilson, een verpleger, ziet 'killing' als zijn hobby. Dr. Bekker vertelt dat hij een hele rij krijgers tegenkwam, die hem vriendelijk groeten. Na terugkomst in het ziekenhuis moest hij verschillenden uit die rij weer oplappen. Daarbij vertonen ze een wonderlijk regeneratie vermogen. De verschrikkelijkste verwondingen zoals een schedelinslag met een knots. De arts zegt dat een blanke man dat nooit zou overleven.

De Kisii maken prachtig snijwerk uit zeepsteen. Bewonderd en gekocht,.

Bij de tweede gezellige avond in de refter, heeft Jos Rietra weer een zeer informatief gesprek over het verschijnsel 'circumcision' Het wordt bij ons als barbaars beschouwd. Zoals ik al eerder stelde beschouwen ze het hier als een soort 'eerste heilige communie'. Omdat bij meisjes de besnijdenis betekent dat alles, inclusief de clitoris, wordt weggesneden, kunnen ze nooit meer een clitoraal orgasme krijgen. Handig bekeken door de heren. Deze vorm van besnijdenis geeft naderhand ook nog veel complicaties bij de baring. Een mens die niet besneden is, vinden ze minderwaardig. Meisjes bij de Masai die niet besneden worden omdat ze vooruitstrevende ouders hebben, worden door mannen gegrepen en besneden. Na de vierde klas worden de meisjes uitgehuwelijkt.

De besnijdenis bij de mannen is vreemd. De voorhuis wordt als het ware van de glanspenis geschild, maar men laat de voorhuis aan de onderkant zitten zodat je een 'huid-ringetje' krijgt. Bij deze

IN DE OMGEVING, *RURAL*.

pijnlijke ingreep mag je niet ontaarden in een pijnschreeuw, dan is de kandidaat 'gezak't'. Overigens zijn alle inheemse zusters in het ziekenhuis besneden.

HET SAMENZIJN IS HEEL BELANGRIJK

paradijs met al zijn pracht en pal en zijn tekortkomingen moeten zien en meemaken. Wat zou dit op jou een geweldige indruk gemaakt hebben. Wat zal ik gelukkig zijn als ik je weer zal zien.

Ik besluit om in Nakuru het boek '*Peoples of Kenya*' te kopen, het is een fantastisch boek en ligt bij de zusters op tafel.

In Kilgoris is het winter, volop zon en geen druppeltje regen.

Die avond heb ik het zwaar. Loek flirt met Cécile en Frans knuffelt met Marga. Ze plagen me en zeggen dat ik jaloers ben. Ik bestrijd dat maar ik ben het wel. Je had mee moeten gaan, Margaret! Je had dit

IN HET ZIEKENHUIS

Bezoek aan het ziekenhuis

(Loek Rodrigues Lopes)

Twee hele reële en fijne mensen, die Dr. de Haan en Dr. Beckers, die samen met hun staf een ziekenhuis met zo'n 180 bedden runnen.

Wat bracht hen hier?

- a) Het avontuurlijke,
- b) De kans een allround arts te zijn wat in Nederland ondenkbaar is. Hier ben je chirurg-huisarts-uroloog en gynaecoloog etc tegelijk.
- c) Als je gewoon je werk doet merk je toch dat je een hoop nuttigs tot stand kunt brengen, in veel gevallen ben je onmisbaar en dat kun je in Nederland ook niet zeggen.

Dan komt de rondleiding.

Dr. Beckers: "Dit is geen typisch voorbeeld van een Afrikaans ziekenhuis. We liggen te veel in de bush en de streek is vrij dun bevolkt. Dit ziekenhuis functioneert voor ongeveer 250.000 mensen: bij een typische Afrikaanse *dispensary* vind je 's ochtends zo'n 200 mensen. Het belang van dit ziekenhuis ligt meer bij de *nursery*, eh, de verpleegopleiding en de laboratoriumschool, educatie dus de preventie op lange termijn".

Terwijl we de chirurgische afdeling binnenlopen vertelt hij iets over de ziektebeelden. "Je moet dit vergelijken met Europa rond 1900-1920. Dus eigenlijk niet zo zeer tropische ziekten, daarvoor zitten we te hoog op zo'n 1000 meter. Wat we hier zien zijn longontstekingen, acute reuma, tbc. Tropisch is alleen de malaria en natuurlijk de vele verwondingen door dieren, knuppels en messen. Het gebied is zeer onrustig. Constant oorlog tussen Masai en Kipsigis, veel veediefstal. Ook de Kuria, waar de jongen mannen voor de bruidsschat vee moeten stelen, richten met hun automatische geweren veel onheil aan. De Masai moeten het met pijl en boog doen.

Bij de röntgenafdeling valt naast de vele pijlen en speren vooral het grote aantal tbc patiënten op. “tuberculose. is het grootste probleem, besmetting treedt gemakkelijk op doordat de Masai elkaar bij de begroeting bespuwen, wij zegenen elkaar is het niet? De eerste basis voor behandeling wordt gelegd maar er dienen dan 1 jaar lang nog medicamenten gebruikt te worden. Maar na 3 maanden verdwijnen de meeste patiënten weer in de bush.”

Typisch is dat de BCG spuit, die jullie allemaal gehad hebben, het hardst nodig is voor zo’n reis, maar het is niet verplicht.

DE KINDERAFDELING MET COUVEUSES VOORZIEN VAN EEN OLIELAMPJE TER VERWARMING.

De kinderafdeling wordt in een mum van tijd opgefleurd door een reeks kleurige ballonnen die her en der in de bedjes terecht zijn gekomen. Het enige wat we op dit moment aan deze brokjes ellende kunnen geven. Deze kinderafdeling is het meest druk, problemen leveren vooral de mazelen, kinkhoest, longontstekingen. De kinderen hebben het hier erg moeilijk. Ook de ondervoeding, niet

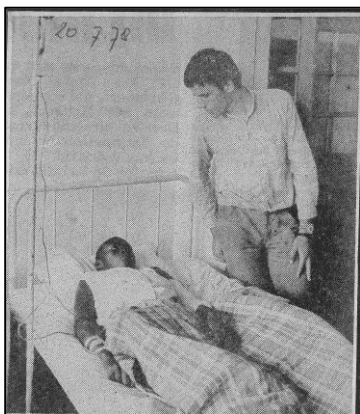
bij de Masai, maar wel bij de anderen. Een miserabel beeld ontstaat: rood haar, zwart afschilferende huid en oedeem-beentjes. Plotseling beseffen we dat die 70 kg. Protifax, die we meegesleept hebben voor deze kinderen de redding betekent.

We nemen afscheid van Dr. Bakkers: “Je leert relativeren en beseffen dat het enige nuttige, het opleiden van mensen is, genezen is marginaal. Propaganda, public health, moet dat veranderen! Zelf verander je ook, hoor! Enorm zelfs!”

Wat heeft het bij ons veranderd? Velen denken er nu serieus over dit werk te gaan doen nadat ze afgestudeerd zijn.

Heerlense Hulp

(Luc Somers ID)

Op de foto: Toine Pieters naast het bed van de vrouw aan wie hij zijn bloed heeft afgestaan.

De Kenya Coriovallum-reis 1978 was voor de 74 deelnemers aan deze trip in vele opzichten een happening die men niet licht zal; vergeeten. Sommigen worden door bepaalde gebeurtenissen meer getroffen dan anderen. Emotioneel gezien zullen Toine Pieters, zijn zus Nicole, tandarts Jo Jongen, en de twee artsen Hans Pieck en Ruud Panhuysen erg dicht bij deze Kenya-reis betrokken blijven, omdat zij in Kenya daadwerkelijk hulp hebben verleend. Toine omdat hij in het ziekenhuis in Kilgoris voor een spoedgeval bloed heeft afgestaan. De twee artsen, omdat zij niet alleen de weinige zieken binnen de Coriovallum-groep hebben geholpen, maar ook Kenyanse patiënten.

● Jo Jongen druk bezig met het verwijderen van de afgebroken wortelpunten. Hij werd daarbij geholpen door Nicole Pieters. Op de achtergrond kijkt Hans Pieck goedkeurend toe.

Tandarts Jo Jongen tenslotte heeft in Kilgoris de handen uit de mouwen gestoken toen hij een jongen zag met een enorm abces aan zijn linker kaak. Bij het verwijderen van de twee afgebroken wortelpunten werd hij geassisteerd door Nicole Pieters eerstejaars studente tandheelkunde. Dit bericht haalde het Limburgs Dagblad.

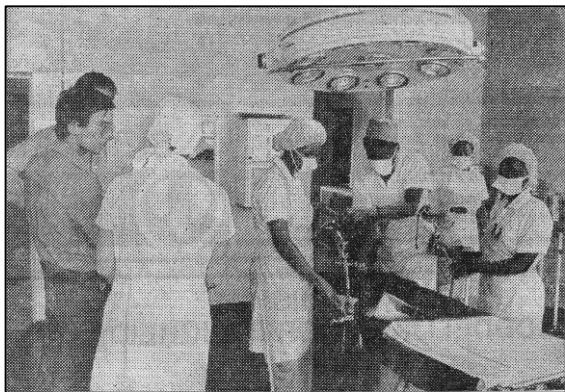
Kilgoris maakt grote indruk

(Luc Somers LD)

Kilgoris sluitstuk van de unieke Kenya Coriovallum-reis '78.

In het zuiden van de Kenyaanse provincie Rift Valley, niet ver van de Tanzaniaanse grens, ligt in het gebied Trans Mara, het plaatsje Kilgoris met ongeveer 3000 inwoners. Hier begonnen in 1963 de Kleine Zusters van St. Joseph uit Heerlen met de stichting van een hospitaal, dat op dit moment is uitgegroeid tot een prima ziekenhuis met een capaciteit van 210 bedden. Het St. Joseph's Hospital; in Kilgoris is het medische centrum voor zo'n 150.000 mensen. Minder dan tien procent van hen leeft binnen een straal van tien kilometer van het ziekenhuis. Het district Hospitaal in Narok ligt op een afstand van 185 kilometer. De dichtstbijzijnde ziekenhuizen die volledig geoutilleerd zijn, liggen in Kisumu op 180 kilometer van Kilgoris en in Nakuru op 250 kilometer. Het is duidelijk dat de bouw van een ziekenhuis in Trans Mara een dringende noodzaak was.

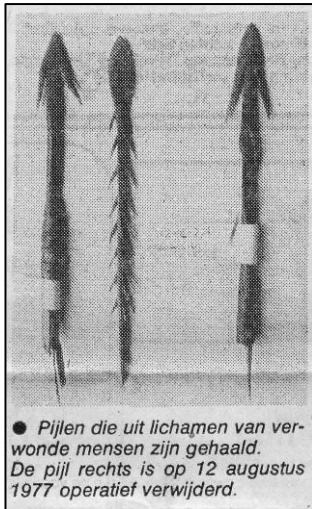
In de derde en laatste week van onze reis is de Heerlense Coriovallum-groep drie dagen te gast bij de 'Kleine Zusters van St. Joseph'. We mochten onze tenten opzetten in de tuin achter het klooster op heerlijk zacht gras. Een weldaad na al die dagen kamperen op stoffige en harde bodem. Gedurende ons verblijf in Kilgoris bezochten we ook de *Secondary* en de *Primary School* in Kilgoris en maakten we een twintig kilometer lange wandeling dwars door de struiken naar een aantal Masai-dorpen. Het waren drie prachtige dagen, alleen al de ontvangst door de Heerlense zusters en het Afrikaanse personeel was hartverwarmend.

DE OPERATIEKAMER.

Operaties

Voor Afrikaanse begrippen is het ziekenhuis in Kilgoris zeer goed uitgerust. De twee artsen, Ruud Panhuijsen en Hans Pieck die in onze groep zaten, keken echt hun ogen uit. Het is ook ongelooflijk als je ziet wat men met beperkte middelen toch allemaal nog weet te bereiken. In het ziekenhuis werken twee artsen Bakkers en De Haan. De eerste vertelde, dat hij soms operaties had uitgevoerd waarvan hij niet zeker was of zij wel zouden lukken. Hij was gewoon niet bekend met de materie, omdat hij die dingen tijdens zijn studie niet had geleerd.

Gelukkig is het in de meeste gevallen goed afgelopen, maar je moet wel lef hebben. Het is overigens zo dat de familie ervan op de hoogte wordt gesteld, dat er een kans bestaat dat het fout kan lopen. Als de familie toestemt in een operatie moet men wel een verklaring tekenen opdat de dokter later niets kan worden verweten.

Naast het hospitaal werd in 1971 gestart met een opleiding voor verpleegkundigen en een opleiding voor technisch laborante in 1972. In Trans Mara leeft voornamelijk een zwervend herdersvolk. De meest voorkomende ziekte is nog altijd malaria. Onder de kinderen zijn de meeste sterfgevallen te melden door logontsteking. We hebben in het ziekenhuis ook mannen gezien die gewond zijn geraakt na een gevecht. Sommigen waren verwond door speren of zwaarden, anderen hadden de pijlen nog in hun lichaam. Ook waren er gevallen van mensen die gewond zijn geraakt door pijlen of zijn aangevallen door buffels, de gevaarlijkste dien van Afrika.

Scholenverbroedering.

Een hel dag was uitgetrokken voor het bezoek aan de *Secondary School*. Na het officiële gedeelte waarin over en weer toespraken en lezingen werden gehouden, begonnen we 's middags aan een soort uitwisselingsprogramma. Er werd fanatiek gesport.

Een van de leraren, Peter Macharia, vond het fantastisch dat wij geld voor de school hadden meegenomen om studiemateriaal te kopen. Als biologieleeraar had hij maar heel weinig materiaal om zijn leerlingen iets te kunnen laten zien. Na zijn universitaire studie moest Macharia van regeringswege drie jaar verplicht les geven op het platteland.

We hadden ook geld meegenomen dat beschikbaar zal worden gesteld om de studie van enkele leerlingen te betalen. Het is nu eenmaal zo dat de meesten niet verder kunnen studeren omdat de ouders het schoolgeld niet meer kunnen betalen. Volgens Macharia zou dit probleem al voor een groot gedeelte zijn opgelost, als het verplichte schoolkostuum maar eens werd afgeschaft.

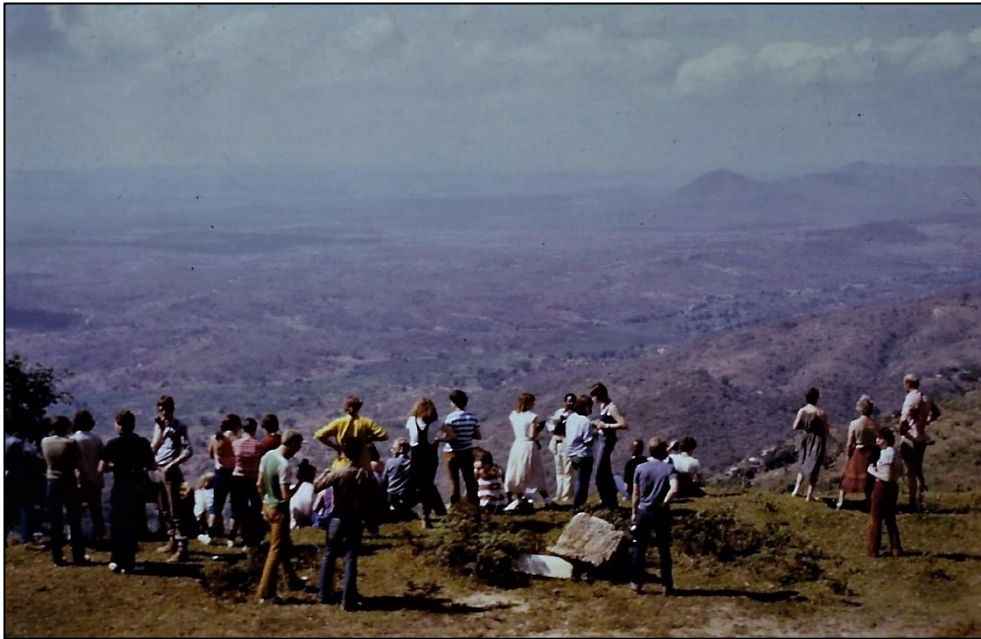
Evenals de aankomst was ook het vertrek in Kilgoris hartverwarmend. De school liep uit om afscheid van ons te nemen en sommige Afrikaanse kinderen lieten hun tranen de vrije loop.

EEN EMOTIEEEL AFSCHEID.

Afscheid van Kilgoris

(Jos van den Bosch)

KILGORIS LIGT OP DE RAND VAN DE RIFT-VALLEY

Op deze vrijdagochtend is iedereen en alles om negen uur klaar voor vertrek. We hebben nieuwe reserve banden. De bus reed tien meter en heeft alweer een lekke band. Dat belooft wat!

Het afscheid van de zusters is ongelooflijk hartelijk, ze zijn toch zo lief. Er was enige reserve ten aanzien van ons plan met de groep, maar daar heeft het innig enthousiasme plaats voor gemaakt.

We rijden langs de 'secondary school', en daar zwermt de hele school uit. Uitzinnige taferelen spelen zich af, er wordt gezwaaid en gekust en menig een heeft tranen in de ogen.

Je kunt merken dat Kilgoris aan het einde van de wereld ligt. Jeetje wat een beroerde weg! Pas in de buurt van Kericho wordt de weg ietsje beter.

LAKE NAKURU

We lunchen in het wereldberoemde Kericho Tea Hotel. Het is een oud koloniaal gebouw, opgetrokken door Engelse families. Als je maar genoeg bediendes hebt, kan dat! Hier, in Kericho, voegt zich een echte Rotterdammer bij ons. Jan Roest is zijn naam en hij moest zijn boerderij verlaten vanwege stadsuitbreiding. Hij werkt nu als vee-teleur deskundige voor de Keniaanse regering. Hij is een Keniaan onder de Kenianen geworden. Hij weet ontzettend veel over het land en heeft zich helemaal aangepast.

Een dodenrit naar Nakuru over de veel te smalle hoofdweg in de regen! We zien tenminste zes ongelukken allemaal met vrachtwagens. Dit is de enige hoofdweg naar Uganda. Maar onze 'drivers' zijn voortreffelijk. Vooral John rijdt in deze wagen alsof hij voorzien is van stuur- en rembekrachtiging. Mar het is allemaal echte spierkracht want iets moderns zit er absoluut niet in.

Als we Nakuru binnen rijden steekt er een enorm onweer op. De camping site is prachtig, maar het weer niet. Loek informeert ons liever geen foto's te nemen van die prachtige villa daar, dat is de woonplaats van de Mzee Kenyatta, de president, ook liever niet van openbare plekken. Hij zegt: "denk eraan, de politie heeft altijd gelijk! Dus blijf vriendelijk. Doe niets tegen de regels, want ze hebben je zo en zijn niet bijzonder zachtzinnig." We zouden het later met eigen ogen kunnen aanschouwen! De 100 meter-wandeling van het 'Stags Head Hotel' naar het 'Midway Hotel' waren voor mij reden genoeg om van het gevaar van de Afrikaanse steden overtuigd te zijn. Je bent direct omringd door allerlei tuig en hoeren. De artsenkoffer van Ruud, waarde ongeveer 1500 gulden is uit de bus gestolen. Deze stad met zijn leuke markt, krijgt hierdoor toch wel een naargeestig karkater. Toen we het Midland Hotel uitkwamen werd al het verkeer langs de weg stil gezet. De Mzee komt langs. Eerst een rij politie auto's en dan een zwarte limousine (waar hij hoogstwaarschijnlijk in zit).

We staan 's middags op de camping en Loek neemt me in vertrouwen. Hij is al zijn reischecks kwijtgeraakt. Hoe dat mogelijk is, is voor hem een raadsel maar hij kan ze niet meer vinden. Wat nu? We moeten zo snel mogelijk naar de bank, ze zijn verzekerd en ik heb de nummers van die American Express checks genoteerd. We zitten diep in de problemen! Maar Loek blijft wonderbaarlijk opgewekt, alsof er niets gebeurd is, zo moet je natuurlijk als reisleader wel zijn. Ik pas me aan en doe alsof er niets aan het handje is.

Later in de middag rijdt er opeens een sjeke landrover het terrein op. Er stapt een imposant figuur uit die zich kenbaar maak als mr. John '*branching manager*' van de 'Kenia National Bank'. Loek vraagt voor de lol of de Mzee, die zijn middagen altijd hier aan het meer doorbrengt, misschien geïnteresseerd is om een toespraakje te houden voor de groep? Antwoordt zijn schoonzoon, de Bank manager, ontkennend, maar als wij misschien wat willen zingen en dansen? Hij zal het regelen. Loek antwoordt bevestigend en ik zak in de grond! We moeten de volgende dag maar even op zijn kantoor binnenwippen en vragen naar Mr. John, dan zal hij ook meteen die kwestie van de verloren reischecks regelen. Ik zie ons al de fortificatie van de Mzee binnengaan, begeleid door grote aantallen bewakers met mitrailleurs.

Zaterdagochtend. Loek moet toch naar de bank vanwege die checks, dus we 'wippen even binnen'. We krijgen nadat we 'Mr. John' genoemd hebben een vorstelijke ontvangst. Een telefoontje naar het 'States House' maak duidelijk dat het programma van de Mzee de eerste vier dagen helemaal vol zit. Och god, wat jammer nou! Dan zijn wij, jammer genoeg, al één dag vertrokken.

Tijdens het koffie-uurtje een incident. De camera van Saskia wordt in de lounge van het 'Stags head' gestolen. Eventjes wordt er door de politie standrecht gepleegd. Voordat de pleger naar het bureau wordt gebracht wordt hem hardhandig aan het verstand gebracht dat je zoiets niet doet! De camera is bewijsstuk, dus moet mee naar het bureau! De eigenares ook, die heeft tot 5 uur 's middags op het bureau gezeten. Ik koop voor Margaret nog een corsage van flamingo veren. Ziet er geweldig uit, Allemaal veren die zij op natuurlijk wijze verloren hebben, wordt mij verzekerd.

Om half drie ontmoeten we drie charmante medewerksters van Hammilton, de olifantenman. Zij begeleiden ons om vijf uur bij de *game-run*. Stelt niet zoveel voor. Misschien 100 flamingo's. Ze zijn al weer vertrokken naar elders zo verteld ons Sara, een van die Hammitons medewerksters. Ze vertelt ons ook nog een interessant nieuwtje: Hammilton heeft hepatitis. De film die zij ons later laten zien is fantastisch en verbijsterend! Wat een geweldige man om dieren in hun eigen omgeving zo intens te leren kennen. Ik beweerde in Amboseli dat er in de kudde van 150 exemplaren, geen volwassen mannetjes bij zijn, ik had gelijk! De film is zonder commentaar want de projector is kapot. We hebben ook nog speciale toestemming nodig om na zonsondergang bij elkaar te zijn en de hotelleiding laat weten liever geen commentaar op het Keniaanse beleid te horen. Iedereen weet dat Kenyatta aan het hoofd staat van de enorme ivoorhandel en smokkel. Je zegt het hardop en je bent de pineut. Je zit in de bajes of aan de andere kant van de grens. Een zeer naar sfeertje hier in Nakuru. Er is 's avonds geen kampvuur vanwege de regen: "In cauda venenum!"

Op weg naar Naivasha blijken er ook geen vogels te zitten aan het Naivasha Lake en is de lunch in het 'Crescent Hotel' gewoon te duur. Dus, dan maar direct naar Nairobi.

In Nairobi nemen we afscheid van de drivers. John geeft een voortreffelijke speech en uit zijn antwoord blijkt dat, volgens hem, God een hele belangrijke rol heeft gespeeld in ons avontuur. Hij is een hele sympathieke vent die normaal rondjes om de kerk draait en nu mee mocht op safari.

LAKE NAKURU ZOALS HET ZOU MOETEN ZIJN (PRENTBRIEFKAART)

Lake Nakuru (1978)

(folder)

Het Nakuru meer is een van de alkalische meren van de Rift Valley. En het ligt direct ten zuiden van Nakuru stad. Het park bestaat uit het meer en het omgevende grasland en moerassen, delen met acacia bebossing en rotsige kliffen.

Lake Nakuru werd als een vogelreservaat gesticht in 1960. De openingsceremonie werd gedaan door de wereldberoemde ornitholoog Peter Scott, en het werd een nationaal park op 1 januari 1968, het eerste park speciaal gecreëerd voor vogels.

De belangrijkste attractie van Lake Nakuru is ongetwijfeld de enorme en kleurrijke concentratie van de kleine roze flamingo's. Op bepaalde momenten zijn er, zo heeft men berekend, zo'n 1,5 tot 2 miljoen van deze prachtige vogels aanwezig aan de stranden van het meer, in grote groepen van zo'n 250.000 vogels, een geweldig gezicht.

Andere soorten zijn de witte en roze-rug pelikanen, lepelaar, ibis, kormoraan, verschillende soorten ooievaars, reigers, zilverreigers, ganzen, eenden, plevieren en andere watervogels. Strandlopers en bonte strandlopers behoren tot de migrerende soort die je om het meer kunt vinden.

Roofvogels zijn onder andere: de getaande adelaar, de buizerds, de kiekendief en haviken. Onder de soorten die in de bebossingen voorkomen is er een verscheidenheid aan koekoeken, bijeneters, ijkvogels, baardspreeuwen en zonnevogels. Er zijn in dit vogelparadijs al meer dan 350 verschillende soorten geregistreerd.

HET MEER ZOALS WIJ HET WILDEN AANTREFFEN.

Het park is ook het tehuis voor de rode Bohor-bok, waterbok, en impala. Verder enkele Steinbok paren. Thomsons en Grants gazelles vind je op het grasland ten zuiden van het meer en je vindt enkele nijlpaarden in de noordoosthoek. Nakuru-stad ligt 4,8 km van het meer, aan de voet van de Menengai Krater, een van de grootste caldera's ter wereld die een diameter heeft van 11 km. Met een bodemoppervlakte van 35 vierkante kilometer.

Men heeft een schitterend

uitzicht op de Rift Valley vanaf de rand van de Menengai. Nakuru is de hoofdstad en het administratieve centrum van de Rift Valley Provincie en ligt in een van de belangrijkste agrarische delen van Kenya. De erg populaire agrarische tentoonstelling wordt elk jaar in juni gehouden. Het beste hotel is Stag's Head in het centrum van de stad naast het postkantoor.

Mzee kijkt naar de vogels

(The Nation, 18 juli, 1978)

'President Kenyatta, die op dit moment een druk werkbezoek aan de Rift Valley Provincie brengt, inspecteert het verblijf en de broedkolonie van de Kormoranen in Lake Nakuru.

De Mzee, die Kenya's 'wild-life beschermer' nummer één is, werd geïnformeerd over de geschiedenis en het gedrag van deze vogels door de oudste boswachter van dienst van het zuidwesten., Mr. Joseph Mburugu. De president Kenyatta zei dat de streek, waar de Njoro rivier in Lake Nakuru stroomt, beschermt zou moeten worden en het een ornithologisch reservaat zou moeten worden.

Ook aanwezig waren de minister van staat Mr. Mbiyu Koinange, de Rift Valley PC Mr. I. Matthenge, en Kenya's permanente vertegenwoordiger bij het programma van de Verenigde Naties over het milieu (UNEP), Miss Margaret Kenyatta.'

(tot zover het artikel in The Nation van 18 juli)

Bijna hebben we gedanst voor de Mzee.

(Jos van den Bosch)

MZEE WATCHES THE BIRDS

PRESIDENT Kenyatta, who is currently on a busy working tour of Rift Valley Province, visited and inspected the "home and breeding colony" of cormorants by Lake Nakuru.

Mzee, who is Kenya's Number One wildlife conservationist, was briefed on the life history and behaviour of the birds by the senior game warden in charge of south-western division, Mr. Joseph Mburugu.

President Kenyatta said the area — situated where the Njoro River empties into Lake Nakuru — should be preserved to facilitate ornithological science (the science of birds).

Also present were Minister of State Mr. Mbiyu Koinange, Rift Valley PG Mr. I. Mathenge, and Kenya's Permanent Representative to the United Nations Environment Programme (UNEP), Miss Margaret Kenyatta.

● President Kenyatta is pictured watching the cormorants breeding site at the mouth of Njoro River where it empties into Lake Nakuru. With Mzee is Senior Game Warden Mr. Mburugu and Rift Valley PG Mr. Mathenge (right).

Bij aankomst op de kampeerplaats nabij het Lake Nakuru, kwam Loek naar mij toe. Met een bedrukt gezicht vertelde hij mij dat hij alle *Traveller Cheques* kwijt is. Ze zijn gestolen of hij heeft ze verloren, ze zijn er in ieder geval niet meer. Wat te doen? Ook de laatste fase van de reis moet betaald worden en het aanwezige cash-geld is niet voldoende. Ik zie mijn geest kruipen. We wachten maar af en zien wel wat er gebeurt. We besluiten in ieder geval de volgende ochtend de groep alleen te laten en naar de bank in Nakuru centrum te gaan om te kijken wat er gedaan kan worden. Gelukkig heb ik alle nummers van de checks genoteerd en ze zijn verzekerd zoals American Express Checks altijd zijn. Verbouwereerd staan we te kijken hoe de deelnemers het kampement opzetten, onwetend!

Opeens rijdt er een landrover het terrein op en een dikke Bantoe stapt uit. Hij is onberispelijk gekleed en stelt zich voor als 'mr. John'. Hij vraagt wat we komen doen en wij vertellen hem van ons project. Hij is erg enthousiast en zegt dat we zeker moeten kennis maken met de Mzee en

UIT DE ; NATION' DE KRANT VAN 18 JULI 1978

voor hem moeten dansen. Hij is namelijk de schoonzoon van Kenyatta en is manager bij de Kenyaanse Nationale Bank. Loek grijpt meteen zijn kans en vertelt hem van het probleem dat is opgetreden. Mr. John lacht en zegt dat dat helemaal geen probleem is en dat we morgen maar even op zijn kantoor in Nakuru moeten komen. Hoe komen we erin? We kijken naar de beveiliging die bij zijn Landrover staat met twee machinegeweren in de aanslag. Geen Probleem, je vraagt gewoon naar mr. John en dan gaat het vanzelf. Loek en ik kijken elkaar aan en ik zeg: "Het is toch goddorie ongelooflijk dat jij altijd de juiste mensen op het juiste moment ontmoet" Alleen dat dansen zit me niet lekker! De beveiliging rond het huis van Mzee is zeer streng, dat hebben we vanmiddag gezien. En zo'n kwaliteit levert onze dansgroep nu ook weer niet! Maar dat is een probleem van later.

We voelen ons nu de koning te rijk. Loek komt altijd de juiste mensen tegen als hij die nodig heeft. Een groot voordeel bij dit soort toestanden.

Het afscheid van Kenya

(Loek Rodrigues Lopes)

Met het afscheid van Kilgoris begint ook het afscheid van Kenya steeds dichterbij te komen. Met de laatste drie dagen nog in het verschietschoot van de godsnamen, zien sommigen zich af wat er in godsnaam nog meer te zien zou zijn na alles wat wij in die ruim twee weken tijd al hadden meegemaakt. Misschien was het reisprogramma wel wat overladen. Van het begin tot het einde zijn we druk bezig geweest met af en toe slechts een paar uurtjes rust er tussendoor. Dat valt met zo'n grote groep beslist niet mee. Het is daarom des te opmerkelijker dat de sfeer in de groep, al die tijd, zo fantastisch was. Geen moment was er sprake van enige verveling, ook al omdat het zware programma daar geen aanleiding toe gaf. Maar vooral omdat de motivatie bij de deelnemers zo sterk was. Men is zich bewust van het feit, dat deze reis waarschijnlijk eenmalig zal zijn. Men is zich er terdege van bewust dat wij met onze westerse cultuur verplicht zijn om die mensen te helpen. Door met eigen ogen te zien met welke problemen een 'Derde Wereld-land' eigenlijk te kampen heeft, is dat nog duidelijker geworden. Het is dan ook niet onwaarschijnlijk dat sommige reisgenoten voor zichzelf hebben beslist om na hun studie ook voor enkele jaren in een ontwikkelingsland te gaan werken.

16 juli

"Dank aan de groep, jullie zijn fantastisch!

Dank aan de 'eetcommissie' en dank aan de artsen en alle overige begeleiders. Slot beschouwing onzerzijds, de organisatoren Loek en Jos."

Ik citeer Loek:

"het leek een droom, het was er echt, dat diep menselijke contact, vriendelijk en oprecht. Doe er iets mee. Blijf niet dromen. Na een droom word je meestal wakker, waarom nu dan niet?"

Een staande ovatie. Wij voelen ons zéér voldaan. We hebben ons voor een goede zaak ingezet, dat staat vast. Het feit dat twee jaar van dagelijks hard werken en voorbereiden van ons afvalt, schept een vacuüm. Het huilen staat ons nader dan het lachen.

En dan komt Pater Grol binnen met zijn jongens en eindigt de reis zoals hij begon. Uit volle borst zingen we 'Malaika', bis, bis, nog een keer!

"Nu moet ik echt gaan" zegt Grol, "want mijn jongens hebben hun eigen 'engel' hier al gevonden in jullie groep en dan zie ik het einde nog niet zitten"

Zal ons plan lukken? Pater Grol naar Nederland met zijn Parking Boys. Bij Willem Duys of Pim Jacobs: 'Malaika' en dan de opbrengst voor het werk van deze geweldige man? De ambassadeur gaat een goed woordje voor ons doen. We zijn tot en met gemotiveerd. Het zal dan ook lukken en ook die lagere school in Kilgoris krijgt onze hulp.

Als het '*fasten your seat belts*' oplicht en onze Jumbo de Afrikaanse bodem loslaat weten we dat voor de meesten van ons dit het begin is en niet het einde.

Nawoord

(Jos van den Bosch)

En, hoe is het afgelopen met dat vervelende leerling? Die 'kwelkomkommer', de ellendeling, die uitgekotst door alle leraren eigenlijk niet mee mocht! Jos R. heeft, ondanks zijn rijke vader, zijn reis zelf verdiend en hij is geslaagd. Van de leiding, Loek en Jos, mocht hij dus wel mee. Veel leraren sloegen na het eindexamen een zucht van verlichting. Hij ging toch mee op reis. Toen Loek en ik voor besprekingen naar de lodge moesten en wij geen tijd hadden om onze tent op te zetten, zaten we in zak en as. Je tent opzetten in het donker (en het is snel 'pokken' donker daar op de evenaar), is geen pleziertje, vooral voor twee van die luxe exemplaren die vrijwel nooit gekampeerd hadden. De tent stond! Wie heeft dat gedaan, wie-o-wie? Het is Jos R. geweest, die het sneu vond en dus het initiatief genomen heeft. De hele reis ging dat zo door, telkens als wij in de knel komen is Jos R. er, om te helpen, ongevraagd. Zo leer je de ware inborst van mensen kennen. Het heeft mij veel geleerd voor mijn verdere loopbaan: Op school zie je toneel, op zo'n reis zie je het ware karakter van zo'n leerling. Die op school altijd conform de eisen zijn, willen op reis altijd op de beste plaatsen zitten en houden geen rekening met anderen. Met Jos R. zou ik naar Timboektoe kunnen reizen.

Later heb ik vaak leerlingen ontmoet, waar je eerst de buitenste schillen vanaf moest pellen om het ware karakter te zien te krijgen. Het geeft ook zin en inhoud aan je inspanningen. Je geeft het niet op, na zeven jaar, zoals zovele collega's die vervallen in een lesmodus gebouwd op cynisme en teleurstellingen.

Deze reis is het begin geweest van vele andere 'exploratie-reizen' en 'mondiale bewustwording reizen' die Loek en ik samen hebben georganiseerd en gedaan. Ze hebben het palet van mijn zicht op de wereld geweldig gekleurd en uitgebreid. Na Kenya kwam Nepal, Ethiopië, Tanzania en Indonesië. Zelf heb ik reizen naar Egypte, Italië en Griekenland georganiseerd, waarbij het grootste gedeelte leerlingen waren. Altijd met educatie hoog in het vaandel. Later is de verbinding tussen Loek en mij, verwaterd, zoals dat gaat in het leven, de interesses en mogelijkheden worden fysiek beperkt en je neemt een andere afslag, door verschil in inzichten. Maar ik ben hem nog altijd dankbaar dat het zaad gezaaid is toen de bodem rijp was. Veel van de reizen die we gemaakt hebben zou ik nu fysiek niet meer aan kunnen. Ik ben blij dat het gebeurd is in de periode dat je hem aan kon er nog iets mee kon doen in het dagelijkse leven. Ook ik, ben naderhand, net als Loek, gekweld door lesprogramma's die ik niet af kreeg omdat ik telkens zoveel te vertellen had en de leerlingen aan mijn lippen hingen. Ik ervaar nu, terugkijkend, een enorme tevredenheid en dat geeft toch wel voldoening nu ik 74 jaar ben, grijs en versleten. Ik prijs de dag toen een leerling vroeg: "organiseert u ook eens zo'n reis voor ons?"

Valkenburg maart 2024

(P.s. de kwaliteit van sommige foto's is belabberd. Maar even niet vergeten: die foto's hebben veertig jaar lang liggen verkleuren en dat zie je. Excuses dat ze niet meer zo fris ogen!)

DE ORGANISATOREN: LOEK RODRIGUES LOPES EN JOS VAN DEN BOSCH

